

Innkalling til møte i Studieutvalget ved Det juridiske fakultet

7. oktober 2021 kl. 9.15.

Møterom 546.

Innkalles:

Halvard Haukeland Fredriksen (leder) (a)

Synne Sæther Mæhle (nestleder) (a)

Hilde Hauge – vara for Erling Johannes Husabø (a)

Tarjei Ellingsen Røsvoll (b)

Maria Sandtorv Møller (c)

Fredrik Bøhn (d)

Anna Victoria Fredriksen – vara for Amalie Bentzen (d)

Sekretær: Anne Grethe Nielsen

Kontakt: studieutvalget.jurfa@uib.no

ePhorte 2021/31

Neste møte: 2. november 2021, kl. 09:15 i 546.

Saksliste

Sak 50/21	Godkjenning av innkalling og dagsorden
	Innkalling:
	Dagsorden:
Sak 51/21	Orienteringssaker
1	Protokoll fra SU 01.09.2021. Godkjent på sirkulasjon 03.09.2021.
2	Fullmaktsvedtak: a) Endring av emnebeskrivelsen (krav til studierett) i JUS325 Rettshjelp b) Endring av eksamensdato JUS214 v22 c) Obligatoriske kursaktiviteter i JUS261-2-A konfliktmegling H-21 d) Eksamensdatoer i JUS122 Erstatningsrett og JUS124 Tingsrett V-22 e) Endringer i sak 50-21-2-c JUS261-2-a konfliktmegling
	<i>Fullmaktsvedtakene fås ved henvendelse til studieutvalget.jurfa@uib.no</i>
3	Rapport – samsvar mellom beskrivelsen av studentenes læringsutbytte og eksamensoppgaver i emnene rettergang, strafferett, erstatningsrett og tingsrett årene 2015-16 og 2019-20.
4	Orientering om studieutvalgets rolle som programstyre og UiBs kvalitetssystem for utdanning
5	Læringsdesigngruppens evalueringsrapport for JUS 134 Rettshistorie og komparativ rett
Sak 52/21	Saker til drøftelse/høring/uttalelse

Postadresse	Post@jurfa.uib.no	Det juridiske fakultet	Besøksadresse
Postboks 7806	Internett www.uib.no	Telefon 55 58 95 00	Magnus Lagabøtes plass
5020 Bergen	Org no. 874 789 542	Telefaks 55 58 95 10	1

1

Emneevalueringer for studieåret 2020/2021. Evaluering av følgende emner legges fram for studieutvalget:

- JUS260-2-C Kjenneteiknsrett
- JUS290-2-A Comparing Legal Cultures In Europe
- JUS114 Juridisk metode
- JUS132 Pengekravsrett
- JUS124 Tingsrett
- JUS287-2-A EU and EEA Commercial Law
- JUS285-2-A EU and EEA Public Procurement Law
- JUS243 Allmenn Formuerett

SU uttaler

JUS260-2-C Kjenneteiknsrett:

JUS290-2-A Comparing Legal Cultures In Europe:

JUS114 Juridisk metode:

JUS132 Pengekravsrett:

JUS124 Tingsrett:

JUS287-2-A EU and EEA Commercial Law:

JUS285-2-A EU and EEA Public Procurement Law:

JUS243 Allmenn Formuerett:

Vedtakssaker	
<u>Sak 53/21</u>	JUS134-KINA Rettshistorie og komparativ rett med særskild fokus på kinesisk rettskultur våren 2022
Vedtaksforslag	Emnet JUS134-Kina Rettshistorie og komparativ rett med særskild fokus på kinesisk rettskultur vert ikkje tilbydd våren 2022.
<u>Sak 54/21</u>	Fagansvarlig for masteroppgaver innen erstatningsrett
Vedtaksforslag	Fra og med høstsemester 2021 deles fagansvaret for masteroppgaver innen erstatningsrett mellom Professor Anne Marie Frøseth og stipendiat Ingrid Marie Myklebust.
<u>Sak 55/21</u>	Endring av vurderingsform i JUS329 skriveveiledning og gruppeledelse
Vedtaksforslag	Etter kurset blir det avlagt en hjemmeeksamen • Oppgavesvar skal leveres elektronisk via Inspira. • Oppgaveformen ber om refleksjon over eget faglig utbytte, egen rolle og studentene sin læring. • Oppgaven kan be om refleksjonsnotat eller videonotat. • Oppgaven kan fastsettes for individuell vurdering eller gruppevurdering. Største gruppestørrelse fastsettes til inntil 4 studenter etter godkjenning fra emneansvarlig. • Konkret tema blir gitt i begynnelsen av hvert vårsemester. • Omfanget av refleksjonsnotat/videonotat fastsettes i oppgaven. • Notatet skal svare på det aktuelle året sitt tema selv om praksisperioden ligger inntil ett år tilbake i tid. Tidligere praksis enn det kan ikke gi grunnlag for notat.
<u>Sak 56/21</u>	Endring av krav til studierett - JUS294-2-A Privacy and data protection – GDPR
Vedtaksforslag	Krav til studierett i emnebeskrivelsen endres til følgende:

-
- The course is available for the following students:
    - Admitted to the integrated master programme in law
    - Admitted to the two-year master programme in law
    - Exchange students at the Faculty of Law

The pre-requirements may still limit certain students' access to the course:

The number of students admitted to the course is limited to 30, of which 15 from the Norwegian Master Programme and 15 international exchange students (master level only). If the number of applicants exceeds this, admission will be decided by way of lottery.

<u>Sak 57/21</u> Vedtaksforslag	Endring av vurderingsform JUS294-2-A Privacy and data protection – GDPR Vurderingsformer i emnebeskrivelsen endres i overensstemmelse med forslag fra emneansvarlig: Submitted and approved group assignment (report) and a final individual oral exam. The two parts will count 49 and 51 % (respectively) toward the final grade.
<u>Sak 58/21</u> Vedtaksforslag	Vurdering av om emnet SDG200: Hav, klima, samfunn kan godkjennes som tilsvarende spesielemne i mastergraden i rettsvitenskap 1. Emnet SDG200: hav, klima, samfunn godkjennes som et spesielemne på 10 studiepoeng i mastergraden i rettsvitenskap. 2. Emnet SDG200: hav, klima, samfunn oppfyller kravet om at et av emnene i mastergraden i rettsvitenskap skal ha engelsk som undervisnings- og eksamensspråk. 3. Godkjenningen av SDG200: hav, klima, samfunn som spesielemne gjelder kun for den versjonen av emnet som tilbys sommeren 2022. Dersom emnet i etterkant av seilasen blir omarbeidet og videreført med Bergen som undervisningssted må SU gjøre en ny vurdering av hvorvidt emnet kan godkjennes som spesielemne.
<u>Sak 59/21</u> Vedtaksforslag	Endring av «Opptaksreglement for opptak til toårig mastergrad i rettsvitenskap» på bakgrunn av forhåndsgodkjenningen av den nye studieplanen til UiS I opptaksreglement for opptak til toårig mastergrad i rettsvitenskap endres formuleringen i § 4 til: For studenter fra Universitetet i Stavanger som er startet i studieåret 2021/22 eller tidligere og som har utveksling i sin BA-grad, kreves at følgende emner inngår i utvekslingsporteføljen: • Fra Kozminski University, Polen: Law and Language (4 sp) og Legal Analysis and Reasoning (6 sp) • Fra Münster University, Tyskland: Common Law Methodology (4 sp) og enten Introduction to German Public Law for International Students (6 sp) eller Introduction to German Private Law for International Students (6 sp). • Andre universitet: Minst 10 sp metodefag. For studenter fra Universitetet i Stavanger som er startet i studieåret 2021/22 eller senere gjelder det ikke krav om at spesifikke emner inngår i utvekslingsporteføljen. Emner tatt under utveksling må likevel være juridiske

---

emner som ikke har tilsvarende faginnhold som andre emner studenten har tatt som del av sin bachelorgrad.

<u>Sak 60/21</u> Vedtaksforslag	Emneansvarlig i JUS222 Forvaltningsrett Førsteamanuensis Roald Hopsnes legges til som emneansvarlig i JUS222 Forvaltningsrett.
<u>Sak 61/21</u> Vedtaksforslag	Emneansvarlig i JUS221 Rettsstaten Professor Knut Einar Skodvin erstatter professor Halvard Haukeland Fredriksen som en av de emneansvarlige i JUS221 Rettsstaten.
<u>Sak 62/21</u> Vedtaksforslag	Litteraturliste for JUS212 Avtalerett Litteraturlisten vedtas som foreslått i saksfremlegget.
<u>Sak 63/21</u> Vedtaksforslag	Endring av emnebeskrivelse mm. i JUS242 Rettergang Forslag til vedtak 1. Emnebeskrivelsen vedtas som foreslått i saksfremlegget. 2. Følgende artikkel tas inn som pensum: Halvard Haukeland Fredriksen og Magne Strandberg – «Utviklingslinjer i sivilprosessen. Europeisering, konstitusjonalisering og prinsipporientering», i: Strandbakken m.fl. (red.), <i>Med ære og samvittighet – festskrift til Magnus Matningsdal</i>, Gyldendal 2021 s. 572-601
<u>Sak 64/21</u> Vedtaksforslag	Oppgaveutvalg for emner på første semester i ny studieordning For emnene på første semester i studieordning av 2021 gjøres det unntak fra kravet om å avholde oppgaveutvalgsmøter.

Eventuelt

Halvard Haukeland Fredriksen
Leder

Anne Grethe Nielsen
Sekretær

Sak 51/21-3

RAPPORT - SAMSVAR MELLOM BESKRIVELSEN AV STUDENTENES LÆRINGSUTBYTTE OG EKSAMENSOPPGAVER I EMNENE RETTERGANG, STRAFFERETT, ERSTATNINGSRETT OG TINGSRETT ÅRENE 2015-16 TIL 2019-20.

1. INNLEDNING

Vi er engasjert av juridisk fakultet ved UiB som eksterne fagfeller for masterprogrammet i rettsvitenskap. Som eksterne fagfellene skal vi hvert år gjøre en vurdering av et aspekt ved masterprogrammet som fakultetet velger å få evaluert. Inneværende år har studieutvalget bedt oss vurdere om det er en god sammenheng mellom læringsmål og prøvingen på studieprogrammet.

Vi har fått slik bestilling:

Er det samsvar mellom emnenes beskrivelse av studentenes kvalifikasjoner ved avslutningen av emne (læringsutbytte) og eksamensoppgavene som blir gitt?

Vi ber sensorene evaluere eksamensoppgaver og sensorveiledninger opp mot det enkelte emnes læringsutbyttebeskrivelse. Sensorene må da gjennomgå eksamener og sensorveiledninger over ganske mange år i de emnene som blir vurdert. De må også se hen til om det er deler av læringsutbyttet som blir prøvd og sertifisert gjennom det obligatoriske arbeidet i emnet.

I arbeidet *kan sensorene selv i samråd med studiedekanen velge ut fire emner på 1.-4. studieår*, under følgende forutsetninger:

- Emnene må ha skoleeksamen
- Emnene må videreføres på ny studieordning
- Forprøvene skal ikke vurderes

Studiedekan og sensorene blir sammen enige om hvor mange års eksamener og veiledninger som skal gjennomgås for hvert emne.

Fakultetet skaffer til veie alt skriftlig materiale som sensorene trenger for å gjennomføre vurderingen.

I samråd med studiedekan Magne Strandberg har vi valgt ut følgende emner:

- JUS 122 Skadebot (erstatningsrett)
- JUS 124 Tingsrett
- JUS 241 Strafferett
- JUS 242 Rettergang

Vi ble videre enige om å gjennomgå til sammen 5 år med oppgaver, fra og med studieåret 2015-16 og til og med studieåret 2019-2020. Hvert år har vi gjennomgått oppgavene og sensorveiledningene gitt til eksamen og til kont eksamen, samt den obligatoriske kursoppgaven. Vi har manglet noen sensorveiledninger uten at det har hatt noen betydning for oppdraget.

Det overordnede spørsmålet i bestillingen er om det er samsvar mellom læringsutbytte som er beskrevet innenfor de aktuelle emnene og summen av eksamensoppgavene og de obligatoriske oppgavene studentene har fått.

Forventet læringsutbytte er inntatt i emnebeskrivelsen for hvert enkelt fag. Læringsmålene er konkret utformet for hvert fag, men har noen fellestrekk. Alle er sammensatt av tre elementer: Kunnskap, Ferdigheter og Generell kompetanse.

Læringsmålene for kunnskap har vi vurdert ved å sammenholde emner/fagområder angitt under kunnskapskravet i emnebeskrivelsen med emner som er dekket av eksamensoppgavene (eksamen og kont eksamen) og de obligatoriske kursoppgavene. Særlig har vi lagt vekt på å avdekke om læringsmålene forutsetter krav til kunnskap innen emner/fagområder som oppgavene ikke dekker.

Når det gjelder læringsmålene knyttet til ferdigheter, har vi først og fremst sett på om oppgavene har en form som gjør dem egnet til å avdekke om studentene har de ferdighetene som er beskrevet under læringsmålene.

Evalueringen av læringsmålet for generell kompetanse er basert på en samlet og mer overordnet vurdering av oppgavene sammenholdt med de konkrete kravene i læringsmålet innen hvert emneområde.

I tillegg har vi innenfor enkelte emner tillatt oss å formidle noen synspunkter som muligens ligger litt på siden av bestillingen, men som har kommet opp underveis i arbeidet og i våre diskusjoner.

For å effektivisere skrivearbeidet har vi ført i pennen hver våre deler av rapporten. Dette har medført at rapporten er forfattet delvis på svensk og norsk.

I forsettelsen gjennomgår og evaluerer vi hvert emne i punktene 2 – 5. Punkt 6 inneholder våre avsluttende synspunkter.

2. STRAFFERETT

2. 1 Kunnskapsmål

Med utgangspunkt i ämnesbeskrivningen från och med HT 16 är kunskapsmålen, med ändringar från och med H19:

a) strafferettens begrunnelser

b) hovedtrekkene ved forholdet mellom strafferetten og statsforfatningsrett og folkerett, herunder menneskerettigheter

c) de alminnelige vilkårene for straffansvar, slik som

ci) krav om en kriminalisert gjerning, inkludert krav til forsett eller uaktsomhet, reguleringen av medvirkning og forsøk og straffelovgivningens geografiske rekkevidde (det som gjelder geografisk rekkevidde kom inn i 2016-17)

cii) rettferdiggjøringsgrunner, særlig nødverge og nødrett,

ciii) unnskyldningsgrunner, særlig utilregnelighet og rettsvillfarelse

civ) andre grenser for straffansvaret, særlig prinsippene for hva som utgjør én eller flere forbrytelser

d) Tolkning og anvendelse av straffebud, med særlig vekt på reglene i straffeloven om:

div) Tortur (§§ 174-175) Dette kunnskapsmål forsvann H19.

dv) Narkotikaovertrедelser (§§ 231-232) Dette kunnskapsmål forsvann H19.

di) Voldslovbrudd mv. (§§ 271-282). Fr o m H19 Voldsforbrytelser §§ 271-283.

diii) Vinningslovbrudd og lignende krenkelser av eiendomsretten (§§ 321-346). Dette kunnskapsmål ändrades fr o m H19 till Allmenne formuesforbrytelser (§§ 321-331, 351-353, 371-374).

dvi) Bedrageri (§§ 371-374). Dette kunnskapsmål gick upp i **diii)** H19.

dii) Seksualforbrytelser (§§ 291-308). Dette kunnskapsmål infördes H19.

e) Hovedtrekkene i reaksjonssystemet, reglene om idømmelse av den enkelte reaksjon og valget mellom reaksjonene samt utmåling av straff

2. 2 Examinationsoppgifter och kunnskapsmål

2015-16

Hemskrivningen 25. september inneholder en tilläpningsoppgift. Scenario: Införsel av narkotikafrö (ej med i mål), narkotika x 4 inkl försök och medverkan, våldsbrott, underlåtenhetsbrott.

Uppgiften anknyter till delmålen dv), di), ci)x2 (försök och medverkan). Såvitt kunnat ses, föreligger inte kunnskapsmål som täcker införsel av frön i strid mot matlova eller underlåtenhetsbrott.

Examinationen 6. november. Tilläpningsoppgift. Kontext: narkotika, våld, stöld, skadeverk av kokain. Examinationen anknyter till de specifika målen di), dv), diii) samt det övergripande civ) . Skadeverk genom ödeläggelse av kokain § 351, ej med i kunnskapsmål.

Kont. examination 8. augusti: Detta är en tillämpningsuppgift, men av något annorlunda karaktär. Det presenteras ett scenario och stud ombeds att göra en straffbarhetsbedömning samt om hur många överträdelser det är fråga om.

Kont. exminationen anknyter till dvi), diii)x3. Olaga intrång täcks inte av kunskapsmålen.

Sammantaget: Under året gavs sammanlagt tre tillämpningsuppgifter straffrätt. Ingen teoretisk uppgift gavs. Uppgifterna anknyter till kunskapsmålen dv) narkotika i två uppgifter, di) våldsbrott i två uppgifter, diii) förmögenhetsbrott i tre uppgifter, ci) (försök och medverkan) samt civ) straffansvarets gränser i två uppgifter (ålder och gärning). Det förekommer tre tänkbara brott för vilka det är oklart om det finns stöd i de särskilda kunskapsmålen.

2016-17

Hemskrivningen 23. september innehåller en tillämpningsuppgift. Kontext: misshandel i nära relationer, narkotika, medverkan, försök och organiserad kriminalitet.

Uppgiften anknyter därför till målen di), dv), ci) (medverkan och försök). Det framgår inte att reglering om organiserad kriminalitet ingår i kunskapsmålen.

Examen 11. november: Tillämpningsuppgift. Kontext: dataintrång, försök, bedrägeri, misshandel, medverkan, kroppsskada. Uppgiften anknyter till ci) (försök och medverkan), dvi) bedrägeri, och di). Dataintrång verkar inte täckas av de särskilda kursmålen.

Kont. examen 7. augusti: Tillämpningsuppgift. Kontext: Dråp, försök, framkallande av fara för allmänheten, stöld, olovligt brukande, medverkan till grov skadeverkan.

Uppgiften anknyter till di), ci) (försök), diii). Framkallande av fara för allmänheten § 355 är ej med i kunskapsmålen och försök till grov skadeverkan § 352 kom med först 2019.

Sammantaget: Under året gavs tre tillämpningsuppgifter i straffrätt. Uppgifterna täcker kunskapsmålen dv) narkotika, di) våldsbrott x 3, diii) förmögenhetsbrott, dvi) bedrägeri och ci) (försök och medverkan).

2017-18

Hemskrivningen 22. september innehåller en tillämpningsuppgift. Kontext: Skadegörelse, hot kroppskränkning, kroppsskada, narkotika, försök, medverkan.

Uppgiften anknyter till målen diii), di), dv), ci) (försök och medverkan). Olaga hot täcks inte av de särskilda kunskapsmålen.

Examen 10. november: Tillämpningsuppgift. Kontext: Stöld, medverkan, pengatvätt, bedrägeri, narkotika, rättfärdighandegrund.

Uppgiften anknyter till målen diii) ci) (medverkan), diii), dvi), di), dv), samt cii) (provocerad).

Kont. examen 6. augusti: Tillämpningsuppgift. Kontext: stöld, kroppskränkning, kroppsskada, medverkan, xenofobi.

Uppgiften anknyter till målen diii), di), ci).

Sammantaget: Under året gavs tre tillämpningsuppgifter. Dessa täckte kunskapsmålen dv) narkotika, x 2, di) våldsbrott x 3, diii) förmögenhetsbrott x 3, dvi) bedrägeri, ci) x 2 (försök och medverkan) samt cii) rättfärdigande.

2018-19

Hemskrivningen 21. september innehåller en tillämpningsuppgift. Kontext: Vållande av kroppsskada, stöld, inbrott, narkotika, kroppskränkning, nödvärn.

Uppgiften anknyter till målen di), a), diii), dv), cii).

Examen 9. november: En tillämpningsuppgift och en teoretisk uppgift. Kontexten i tillämpningsuppgiften: Bedrägeri, kroppskränkning, kroppsskada. Teorifrågan: döma omyndiga till fängelse.

Uppgifterna anknyter till målen dvi), di) samt c) (allmänt) och e) allmänt.

Kont. examen 5. augusti: En tillämpningsuppgift och en teoretisk uppgift. Kontext: misshandel, försök, misshandel i nära relation. Den teoretiska uppgiften: olovligt angrepp och relation till nödrätt och självtäkt.

Uppgifterna anknyter till målen di), ci)x2, cii)x2.

Sammantaget: Under året gavs tre tillämpningsuppgifter och två teoretisk. Dessa täckte kunskapsmålen dv) narkotika, di) våldsbrott x 3, diii) förmögenhetsbrott, dvi) bedrägeri, ci)x2, cii)x2, c) samt e).

2019-20

Hemskrivningen 20. september innehåller en tillämpningsuppgift. Kontext: Sexualbrott, misshandel, försök, nödvärn.

Uppgiften anknyter till målen dii), di), ci) och cii).

Examen 8. november: Ett scenario med specifika frågor. Kontext: vållande til kroppsskada, rättfärdigandegrunder, stöld, sexualbrott, medverkan, jurisdiktion (dubbel straffbarhet).

Uppgifterna anknyter till målen c) och ci), a) di), dii), diii), e).

Kont. examen 3. augusti: Tillämpningsuppgift. Kontext: misshandel i nära relationer (samman med skadegörelse, kroppskränkning, koronakyss, grov kroppskränkning), fara för smittoöverföring)

Uppgiften anknyter till målen di), diii) (brottsenhet), dii), ci) (uppsåt), dii), cii), diii)

Sammantaget: Under året gavs tre tillämpningsuppgifter. Dessa täckte kunskapsmålen di) våldsbrott x 3, dii) x 3, diii) förmögenhetsbrott x 2, ci) x 3, cii) x 2, e).

2. 3 Hela perioden

b)

ci) (försök och medverkan) x 10

cii) rättfärdigande x 5

civ) straffansvarets gränser x 2

d) x 8 – avser uppgifter där specifika straffbud, som inte uppräknas som särskilt viktiga i kunskapsmålen di-vi), har aktualiserats.

di) våldsbrott x 14

dii) sexualbrott x 3

dihi) förmögenhetsbrott x 10

dvi) bedrägeri x 3

dv) narkotika x 6

e) x 2

2. 4 Examinationsformer och färdighetsmål

För att genomgå kursen måste en student dels ha genomfört en hemskrivning, dels ett skriftligt examinationstillfälle med godkänt resultat. Upplägget med en hemskrivning och en skriftlig examination verkar vara enhetligt för alla kurser på mastersutbildningen. Det framstår också som

en god kombination av examinationsformer som möjliggör för studenterna att finna fram till relevanta rättskällor vid tolkningen av straffrättsregler. Detsamma kan sägas vad gäller att studenternas förmåga att analysera dryfta och ta standpunkt till straffrättsliga frågor.

Totalt har det getts 17 uppgifter under hela perioden. Av dessa kan två sägas vara teoretiska till karaktären, och helt frikopplade från scenarier. Den ena avser nödvärn/nöd m m och den andra rör ungas straffbarhet.

När det gäller valet mellan att ge ett kunskapsprov i form av tillämpningsuppgifter respektive teoretiska uppgifter, framstår den förra formen av uppgift bättre ägnad att få studenter att självständigt «finne frem til relevante rettskilder ved tolkningen av strafferegler». Däremot ger teoretiska frågor större möjligheter att låta studenter *förklara* strafflagstiftningens uppbyggnad och särdrag, straffrättens plats i rättssystemet, dess relation till straffprocess. Detsamma gäller studenternas förmåga att förklara olika teorier om straffrättens grunder. Dessa färdigheter kan utvecklas också genom tillämpningsuppgifter som är ägnade att få studenterna att använda/tillämpa sina kunskaper (om straffrättens uppbyggnad, teori etc) för att lösa konkreta straffrättsliga frågor i fiktiva fall.

Färdighetsmålen är begränsade till att studenterna ska kunna *förklara*, inte nödvändigtvis *tillämpa*, straffrättens uppbyggnad, plats i rättssystemet, teori etc. I ljuset av detta är det anmärkningsvärt att det förekommer så få teoretiska frågor och det kan ifrågasättas om de uppgifter som givits under perioden generellt är ägnade att få studenterna att utveckla det slaget av färdigheter. I sammanhanget kan noteras att varken konstitutionella regler eller mänskliga rättigheter, som hänger tätt samman med nationell straffrätt, utgör eget tema i någon uppgift.

Vad gäller tillämpningsuppgifterna är så gott som alla snävt begränsade. Det frågas om de olika fiktiva händelseförloppen är att hänföra under vissa uttryckligt angivna straffbud. I en uppgift (8/11-19) förekommer en mer allmän fråga utan att en potentiellt tillämplig straffrättslig regel utpekas. Det är också vanligt att studenterna informeras om vilka regler och vilka aspekter de inte ska tillämpa.

Det kan ses i sammanhang med att det allmänna kunskapsmålet, tolkning och användning av straffbud, är supplerat med en uppräknings av de viktigaste straffrättsreglerna, där tom relevanta paragrafer anges. Visserligen har det inte hindrat att uppgifter inkluderar specifika straffbud som inte ingår i den detaljerade uppräknings vid åtminstone nio tillfällen. Men för utomstående framstår det som motsägelsefullt att å ena sidan specificera de särskilt viktiga straffbuden till sista paragrafen och sedan inkludera andra (mindre viktiga?) straffbud i uppgifterna för att pröva studenternas förmåga att tolka och tillämpa straffbud.

Hursomhelst kan det diskuteras om snävt avgränsade frågor, tillsammans med avgränsade kunskapsmål, är ägnade att optimalt bidra till att pröva studenternas förmåga främst vad gäller

att självständigt finna fram till relevanta rättskällor vid tolkningen av straffregler, men också i viss mån vad gäller att analysera, diskutera och ta ställning i straffrättsliga frågor.

2. 5 «Samsvar» mellan examensuppgifternas lärandeutbyte och förväntade kvalifikationer

Generellt täcker examensuppgifterna väl de kvalifikationer, mot bakgrund av fastställda inlärningsmål, som studenterna förväntas ha vid kursens avslutande. Detta gäller givetvis endast till de delar som kvalifikationerna kan uppnås genom skriftliga examensuppgifter, inte förmåga till muntlig presentation exempelvis. Även om alltså det övergripande intrycket är att uppgifterna är ambitiöst och insiktsfullt konstruerade, finns anledning till några påpekanden.

Det är lätt att konstatera att under perioden tyngdpunkten i frågeställningarna har legat på kunskapsmålet tolkning och tillämpning av straffbud. De uppräknade regler som framhålls som särskilt viktiga kunskapsmål har förändrats två gånger under perioden. Men de uppräknade som särskilt viktiga straffbud har alla förekommit i examensuppgifter. Undantaget är tortyr, som togs bort H19. När sexualförbrytelse kom med i uppräknningen H19 blev brottstypen omedelbart inkluderad i tre uppgifter.

Den samlade bedömningen är att under perioden de respektive särskilt viktiga brottstyperna har inkluderats i uppgifterna i rimlig omfattning i förhållande till deras betydelse. Våldsförbrytelser förekommer i 14 av 16 uppgifter, och förmögenhetsbrott adresseras, om bedrägeri inkluderas, i 13 uppgifter, vilket framstår som motiverat.

Som ovan nämnts har åtminstone vid nio tillfällen uppgifterna avsett tolkning och tillämpning av straffbud som inte uppräknats som särskilt viktiga. Det innebär att studenterna alltså måste ha kunskap om alla straffbud, även sådana som finns inom specialstraffrätten. Det kan i sammanhanget noteras att sexualbrott, i perioden innan brottstypen inkluderades i den särskilda uppräknningen, inte förekommer i uppgifterna. Mot bakgrund av den samhällsrelevans som kan tillskrivas narkotikabrott, kan resas ett frågetecken inför att brottstypen togs bort från uppräknningen från och med H19. Visserligen begränsar inte uppräknningen kunskapsmålen vad avser studenternas förmåga att tillämpa straffbud, men borttagande av en brottstyp har ändå ett visst signalvärde. Det är t ex lättare att förstå att tortyr bortogs och också svårt att tänka sig att det kommer uppgifter på tortyr i framtiden.

De övergripande kunskapsmålen straffrättens grunder och förhållandet mellan straffrätt, konstitutionell rätt och folkrätt/MR, berörs inte uttryckligen i någon uppgift. Det kan därför diskuteras om examensuppgifterna främjar studenternas uppnående av dessa kunskapsmål, eller i vart fall om uppgifterna ger utrymme för dem att visa att de tillägnat sig kunskap i dessa avseenden (jfr motsvarande färdighetsmål ovan). Mot bakgrund av straffrättens tilltagande internationalisering, (EMRK, Schengen m m) är det värt att notera. I en uppgift förekommer en problematisering av jurisdiktion och dubbel straffbarhet, men det är såvitt kunnat ses det enda element av internationalitet som förekommer.

Uppgifterna täcker väl de kunskapsmål som ingår i de allmänna villkoren för straffansvar. Det gäller särskilt försök och medverkan, men också rättfärdigandegrunder. Frågan om vad som utgör ett eller flera brott förekommer, men konkurrensfrågor ges inget större utrymme. Otillräknelighet och rättsvillfarelse förekommer inte.

Straffmätning förekommer i tre uppgifter.

2.6 Avslutande synpunkter/sammanfattning strafferett

Mot bakgrund av examinationsformer och kunskapsmål framstår de examinationsuppgifter som givits i kursen Strafferett under perioden genrellt väl ägnade att svara mot de kunskaps- och färdighetsmål som uppställts i ämnesbeskrivning(arna). Eftersom vi inte har tagit del av hur studenterna besvarat de olika examinationsuppgifterna, eller hur lärarna bedömt de enskilda skrivningarna, kan vi givetvis inte med någon större säkerhet uttala oss om i vad mån de uppgifter som givits i praktiken har realiserat de generella *kompetensmålen*. Men med utgångspunkt i de examinationsuppgifter som givits kan vi ändå ha en uppfattning om huruvida uppgifterna är ägnade att realisera kompetenskraven.

Vad gäller det centrala i ämnesområdet kan man anta att en student som genomgått kursen med godkänt resultat kan *«drøfte og argumentere på en måte som fremhever og tar stilling til moraliske og rettspolitiske utfordringer ved bruk av offentlig tvang og sanksjoner»*. Det kan också antas att studenterna efter kursen förstår *«ulike former for samspill mellom generelle og spesielle regler og mellom vanlig lovgivning, konstitusjonelle og menneskerettslige normer»*. Dock måste anmärkas att det inte framgår av uppgifterna under perioden att studenternas kompetens vad gäller samspelet mellan norsk rätt och framförallt människorättsliga normer, men också i viss mån konstitutionell rätt, inte framstår som ett prioriterat mål. Men det är möjligt att detta kompetensmål tillgodoses på annat sätt än via examinationsuppgifterna.

Av granskningen ovan har framkommit att det finns ett antal aspekter som, i den mån de inte tillgodoses på andra sätt än genom examinationsuppgifterna, i högre grad skulle kunna integreras i uppgifterna (eller alltså säkras på andra sätt). Det gäller, som just nämndes, framförallt den internationella rättens påverkan och integration med norsk straffrätt, men också några få ytterligare kunskapsmål. Vidare kan ifrågasättas om kombinationen av det stora antalet tillämpningsuppgifter och den avsnävande formen av dessa tillämpningsuppgifter, gör att examinationsuppgifterna under perioden verkligen kan sägas vara ägnade att säkra vissa av färdighetsmålen. Det gäller framförallt studenternas förmåga att förklara rättslagstiftningens uppbyggnad och särdragen vad gäller straffrättslig metod, förklara straffrättens plats i rättssystemet, särskilt förhållandet mellan straffrätt och straffprocess samt förklara olika teorier om straffrättens grunder. Det kan övervägas om fler teoretiska uppgifter eller öppnare tillämpningsuppgifter skulle vara bättre ägnade att visa studenternas färdigheter i dessa avseenden. Men det kan också vara så att det som eftersträvas, oberoende av hur

färdighetsmålen är formulerade, är studenternas förmåga till tillämpning snarare än förklaring. Vidare kan det givetvis vara så att dessa färdighetsmål tillgodoses på annat sätt än genom examinationsuppgifter.

3. RETTERGANG

3.1 Kunnskapsmål

I emnebeskrivelsen er kravet til kunnskap beskrevet slik:

Etter at kurset er gjennomført skal studenten kunne redegjøre for sentrale og aktuelle prosessuelle problemstillinger, prosessrettens plass i rettssystemet, prosessrettens kilder og innholdet i og rekkevidden av de prosessuelle hovedprinsippene for så vel sivile saker som straffesaker.

På et overordnet plan skal studenten ha kunnskap om og forståelse av

- 1) retten til domstolsbehandling**
- 2) kravet om en forsvarlig saksbehandling og kontradiksjon**
- 3) prinsipper om rettens styring av sakens behandling**
- 4) prinsippene for rettens forhold til partenes prosesshandlinger, herunder disposisjons-, forhandlings- og anklageprinsippet**
- 5) prinsippene for bevisførsel, beviskrav og bevisbedømmelse, og prinsippene om muntlig, umiddelbar og offentlig behandling**
- 6) hvordan nasjonale rettergangsregler påvirkes og suppleres av internasjonale rettssystemer, særlig av menneskerettighetene**

Med verkan från och med H19 infördes förändringar av förtydligande karaktär, men med marginell innehållslig betydelse.

Med utgangspunkt i tvisteloven av 2005, skal studenten kunne anvende reglene om allmennprosess og småkravprosess i tingretten, med særlig vekt på

- a) vilkår for å reise sak, slik som kravene til søksmålgjenstand, søksmålsituasjon og tilknytning, partsevne og prosessdyktighet, forutgående forliksrådsbehandling**
- b) reglene om saksforberedelse og hovedforhandling/avsluttende rettsmøte**
- c) partenes rådighet over saken og de prosessuelle virkninger av at partenes rådighet eventuelt er begrenset**

d) *reglene for valg av rettsspor (allmennprosess eller småkravprosess)*

e) *reglene om bevisførselen og de enkelte bevismidler, i første rekke knyttet til vitne- og dokumentbevis*

f) *innhold, form og virkning av rettslige avgjørelser*

g) *reglene om rettskraft*

h) *Studenten skal dessuten kunne redegjøre for hovedtrekkene i reglene for vernetting, objektiv og subjektiv kumulasjon, reglene om prosessuell preklusjon og bevisavskjæring, fraværdsdom, rettsmekling, saksomkostninger og anke.*

I straffeprosessen skal studenten kunne redegjøre for:

sa) *hvilke saker som behandles etter straffeprosessloven*

sb) *reglene om partene i straffesaken og deres rettigheter og plikter, herunder oppbygging og kompetansespørsmål innen påtalemyndigheten*

sc) *vilkårene for pågrepelse og varetektsfengsling*

sd) *allmenne regler om tingrettens avgjørelsegrunnlag, bevisføringen i tingretten og bevisavskjæring forholdet mellom tiltalebeslutning og dom*

se) *reglene om tiltalebeslutninger og om forholdet mellom tiltalebeslutning og dom*

sf) *reglene om bevisførselen under hovedforhandling, i første rekke knyttet til vitne- og dokumentbevis*

sg) *behandlingen av tilståelsessaker, herunder sontringen mellom skyld- og straffespørsmålet*

Från och med 1. august 2019, dock ej med verkan förrän vid uppgiften 24. januari 2020 ändrades framförallt ordningen mellan, och formuleringen av vissa av, de mer specifika målen, men någon utvidgning eller inskränkning av ämnesinnehållet förefaller inte ha varit avsedd. Vidare utvidgades det allmänna kunskapsmålet 1) (rätten till domstolsprövning) till att uttryckligen innehålla kravet på oavhängiga och opartiska domare och i övrigt inriktades de allmänna kunskapsmålen mot regelverk snarare än principer. Däremot tillades som ett specifikt kunskapsmål i straffprocess ett avslutande allmänt stycke motsvarande det i kunskapskraven för civilprocess:

sh) *Studenten skal dessuten kunne redegjøre for hovedtrekkene i regelverket om etterforskning og bevissikring, bruk av tvangsmidler, påtaleavgjørelsen, forberedelse og*

gjennomføring av hovedforhandlinger, anke, rettslige avgjørelser, gjenåpning og skranker for gjentatt straffeforfølgning samt om rettsstillingen til fornærmede og etterlatte.

I det følgende anvendes hovedsakligen de ovannämnda målen i syfte att bedöma i vad mån examinationsmoment täckt angivna krav.

3. 2 Examinationsuppgifter och kunskapsmål

2015-16

Hemskrivningen 29. jan innehåller en tillämpningsuppgift (praktikumoppgave) i civilprocess. Kontexten är en tvist om nybyggnation, kulturminnesintressen och möjlighet att ifrågasätta kommunala beslut i domstol. De civilprocessuella knäckfrågorna är talerätt (söksmålkompetens), jurisdiktion (måste förliksrådet behandla saken), processgemenskap/kumulation/intervention. Skrivningen innehåller en tillämpningsuppgift också i straffprocessrätt. Kontexten är ett bråk mellan två män och ett åtal för vållande till kroppsskada. De straffprocessuella knäckfrågorna är möjligheten att pröva åtal i tilltalades frånvaro samt möjligheten att uppta skriftlig bevisning i form av polisprotokoll från förhör.

Studenterna hade fyra dagar och 4000 ord på sig. Uppgifterna anknyter till de specifika civilprocessuella målen a), och h) och de straffprocessuella specifika målen sd) och sf) samt det övergripande 2).

Examinationen 4. mars: Del I är en tillämpningsuppgift i straffprocess. Kontexten är våld i nära relationer. Knäckfrågorna är krav på gärningsbeskrivningens precision, bevisföring, målsägandes skyldighet att svara på frågor och omedelbarhetsprincipen/principen om det bästa bevismaterialet. Del II är en tillämpningsuppgift i civilprocess. Kontexten är en grannelagstvist. Knäckfrågor är kumulation, talerätt/jurisdiktion, syn (är frågan underkastad partsdispositioner eller fakultativ för domstolen) samt bevisföring/avvisning av irrelevant bevisning.

Examinationen anknyter till de specifika civilprocessmålen a), h) och e) och i viss mån till de övergripande målen 1), 3) och 4). Vad gäller straffprocess: sd) samt 4) och 5).

Kont. examination 9. augusti: Del I är en tillämpningsuppgift i straffprocess. Kontexten är en misshandelssituation. Knäckfrågorna är häktning – vem kan yrka och vilken tidsfrist gäller – samt bevisföring (polisprotokoll) och häktningsgrund och möjligheten att grunda häktningsbeslut på en rättsgrund som inte nämnts i häktningsförhandling. Del II är en tillämpningsuppgift i civilprocess. Kontexten är en försäkringstvist i anledning av nerbrunnen fastighet. Knäckfrågorna: Forum/jurisdiktion, editionsplikt och beviskrav.

Kont. examinationen anknyter till civilprocessmålen: a) och e) samt det allmänna 5). Straffprocess: sb), sc) sd) samt allmänna 2) och 3).

Sammantaget: Under året gavs sammanlagt tre tillämpningsuppgifter i civilprocess och tre tillämpningsfrågor i straffprocess. Ingen teoretisk uppgift gavs.

Delmålet a) – villkoren för att väcka talan m m – har central betydelse i alla tre civilprocessuppgifterna. Delmålet h) – kumulation m m – adresseras i två av uppgifterna; delmålet e) – bevisföring förekommer två gånger. I de civilprocessuella uppgifterna anknyts till de övergripande målen 1) (rätten till domstolsprövning), 3) (rättens styrning), 4) (dispositionsprincipen m m) samt till 5) (bevisföring etc). Av de allmänna målen täcker inte de civilprocessuella frågorna 6) (internationell påverkan) och inte tydligt 2) (kontradiktion m m).

Vad gäller straffprocess anknyts till delmål sd) (domsgrund, bevisföring m m) i alla tre uppgifterna, en gång till sf) (bevisföring under huvudförhandlingen), sc) (häktning m m) samt sb) (kompetensfrågor etc). Av de övergripande målen har i de straffprocessuella uppgifterna behandlats 2) (kontradiktion), 4) (dispositionspr etc), 5) (bevisföring m m), samt 3) (rättens styrning). Av de övergripande målen har inte behandlats 6) (internationell påverkan eller, kanske av naturliga skäl, 1) (rätten till domstolsprövning).

Övriga reflektioner. Alla civilprocessuella uppgifter rör tvister om fastighetsfrågor och två av dem har offentligrättslig anknytning. Det är tacksamt om man vill konstruera uppgifter om talerätt, jurisdiktion etc, men är i mitt perspektiv inte central civilprocess. Å andra sidan finns inte heller något om småmålsförfarande, förlikning, medling, rättegångskostnader, vilket är i praktiken vanligt förekommande fenomen. Straffprocessen – tre vålsbrott, häktning, bevisning och gärningsbeskrivning.

2016-17

Hemskrivningen 27. jan innehåller samma tillämpningsuppgifter i civilprocess och straffprocess som kont.examinationen 9. augusti 2016. Därför innehåller skrivningen ytterligare en fastighetstvist och ytterligare ett våldsbrott. Hursomhelst: Uppgiften anknyter därför till civilprocessmålen: a) och e) samt det allmänna 5). Straffprocess: sb), sc) sd) samt allmänna 2) och 3).

Examen 8. augusti: Del I är en tillämpningsuppgift i straffprocess. Kontext: Brott mot knivlag, kroppsvisitation/tvångsmedel, straffföreläggande. Knäckfrågor: jäv, rätt till offentlig försvarare, bevisföring, åklagarens åberopsbörda. Del II tillämpningsuppgift i civilprocess. Ny fastighetstvist – nu grannelagstvist om bygglov. Talerätt, partsställning, kumulation, intervention, bevisföring (skriftlig bevisning).

Straffprocess anknyter till sb), sd)x2, sf), 1), 4) och 5). Civilprocess till a), e), h), 5).

Kont. examen 8. augusti: Del I innehåller en lång straffprocessuell tillämpningsuppgift. Kontext: bråk på fotbollsläktare, vållande av kroppsskada. Knäckfrågor: Häktning, beviskrav, robusthet, bevisvärdering och olaglig bevisning. Del II innehåller en civilprocessuell teoretisk fråga om materiell processledning i dispositiva tvistemål.

Straffprocess anknyter till sf), sc)x2, och 5). Civilprocess anknyter till 2), 3) och 4).

Sammantaget: Under året gavs tre tillämpningsuppgifter i straffprocess; i civilprocess gavs två tillämpningsuppgifter och en teoretisk uppgift.

Vad gäller civilprocessen anknyter två uppgifter till delmålen a) (villkor för att väcka talan m m) och e) (bevisföring m m) och en uppgift till delmålet h) (kumulation m m). Av de allmänna målen täcks 5) (bevisföring m m) i två uppgifter och 2) (kontradiktion m m), 3) (rättens styrning) och 4) ((dispositionsprincipen m m) av en uppgift.

Beträffande straffprocessen anknyter två uppgifter till sb) (kompetens m m), två till sc) (häktning), två till sd) (domsgrund m m) och två till sf) (bevisföring). Av de övergripande målen täcks 1) (rätten till domstolsprövning), 2) (kontradiktion), 3) (rättens styrning), 4 och 5)x2 (bevisföring).

Reflektion: I civilprocess gestvå två tillämpningsuppgifter med fastighetstvist som underlag och en teoretisk uppgift. I straffprocess är tonvikten på häktning/tvångsmedel och bevisföring. Ingen anknytning till internationell påverkan.

2017-18

Hemskrivning 26. januari: Samma uppgifter i civil- och straffprocess som kont. examen 8 aug. 2017. Tillämpningsuppg i straffprocess och teoretisk uppg i c p. Följaktligen anknyter straffprocess till sf), sc)x2, och 5). Civilprocess anknyter till 2), 3) och 4).

Examen 2. mars: Del I är en civilprocessuell tillämpningsuppgift. Kontext: gasexplosion, ersättningskrav, tredjemansintresse. Knäckfrågor: talerätt, forum, bevisföring och rättegångsfel. Del II är en straffprocessuell teoretisk fråga om att utreda domstolens utredningsansvar i brottmål (officialprövning).

Civilprocessuppgiften svarar mot målen a) (väcka talan m m) och och övergripande 3). Straffprocessuppgiften svarar mot främst det övergripande målet 3) (rättens styrning), men också 2) (kontradiktion m m) och 4) (dispositionsprinc m m).

Kont. examen 7. augusti: Del I är en tillämpningsuppgift i straffprocess, men frågorna är tämligen öppna. Kontext: Skattebrott och husrannsakan. Knäckfrågor: rätt till ombud, rätt till aktinsyn,

sekretess och bevisföring. Del II är en tillämpningsuppgift i civilprocessrätt. Kontext: Samägare, grannelagstvist. Knäckfrågor: talerätt, partssuccession, justering av talan/preklusion, rättskraft.

Straffprocessuppgifterna täcker målen sb) (kompetens m m), sd) (grunden m m), och sf) (bevisföring). Övergripande: 2) (kontradiktion). Civilprocessuppgifterna täcker a) (väcka talan) och c) (partsdisp) och g) (rättskraft) samt övergripande 4) (dispositionsprinc).

Sammantaget: En av tre uppgifter i civilprocess är teoretisk, två är tillämpningsuppgifter. Detsamma gäller för straffprocess.

Vad gäller civilprocessens delmål anknyter två uppgifter till a) (väcka talan m m) och en uppgift till c) (partsdisp) och g) (rättskraft). Av de övergripande målen täcks 2) (kontradiktion), 3)x2 (rättens styrning), 4)x2 (dispositionsprincipen).

Vad gäller straffprocessen täcks delmålen sf)x2, sc), sb) och sd). Av de övergripande täcks 3) (rättens styrning), 2)x2 (kontradiktion) och 4) (dispositionsprinc m m).

2018-19

Hemskrivning 25. januari: Två tillämpningsuppgifter, varav den straffprocessuella uppgiften är mindre omfattande eftersom skrivningen ges mellan föreläsningar och seminarier i straffprocess.

Del I avser straffprocess. Kontext: Tvist mellan bönder, intresseorganisation och regeringen om rovdjursjakt. Knäckfrågor: talerätt m m. Del II avser straffprocess. Kontext: Narkotika. Knäckfrågor: rätt till aktinsyn, häktning och häktningsgrund.

Civilprocessuella uppgiften täcker delmålet a) (väcka talan m m), c) (parternas rådighet) och övergripande målet 1) (rätt till domstolsprövning). Straffprocess: sc) (häktning), sb) (parternas rättigheter m m) och övergripande 5) (bevisföring m m).

Examen 1 mars: Två tillämpningsuppgifter. Del I avser straffprocess. Kontext: Bilolycka, vållande av (kropp)skada. Knäckfrågor: Målsägandens vittnesplikt, sekretess, ändring av åtal. Del II avser civilprocess. Kontext: Fel i fastighet. Knäckfrågor: rättskraft, jäv och ändring av talan.

Den straffprocessuella uppgiften täcker delmålen sb) (parternas rättigh m m), sd) (bevisföring) och se) (åtal o dom) och övergripande 4) (dispositionsprinc m m). Civilprocess: delmålen g) (rättskraft), c) (parternas rådighet), d) (grunden), och övergripande 4) (dispositionsprinc m m) och möjligen 1) (rätt till rättegång, ändrad till opartisk senare).

Kont. examen 6. augusti: Del I utgörs av en teoretisk fråga i straffprocess: möjligheten att införa olovligt eller otillbörligt förvärvad bevisning i brottmål och angivande av skäl för och emot. Del II är en tillämpningsuppgift i civilprocess. Kontext: Skadestånd. Knäckfrågor: forum, kumulation och jura novit curia.

Straffprocessuella uppgiften täcker sd) (bevisföring och avvisning av bevis m m) samt övergripande målet 5) (bevisföring). Civilprocess: a) (väcka talan), h) (kumulation), c) (parternas rådighet) och övergripande 4) (dispositionsprincip m m).

Sammantaget: En teoretisk uppgift i straffprocess, övriga tillämpningsuppgifter. Framstår som varierade uppgifter över året.

Vad gäller civilprocessen täcker uppgifterna delmål a)x2 (väcka talan m m), c)x2 (parternas rådighet), g) (rättskraft), d) (grunden), h) (kumulation), och övergripande 4)x2 (dispositionsprincip m m) och 1)x2 (rätt till rättegång, ändrad till opartisk senare).

Vad gäller straffprocess: delmål sc) (häktning), sb)x2 (parternas rättigheter m m), sd)x2 (bevisföring) och se) (åtal o dom) och övergripande 5x2 (bevisföring m m) och 4) (dispositionsprincip m m).

2019-20

Hemskrivning 24. januari: Innehåller två tillämpningsuppgifter som är identiska med uppgifterna från hemskrivningen i januari 2019. Alltså kan måluppfyllelsen beskrivas enligt följande.

Civilprocessuella uppgiften täcker delmålet a) (väcka talan m m), c) (parternas rådighet) och övergripande målet 1) (rätt till domstolsprövning). Straffprocess: sc) (häktning), sb) (parternas rättigheter m m) och övergripande 5 (bevisföring m m).

Examen 28. februari: Del I innehåller fyra (teoretiska) kunskapsfrågor inom civilprocess (om 4 olika aspekter av termen grund). Del II innehåller en tillämpningsfråga i straffprocess. Kontext: misshandel. Knäckfrågor: rätt till ombud, processens förlopp, uppläsning av förundersökningsprotokoll, syn.

Civilprocessfrågan täcker delmålen c) (parternas rådighet) och övergripande målen 3) (rättens styrning), 4) (dispositionsprincipen m m). Straffprocess: delmålen sb) (parternas rättigheter), sd) (bevisföring), sf) (bevisföring) och övergripande 5) bevisföring, 3) (rättens styrning). Notera att *bevisföring* återkommer under två delmål och ett övergripande.

Kont. examen 4 augusti: Två tillämpningsuppgifter. Del I avser straffprocess. Kontext: Dråp m m. Knäckfrågor: Jäv, aktinsyn, häktning. Del II civilprocess. Kontext: Vindkraftutbyggnad, tvist mellan stat och naturvårnsföreningar. Knäckfrågor: talerätt.

Straffprocess: delmålen sb) (parts rättigheter), sc) (häktning), sd) (bevisföring) och övergripande 1) (opartisk domare) och 5) (bevisföring). Civilprocess: delmål a) (väcka talan) och överipande 1) (rätten till domstolsprövning).

Sammantaget ges en teoretisk uppgift i civilprocess och övriga fem är tillämpningsuppgifter. täcker uppgifterna i civilprocess.

Vad gäller civilprocess täcker uppgifterna delmålen a)x2 (väcka talan m m), c)x2 (parternas rådighet) och övergripande målen 1)x2 (rätt till domstolsprövning), 3) (rättens styrning), 4) (dispositionsprincipen m m).

Vad gäller straffprocess täcker uppgifterna delmålen sb)x2 (parts rättigheter), sc)x2 (häktning), sd) (bevisföring), sf) (bevisföring) och övergripande 5)x2 (bevisföring m m) och 3) (rättens styrning).

3. 3 Hela perioden

Civilprocess

Delmål

- a) Väcka talan x 11
- c) partsdisp x 5
- e) bevisföring x 4
- g) rättskraft x 2
- h) kumulation m m x 4

Övergripande mål

- 1) rätten till domstolsprövning x 5
- 2) Kontradiktion x 2
- 3) rättens styrning x 5
- 4) dispositionsprincipen X 5
- 5) bevisföring etc x 3

Straffprocess

Delmål

- sb) kompetensfrågor etc x 8
- sc) häktning m m x 7
- sd) domsgrund, bevisföring m m x 8

se) åtal o dom

sf) bevisföring under huvudförhandlingen x 6

Övergripande mål

1) rätten till domstolsprövning

2) kontradiktion x 4

3) rättens styrning x 4

4) dispositionspr etc x 4

5) bevisföring m m x 7

3. 4 Examinationsformer och färdighetsmål

För att genomgå kursen måste en student dels ha genomfört en hemskrivning, dels ett skriftligt examinationstillfälle med godkänt resultat. Upplägget med en hemskrivning och en skriftlig examination verkar vara enhetligt för alla kurser på mastersutbildningen. Det framstår också som en god mix av examinationsformer som möjliggör för studenterna att *«anvende juridisk metode til selvstendig å analysere, drøfte og ta standpunkt til prosessrettslige spørsmål»* under skilda förutsättningar vad gäller tid och rum. Detsamma kan sägas vad gäller att studenterna efter kursen ska *«kunne anvende juridisk metode til systematisk å utarbeide selvstendige skriftlige analyser»*.

Under perioden utgör totalt fem av femton uppgifter, oavsett i vilken form de givits, teoretiska frågor med krav på att studenterna ska redogöra för innehållet i processuella institut. Tre av dessa teoretiska frågor avser civilprocess och två straffprocess. I det följande berörs kort de vala uppgiftsformerna i relation till de *färdighetsmål* som anges i lärandeutbytet för ämnesbeskrivningen för kursen.

När det gäller valet mellan att ge ett kunskapsprov i form av tillämpningsuppgifter respektive teoretiska uppgifter, framstår det som givet att den förra formen av uppgift är mer ägnad att få studenter att «identifiera, systematisera och formulera processrättsliga problem utifrån ett faktasammanhang». Däremot framstår det som att båda uppgiftsformerna, på lite olika sätt, är ägnade att få studenterna att «finna och systematisera relevanta rättskällor och göra självständiga rättsliga analyser av processuella problem på ett grundligt, heltäckande, kritiskt och balanserat sätt», liksom att «resonera sig fram till fackligt försvarliga synpunkter genom att reda ut spänningar mellan olika typer av relevanta processrättsliga argument». Vad gäller att «dryfta processrättsliga problem rättspolitiskt» och se processrätt «tillsammans med andra juridiska ämnen som rättshistoria och komparativ rätt», går det givetvis att använda tillämpningsuppgifter. Men det ställer tämligen höga krav både på den som formulerar uppgiften och, framförallt, på de studenter som ska fullgöra den. Därför utvecklas i allmänhet i praktien studenters förmågor i sistnämnda avseenden genom teoretiska uppgifter.

Även om ingen av de teoretiska uppgifter som gavs under perioden uttryckligen anger att studenterna ska argumentera rättspolitiskt, är tre (av i praktiken fyra) av dem av sådan karaktär att de är omöjliga att besvara utan att ha ett rättspolitiskt perspektiv (materiell processledning i tvistemål, rättens utredningsansvar i brottmål samt framförallt användandet av otillåtet åtkommen bevisning i brottmål).

Däremot är värt att notera att ingen av uppgifterna, varken teoretiska eller praktiska, är särskilt ägnade att sätta in processrätt i t.ex. ett komparativrättsligt eller rättshistoriskt perspektiv. Men det är fullt möjligt att dessa mål uppnås på andra sätt än genom skriftliga prov.

Tillämpningsuppgifterna framstår alla som omsorgsfullt konstruerade med insikt i dels ämnet såsom det är beskrivet, dels i vad som krävs för att möjliggöra för studenterna att ta steget från ren faktainhämtning till problemformulering och konstruktiv analys. Detta till trots, finns anledning överväga om det är möjligt att ytterligare variera inriktningen på de processuella frågor som adresseras i uppgifterna. Det skulle kunna bidra till att fler lärandemål kan inkluderas, men också till att utrymmet fördelas jämnare mellan olika centrala delar av civil- och straffprocess. Detta diskuteras vidare nedan.

3. 5 «Samsvar» mellan examensuppgifternas lärandeutbyte och förväntade kvalifikationer

Generellt täcker examensuppgifterna väl de kvalifikationer, mot bakgrund av fastställda inlärningsmål, som studenterna förväntas ha vid kursens avslutande. Detta gäller givetvis endast till de delar som kvalifikationerna kan uppnås genom skriftliga examensuppgifter, inte förmåga till muntlig presentation exempelvis. Även om alltså det övergripande intrycket är att uppgifterna är ambitiöst och insiktsfullt konstruerade, finns anledning till ett antal påpekanden.

Mest iögonenfallande är att det övergripande målet, att studenterna ska ha kunskap om hur de norska reglerna påverkas av internationella rättssystem, inte är föremål för någon fråga inom vare sig civil- eller straffprocess. EMRK har givetvis stor betydelse för nationell straffprocess, särskilt för tvångsmedelsanvändning och kravet på att förfarandet ska vara kontradiktoriskt. I övrigt täcks de övergripande målen av de uppgifter som getts under perioden. Värt att notera är att det övergripande målet att uppnå kunskap om regelverket om bevisföring, beviskrav och bevisvärdering m m, har aktualiserats i så många som sju av 15 straffprocessuella uppgifter under perioden.

Vad först gäller delmålen inom civilprocessen är det frapperande att det första delmålet (a) är föremål för så många som elva av femton uppgifter under perioden. Det är också en orsak till att så många civilprocessuella uppgifter rör det övergripande målet rätten till domstolsbehandling. Visserligen är delmålet formulerat så att det omfattar många civilprocessuella institut, sakprövningsföresättningar hänförliga till parter, situation och föregående «forlikrådsbehandling». Men målet står likafullt ut som något som framstår som centralt för undervisningen, särskilt i ljuset av att så många av uppgifterna utgår ifrån tvister om

grannelagsförhållanden, fast egendom och naturskyddsintressen. Man kan möjligen reflektera om det delmålet ska ges såpass stor omfattning, när andra civilprocessuellt centrala frågor som processens ram/ dispositionsprincipen adresseras hälften så många gånger och rättskraft direkt endast i två uppgifter.

Vidare kan noteras att delmålet att uppnå kunskap om reglerna för val mellan allmänprocess och småkravsprocess, såvitt kunnat ses, inte har adresserats överhuvudtaget. I ljuset av rättsutvecklingen med ett ökat fokus på småmål och billiga förfarandeformer är det en smula förvånande. I det sammanhanget kan också påpekas att delmål h), med det begränsade kravet på att studenterna ska kunna redogöra för huvuddragen, inrymmer rättsmedling, rättegångskostnader och överklagande (anke) som inte berörs alls. Men det är naturligt att alla processuella institut som räknas upp och vilka studenterna i princip endast förväntas lära sig grunderna i, inte är föremål för någon av femton uppgifter under en femårsperiod. Däremot förekommer ganska många uppgifter där kumulation och i viss mån «verneting» (forum/jurisdktion) aktualiseras, liksom processuell preklusion.

Vad gäller delmålen inom straffprocessen ligger stor vikt vid bevisfrågor (särskilt i relation till häkttningsfrågor) häktning och frågor om rätt att välja ombud samt «editionsfrågor» (aktinsyn). I viss men mindre utsträckning förekommer också frågor som anknyter till rättens bundenhet vid åklagarens gärningspåstående, jura novit curia etc. Även om målbeskrivningen är tämligen detaljerad, förekommer inte något delmål om att studenterna ska känna till brottmålsdomens rättskraft. Mot bakgrund av EMRK:s och Schenavtalets regler om *ne bis in idem*, samt principens stora betydelse för tilltalades rättssäkerhet, framstår det som förvånande på en masterkurs.

Om reglerna om brottmålsdomens rättskraft omfattas av delmål sh) (regelverket om rättsliga avgöranden), med kunskapsribban satt på att studenterna ska kunna redogöra för huvuddragen, så har de inte blivit föremål för någon uppgift. Mot bakgrund av att delmålet infördes först från och med H19 är det inte märkligt att vissa av de där uppräknade processuella instituten som överklagande, resning m fl inte blivit föremål för kunskapsprov. Däremot kan noteras att vissa institut överlappar eller tangerar andra delmål och övergripande mål, t.ex. tvångsmedel/häktning och efterforskning och bevissäkring/bevisföring.

Vidare förefaller det som att delmålet om att studenterna ska kunna redogöra för skillnaden mellan skuld- och strafffrågor inte varit föremål för något kunskapsprov.

3.6 Avslutande synpunkter rettergang

Mot bakgrund av examinationsformer och kunskapsmål framstår de examinationsuppgifter som givits i kursen Rettergang under perioden genrellt väl ägnade att svara mot de kunskaps- och färdighetsmål som uppställts i ämnesbeskriving(arna). Eftersom vi inte har tagit del av hur studenterna besvarat de olika examinationsuppgifterna, eller hur lärarna bedömt de enskilda skrivningarna, kan vi givetvis inte med någon större säkerhet uttala oss om i vad mån de uppgifter som givits i praktiken har realiserat de generella *kompetensmålen*. Men med

utgangspunkt i de examinationsoppgifter som givits kan vi ändå ha en oppfatning om huruvida oppgifterna er ågnade att realisera kompetenskraven.

Vad gäller det centrala i åmnesområdet kan man anta att en student som genomgått kursen med godkånt resultat har insikt i samspelet mellom materiella og processuelle regler, de processuelle reglernas förmåga att realisera åndamålen bakom de materiella reglerna, behårskar omfattande lagar og lagbeståmmelse samt behårskar samspelet mellom flere relevante normsystem vid lsande av ett råttsligt problem. Det er dock svårt att uttala sig om i vad mån oppgifterna er ågnade att bidra till studenternas kompetens att presentera og argumentera inför åhrere. Vidare kan påpekas att, åven om oppgifterna frutsåtter en förmåga att såtta norsk råt i relation till EMRK, ger inte oppgifterna sammantaget intrykk av att det er en prioritert sak.

Av granskningen ovan har dock framkommit att det finns ett antal aspekter som, i den mån de ikke tillgodoses på åndra såt ån genom examinationsoppgifterna, som skulle i högre grad kunne integreres i oppgifterna (eller alltså sårkas på åndra såt). Det gäller framförallt den internationella råttsens påverkan og integration med norsk processråt, men også småmålsprocessen, ne bis in idem (om det omfattas av kunnskapsmålen), samt de råtthistoriske og komparative perspektiven. Det er möjligt att flere av dessa mål skulle kunne tillgodoses båttere om oppgifterna i högre grad var av teoretisk slag. Vidare kan vervågas om det er möjligt att frdela frågorne mer jåmnt mellom de sårskilde kunnskapsmålen – nu finns en tydelig prioritering av taleråt m m vad gäller civil process og bevisfrågor vad gäller straffprocess.

4. ERSTATNINGSRETT

4. 1 Kunnskapskravet

Om læringsutbytte i form av **kunnskap** angir emnebeskrivelsen at studenten:

1. *har kunnskaper om grunnleggende regler og sammenhenger i erstatningsretten*
2. *kan gjøre rede for viktige erstatningsrettslige begreper*
3. *har forståelse og detaljerte kunnskaper innenfor emnene erstatningsrettslig relevant skade, ansvarsgrunnlag, årsakssammenheng, skadelidtes forhold (herunder skadelidtes medvirkning) og lempning.*
4. *har praktisk anvendbar forståelse for og kunnskaper om øvrige emner innenfor lærestoffet; utmåling, solidaransvar og regress, forholdet mellom erstatning og trygde- og forsikringsdekning; sårskilt yrkesskedeforsikring og motorvognforsikring, samt den europeiske rettens innvirkning på norsk erstatningsrett.*

Punktene er nummererte for å gjøre fremstillingen enklere.

Kravene til læringsutbytte har ikke endret innhold i perioden. Fra 2019-20 ble eksamenstiden utvidet fra 4 timer til 6 timer i forbindelse med at studentene fikk tilgang til lovtekst og rettspraksis i Lovdata på eksamen.

Det fremgår av sensorveiledningene at erstatningsrettskurset tar utgangspunkt i et sekstrinnskjema for løsning av erstatningsrettslige spørsmål som det forventes at studentene følger på eksamen:

1. Grunnvilkåret om skade
2. Grunnvilkåret om ansvarsgrunnlag
3. Grunnvilkåret om årsakssammenheng
4. Utmåling av erstatning
5. Skadelidtes medvirkning etter skl § 5-1
6. Lempning etter skl § 5-2

Under eksamen ligger noe av prøven i å tilpasse skjemaet og kun bruke tid på de rettslige spørsmålene som den konkrete oppgaven reiser. For praktikumsoppgaver innebærer det at kandidatene forventes å bare drøfte vilkår som er tvilsomme, og nøye seg med å konstatere vilkår som opplagt er innfridd. Tabellene under angir kun emner/tema som studentene er forventet å drøfte i hver enkelt oppgave, og som de dermed særlig får demonstrert kunnskaper i gjennom oppgaven. Fremgangsmåten kan diskuteres, da det også krever kunnskaper å definere vilkår som opplagt er innfridd, og ikke krever drøfting.

4. 2 Oversikt over oppgavene de enkelte årene

2015-16	Praktikum	Teori
Obligatorisk kursoppgave	Form: Drøft og løs de prinsipale og subsidiære spørsmål oppgaven reiser. Emner: Tingskade Skadevilkåret Ansvarsgrunnlag – skyldansvar Rettslig avgrensning av årsakssammenheng Utmåling – innkjøpsverdi/gjenanskaffelsesverdi Medvirkning	

	Lemping	
Eksamen	Form: Drøft og løs de prinsipale og subsidiære spørsmål oppgaven reiser. Emner: Personskade – tredjemanns sjokkskade Ansvarsgrunnlag - arbeidsgiveransvar Rettslig avgrensning av årsakssammenheng – herunder forholdet til europeisk rett ift sjokkskader Utmåling etter skl § 3-2a Medvirkning – passiv identifikasjon ved sjokkskade	
Kont eksamen	Form: Drøft og løs de prinsipale og subsidiære spørsmål oppgaven reiser. Emner: Personskade Skadevilkåret – inntektstap etter prostituasjon/eskortetjenester Ansvarsgrunnlag – arbeidsgiveransvar og objektivt ansvar Medvirkning	
Kommentarer til oppgavene 2015-16 Samtlige oppgaver har formen: Drøft og løs de prinsipale og subsidiære spørsmål oppgaven reiser. Det er dette året kun gitt praktikumoppgaver. Oppgavene dekker både personskade og tingskade. Alle oppgavene reiser spørsmål som prøver studentenes kunnskaper innen de tre grunnvilkårene for erstatning – skade, ansvarsgrunnlag og årsakssammenheng.		

Både arbeidsgiveransvar, skyldansvar og objektivt ansvar er dekket i oppgavene.

Reglene om medvirkning er også dekket i samtlige oppgaver.

Reglene om lemping er kun dekket i den obligatoriske kursoppgaven.

Spørsmål knyttet til utmålingsregler er kun dekket i oppgaven gitt til eksamen.

Forholdet til europeisk rett er tema i forbindelse med ansvar for sjokkskader.

Holdt opp mot kunnskapskravet dekker oppgavene godt (1), (2) og (3) – men bare deler av (4).

Under (4) er utmålingsreglene dekket og forholdet til europeisk rett er tema, men de resterende punktene:

Regler om solidaransvar, regress, forholdet mellom erstatning og trygde- og forsikringsdekning; særskilt yrkesskadeforsikring og motorvognforsikring
- er ikke dekket.

2016-17	Praktikum	Teori
Obligatorisk kursoppgave	Form: Drøft de rettsspørsmålene oppgaven reiser. (Naborettslige spørsmål knyttet til om Tastad har rett til å felle trær skal ikke drøftes. Det skal legges til grunn at han <i>ikke</i> har rett til å felle trær. Han kan i høyden beskjære toppene dersom de er høyere enn 30 meter, jf. naboloven § 3.) Emner: Tingskade Skadevilkåret Ansvarsgrunnlag – culpa Årsakssammenheng + rettslig avgrensning	Oppgavetekst teorioppgave: Om erstatningsansvar for deltakelse i felleshandling der den påstått ansvarlige ikke en nødvendig årsak til skaden (3)
Eksamen	Form:	Oppgavetekst teorioppgave:

	Drøft og ta stilling til om Storevik kommune er erstatningsansvarlig overfor Marte Kirkerud og ABC AS. Emner: Personskade Ansvarsgrunnlag – arbeidsgiveransvar Rettslig avgrensning av årsakssammenheng Medvirkning	Drøft om og i hvilken grad, dommen i Rt 2015 side 216 utvider det erstatningsrettslige vernet for utgifter til dekning av ikke-økonomiske interesser, sammenliknet med tidligere praksis. (3)
Kont eksamen	Form: Drøft de rettsspørsmålene oppgaven reiser. Emner: Personskade Ansvarsgrunnlag – culpa Medvirkning Årsakssammenheng	Oppgavetekst teorioppgave: Gjør rede for grunnvilkåret om skade i erstatningsretten. (3)

Kommentarer til oppgavene 2016-17

Samtlige oppgaver består av en praktikumoppgave og en teorioppgave.

Praktikumoppgavene

To av oppgavene har formen: Drøft og ta stilling til de rettsspørsmålene oppgaven reiser
 Én oppgave har formen: Drøft og ta stilling til om X er erstatningsansvarlig overfor Y og Z.

Oppgavene dekker både personskade og tingskade.

Alle praktikumoppgavene reiser spørsmål som prøver studentenes kunnskaper innen de tre grunnvilkårene for erstatning - skade, ansvarsgrunnlag og årsakssammenheng.

Arbeidsgiveransvar og culpaansvar er dekket, men ikke objektivt ansvar. Objektivt ansvar er heller ikke dekket av teorioppgavene dette året.

Reglene om medvirkning er dekket i de to eksamensoppgavene, men ikke i den obligatoriske oppgaven.

Reglene om lemping er ikke dekket i noen oppgaver dette året.

Teorioppgavene

Teorioppgavene gjelder sentrale tema knyttet til årsakssammenheng og skadevilkåret/erstatningsmessig skade.

Oppsummering for 2016-17

Holdt opp mot kunnskapskravet dekker oppgavene totalt sett godt kunnskapskrav (1), (2) og (3). Kunnskapskrav under (4) er ikke dekket.

2017-18	Praktikum	Teori
Obligatorisk kursoppgave	Form: Drøft de rettsspørsmål oppgaven reiser. Emner: Personskade og tingskade Ansvarsgrunnlag – objektivt ansvar Årsakssammenheng + rettslig avgrensning Skadevilkår/utmåling – erstatningsrettslig vern for leie ved tingskade	Oppgavetekst teorioppgave: Om innhold og betydning av formuleringen "<i>idet hensyn tas til om de krav skadelidte med rimelighet kan stille til virksomheten eller tjenesten er tilsidesatt</i>", jf skl § 2-1 nr. 1 første punktum if. (3)
Eksamen	Form: Drøft de rettsspørsmål oppgaven reiser. Både prinsipale og subsidiære spørsmål skal drøftes. Emner: Personskade Skadevilkår/utmåling – erstatningsrettslig vern for reiseutgifter Ansvarsgrunnlag – arbeidsgiveransvar Medvirkning	Oppgavetekst teorioppgave: Om passiv identifikasjon ved forsørgertap (3) Emner: Skjæringsfeltet mellom bilansvarsloven og alminnelig erstatningsrett.

Kont eksamen	Form: Ingen oppgave er formulert. Kun faktum og partenes anførsler er gjengitt. Emner: Tingskade Ansvarsgrunnlag - arbeidsgiveransvar Rettslig avgrensning av årsakssammenheng Utmåling av erstatning etter brann Medvirkning	Oppgavetekst teorioppgave: Redegjør for de grunnleggende (legislative) hensyn i erstatningsretten. Redegjørelsen skal behandle både hensyn bak regler om at skadevolder gjøres ansvarlig for skade og hensyn bak at erstatningen avkortes eller reduseres. Konkretiser hensynene ved hjelp av dommer eller egne eksempler. (2) (3)

Kommentarer til oppgavene 2017-18

Samtlige oppgaver består av en praktikumoppgave og en teorioppgave.

Praktikumoppgavene

En oppgave har formen: «Drøft de rettsspørsmål oppgaven reiser». En oppgave har samme innledning, men med tillegget: «Både prinsipale og subsidiære spørsmål skal drøftes». Til kont eksamen er ingen spørsmål eller oppgave formulert. Oppgaven består av en beskrivelse av faktum og partenes anførsler. Dette er grunn til å tro at dette beror på en inkurie.

Oppgavene dekker både personskade og tingskade.

Alle praktikumoppgavene reiser spørsmål som prøver studentenes kunnskaper innen de tre grunnvilkårene for erstatning – skade, ansvarsgrunnlag og årsakssammenheng.

Arbeidsgiveransvar og objektivt ansvar er dekket, men ikke culpaansvar. Det siste er heller ikke særskilt tema i teorioppgavene dette året.

Reglene om medvirkning er dekket i de to eksamensoppgavene, ikke i den obligatoriske oppgaven.

Reglene om lemping er ikke dekket i noen oppgaver dette året.

Aspekter knyttet til utmåling er dekket i to av oppgavene.

Teorioppgavene

Teorioppgavene gjelder arbeidsgiveransvar, passiv identifikasjon og legislative hensyn i erstatningsretten.

Oppsummering for 2017-18

Holdt opp mot kunnskapskravet dekker oppgavene totalt sett godt kunnskapskrav (1), (2) og (3) – men bare deler av (4).

Under (4) er tema knyttet til utmålingsreglene og bilansvar dekket, men de resterende punktene:

Regler om solidaransvar, regress, forholdet mellom erstatning og trygde- og forsikringsdekning; særskilt yrkesskadeborsikring .... samt den europeiske rettens innvirkning på norsk erstatningsrett
- er ikke dekket.

2018-19	Praktikum	Teori
Obligatorisk kursoppgave	Form: Drøft og løs de prinsipale og subsidiære rettsspørsmålene som oppstår. Spørsmålet om skadelidtes medvirkning skal ikke drøftes. Emner: Tingskade Ansvarsgrunnlag – arbeidsgiveransvar herunder oppdragsgiveransvar Årsakssammenheng + rettslig avgrensing av årsakssammenhengen	Oppgavetekst teorioppgave: Gjør rede for hvordan grunnvilkåret om skade vil være oppfylt dersom skade har ført til et økonomisk tap for den skadelidte. (3)
Eksamen	Form: Drøft og ta stilling til om Lillevik kommune er erstatningsansvarlig overfor Peder og Hans. Ta også stilling til om, og eventuelt hvor mye, erstatningssummen skal avkortes. (Det skal utover dette ikke tas stilling til selve utmålingen av	Oppgavetekst teorioppgave: Betydningen av nærheten mellom arbeidstakers forsettlig skadehandling og arbeidstakernes arbeidsoppgaver i vurderingen av om arbeidstakeren har gått utenfor det som er rimelig å regne med etter skl § 2-1 nr. 1, 2.punktum (3)

	erstatningssummen, og ikke utmåles noen konkret erstatningssum.) Emner: Personskade Ansvarsgrunnlag – arbeidsgiveransvar Årsakssammenheng + rettslig avgrensning av årsakssammenheng – tredjemanns sjokkskade Medvirkning	
Kont eksamen	Form: Drøft og ta stilling til om entreprenørselskapet er erstatningsansvarlig overfor Peder Ås og Marte Kirkerud. Det skal også tas stilling til hvor mye erstatningssummen eventuelt skal avkortes. (Det skal ikke utmåles noen konkret erstatningssum.) Emner: Personskade Ansvarsgrunnlag – arbeidsgiveransvar Årsakssammenheng Medvirkning Lemping	Oppgavetekst teorioppgave: Gjør rede for hensynene bak den ulovfestede regelen om objektivt ansvar og om grensene for ansvaret er trukket på en hensiktsmessig måte i rettspraksis. (3)

Kommentarer til oppgavene 2018-19

Samtlige oppgaver består av en praktikumoppgave og en teorioppgave.

Praktikumoppgavene

En oppgave har formen: «Drøft og løs de prinsipale og subsidiære rettsspørsmålene som oppstår. Spørsmålet om skadelidtes medvirkning skal ikke drøftes.»

To oppgaver har formen: «Drøft og ta stilling til om X er erstatningsansvarlig overfor Y og Z. Ta også stilling til om, og eventuelt hvor mye, erstatningssummen skal avkortes. (Det skal utover dette ikke tas stilling til selve utmålingen av erstatningssummen, og ikke utmåles noen konkret erstatningssum.)»

Oppgavene dekker både personskade og tingskade.

Alle praktikumoppgavene reiser spørsmål som prøver studentenes kunnskaper innen de tre grunnvilkårene for erstatning – skade, ansvarsgrunnlag og årsakssammenheng.

Alle oppgavene gjelder arbeidsgiveransvaret, hverken objektivt ansvar eller culpaansvar er dekket. Objektivt ansvar er dekket av teorioppgaven til kont eksamen.

Reglene om medvirkning er dekket i de to eksamensoppgavene, ikke i den obligatoriske oppgaven.

Reglene om lemping er dekket i oppgaven gitt til kont eksamen.

Aspekter knyttet til utmåling er ikke dekket.

Forholdet til europeisk rett er tema i forbindelse med ansvar for sjokkskader.

Teorioppgavene

Teorioppgavene gjelder skadevilkåret, arbeidsgiveransvar og objektivt ansvar.

I den sistnevnte oppgaven skal studentene redegjøre for hensynene bak de ulovfestede reglene om objektivt ansvar og om grensene for ansvaret er trukket på en hensiktsmessig måte. Det siste innbyr til rettspolitisk refleksjon.

Oppsummering for 2017-18

Holdt opp mot kunnskapskravet dekker oppgavene totalt sett godt kunnskapskrav (1), (2) og (3).

Under (4) er forholdet til europeisk rett tema, men de resterende punktene:

Regler om utmåling, solidaransvar, regress, forholdet mellom erstatning og trygde- og forsikringsdekning; særskilt yrkesskedeforsikring og motorvognforsikring

- er ikke dekket.

2019-20	Praktikum	Teori
Obligatorisk kursoppgave	Form:	Oppgavetekst teorioppgave:

	Drøft og ta stilling til om Hotell Ravn er erstatningsansvarlig overfor Lars Holm og DEF AS. Det skal også tas stilling til hvor mye erstatningssummen eventuelt skal avkortes. (Det skal ikke utmåles noen konkret erstatningssum.) Emner: Personskade Skadevilkåret Ansvarsgrunnlag – arbeidsgiveransvar og objektivt ansvar for uforsvarlig ordning Den rettslige avgrensningen av årsaksakssammenheng Medvirkning	Gjør rede for hva som ligger i at risikoen må være ekstraordinær for at det skal være grunnlag for ulovfestet objektivt ansvar. (3)
Eksamen	Form: Ta stilling til om GHI AS er erstatningsansvarlige overfor Lars og Kari Holm, og om og hvor mye erstatningssummene i så fall skal avkortes. Emner: Personskade Ansvarsgrunnlag – arbeidsgiveransvar Rettslig avgrensning av årsakssammenheng – tredjemanns sjokkskade Medvirkning	Oppgavetekst teorioppgave: Gjør rede for det erstatningsrettslige vernet for ideelle interesser slik det er utviklet i norsk høyesterettspraksis. (3)
Kont eksamen	Form: Ta stilling til om Kari og Peder er erstatningsansvarlige overfor Lars og Lillevik Consult, og om (og i så fall hvor mye) erstatningssummene i så fall skal avkortes. Emner:	Oppgavetekst teorioppgave: Gjør rede for hovedtrekkene i det ulovfestede objektive ansvaret i norsk erstatningsrett. (3)(2)

	Personskade Ansvarsgrunnlag – culpa Rettslig avgrensning av årsakssammenheng Medvirkning	
Kommentarer til oppgavene 2019-20 Samtlige oppgaver består av en praktikumoppgave og en teorioppgave. Praktikumoppgavene Formen i samtlige oppgaver er at kandidaten bes om å ta stilling til om X er erstatningsansvarlige overfor Y og Z – og om og så fall hvor mye erstatningssummen skal avkortes. Oppgavene dekker kun personskade, ikke tingskade. Alle praktikumoppgavene reiser spørsmål som prøver studentene kunnskaper innen de tre grunnvilkårene for erstatning – skade, ansvarsgrunnlag og årsakssammenheng. Oppgavene dekker både arbeidsgiveransvar, objektivt ansvar og culpaansvar. Samtlige oppgaver dekker også reglene om medvirkning. Reglene om lemping er ikke dekket i noen av oppgavene. Aspekter knyttet til utmåling er heller ikke dekket. Forholdet til europeisk rett er tema i forbindelse med ansvar for sjokkskader. Teorioppgavene To av teorioppgavene gjelder objektivt ansvar. Én gjelder erstatningsrettslig vern av ideelle interesser. Oppsummering for 2017-18 Holdt opp mot kunnskapskravet dekker oppgavene totalt sett godt kunnskapskrav (1), (2) og (3).		

Under (4) er forholdet til europeisk rett tema, men de resterende punktene:
Regler om utmåling, solidaransvar, regress, forholdet mellom erstatning og trygde- og forsikringsdekning; særskilt yrkesskadeforsikring og motorvognforsikring
 - er ikke dekket.

4. 3 Oppsummering alle 5 år

Bortsett fra i 2015-16 er det konsekvent gitt en praktikum og en teorioppgave både til eksamen og til den obligatoriske oppgaven. I 2015-16 ble det kun gitt praktikumoppgaver.

Om praktikumoppgavene

Praktikumoppgavene er ulikt formulert. De første årene er formuleringen at kandidaten skal drøfte og ta stilling til de rettsspørsmålene som er reist. Fra og med oppgaven gitt til eksamen 2018-19 er formuleringen at kandidaten skal ta stilling til om X er erstatningsansvarlig overfor Y og Z og hvor mye erstatningssummen eventuelt skal avkortes. Spørsmålet om avkortning av erstatningen knytter seg til medvirkning, men i to oppgaver også til lemping.

Alle praktikumoppgavene reiser spørsmål som prøver studentenes kunnskaper innen de tre grunnvilkårene for erstatning – skade, ansvarsgrunnlag og årsakssammenheng.

Samtlige praktikumoppgaver spør etter drøfting av ett eller flere ansvarsgrunnlag. Sett under ett dekker oppgavene både culpaansvar, arbeidsgiveransvar og objektivt ansvar, selv om arbeidsgiveransvaret dominerer oppgavene.

Spørsmål knyttet til årsakssammenheng er dominert av spørsmål knyttet til den rettslige avgrensningen av årsakssammenhengen, men også faktisk årsakssammenheng er tema i noen oppgaver.

Et annet tema som går mye igjen er medvirkning, mens lemping kun er tema i to oppgaver.

Rene utmålingsspørsmål forekommer også mer sjelden. Utmåling er riktignok også tema i forbindelse med avkortning som følge av medvirkning og ved spørsmål om erstatningsrettslig vern (f eks leieinntekter ved tingskade). Dette er likevel emner med en glidende overgang til utmålingsreglene, og regnes ikke som egentlige utmålingsspørsmål.

Forholdet til europeisk rett er kun særskilt tema i tre oppgaver som gjelder sjokkskader.

De fleste oppgavene gjelder personskader, men også tingskader er godt representert.

Oppgavene forutsetter gjennomgående mye kunnskap om rettspraksis på området.

Om teorioppgavene

Oppsummert knytter også teorioppgavene seg hovedsakelig til tema innen grunnvilkårene for erstatning. Oppgaver knyttet til objektivt ansvar, arbeidsgiveransvar og vern av ideelle interesser er alle gitt flere ganger.

Lemping eller medvirkning er ikke direkte tema i noen av teorioppgavene - men inngår i oppgaven til kont eksamen 2017-18 om hensynene bak erstatningsretten, herunder hensyn bak at erstatning avkortes eller reduseres.

Rene utmålingsspørsmål eller forholdet til europeisk rett er ikke særskilt tema i noen teorioppgaver.

Også teorioppgavene krever mye kunnskap om relevant rettspraksis.

4.4 Samsvar mellom oppgavene og de ulike læringsmålene

Samsvar mellom oppgavene og læringsmålet for kunnskap

Oppgavene **dekker godt kunnskapskravene** angitt i punktene:

(1) Kunnskaper om grunnleggende regler og sammenhenger i erstatningsretten

(2) Viktige erstatningsrettslige begreper

Følgende tema nevnt under (3): *Forståelse og detaljerte kunnskaper innenfor emnene erstatningsrettslig relevant skade, ansvarsgrunnlag, årsakssammenheng, skadelidtes forhold (herunder skadelidtes medvirkning)*

Reglene om lemping, som også er nevnt under (3), er mer sjelden dekket, jf under.

Følgende emner er **dekket mer sjelden eller ikke i det hele tatt**:

(4) Praktisk anvendbar forståelse for og kunnskaper om øvrige emner innenfor lærestoffet; utmåling, solidaransvar og regress, forholdet mellom erstatning og trygde- og forsikringsdekning; særskilt yrkesskadeforsikring og motorvognforsikring, samt den europeiske rettens innvirkning på norsk erstatningsrett.

Basert på sensorveiledningene ser det ut som kunnskap om «*den europeiske rettens innvirkning på norsk erstatningsrett*» kun er direkte etterspurt i oppgaver der norsk rettspraksis knyttet til sjokkskader er tema - ellers ikke.

(3) Det som gjelder lemping nevnt under (3) er kun tema i to praktikumoppgaver og ikke særskilt tema i noen av teorioppgavene.

Oppsummert kan det se ut som oppgavene er konsentrert om å dekke de mest sentrale vilkårene for erstatning etter norsk rett. Oppgavene krever også god kjennskap til sekstrinnskjemaet for løsning av erstatningsrettslige spørsmål som har vært fulgt på kurset.

Øvrige tema nevnt i kunnskapskravet er langt sjeldnere gjort til særskilt emne i oppgavene og sensorveiledningene ser heller ikke ut til å forvente at de behandles. Dette omfatter praktiske tema som utmålingsregler og forholdet mellom erstatning, trygde- og forsikringsdekning. Det omfatter også den europeiske rettens innvirkning på norsk erstatningsrett, som ut fra læringsmålene sett under sett er fremhevet som sentrale tema. Hvor sentrale disse temaene har vært i undervisningen vet vi ikke.

Samsvar mellom oppgavene og læringsmålet knyttet til ferdigheter

Om læringsutbytte i form av ferdigheter angir emnebeskrivelsen at studentene:

- *kan finne frem til, identifisere, systematisere og formulere erstatningsrettslige argumenter så vel muntlig som skriftlig.*
- *kan resonner seg frem til et faglig forsvarlig standpunkt gjennom avklaring av spenninger mellom ulike typer gyldige erstatningsrettslige argumenter.*
- *kan foreta en selvstendig analyse av erstatningsrettslige problemstillinger på en grundig, helhetlig, kritisk og balansert måte.*
- *kan anvende anerkjent juridisk metode til å analysere praktisk aktuelle erstatningsrettslige problemstillinger, herunder drøfte, argumentere og selvstendig ta standpunkt til problemløsningen.*
- *behersker en juridisk metode som omfatter bruk av lovfestede og ulovfestede erstatningsrettslige rettskilder, samt EU-rettskilder og europeisk «soft law». - kan arbeide i gruppe med andre som en deltaker som bidrar aktivt til en akademisk diskusjon av praktiske erstatningsrettslige problemstillinger med teoretiske implikasjoner, herunder kommentere og evaluere andre studenters juridiske analyser og selv motta og gjøre bruk av slike kommentarer.*

- *kan drøfte erstatningsrettslige spørsmål i et rettspolitisk perspektiv, samt relatere norsk erstatningsrett til erstatningsretten på europeisk nivå.*

Oppgavene som er gitt synes godt egnet til å avdekke om studentene har ferdighetene beskrevet i de fire første kulepunktene innenfor de kunnskapsområdene oppgavene dekker.

Praktikumoppgaver der formen er at kandidatene skal «*drøfte og løse de spørsmålene oppgaven reiser*» stiller noe større krav til studentenes ferdigheter når det gjelder å identifisere problemstillinger enn oppgavene som stiller mer konkrete spørsmål.

Det er få oppgaver som utfordrer studentenes ferdigheter knyttet til bruk av EU-rettskilder og europeisk soft law (nest siste kulepunkt) og relatering av norsk erstatningsrett til erstatningsretten på europeisk nivå (siste kulepunkt). Dette til tross for at det internasjonale perspektivet har en sentral plass i læringsmålene. Et unntak er oppgaver knyttet til sjokkskader.

To teorioppgaver etterspør særskilt drøfting i et rettspolitisk perspektiv (jf siste kulepunkt), samt at noen praktikumoppgaver innbyr til drøftinger med slike perspektiver (for eksempel oppgaver som gjelder sjokkskader og vern av ikke-økonomiske interesser). Tatt i betraktning at erstatningsretten er et fagfelt der rettspolitiske betraktninger alltid har stått sentralt er det muligens gitt litt få oppgaver med en klar oppfordring til slike drøftelser.

Samsvar mellom oppgavene og kravet til generell kompetanse

Om læringsutbytte i form av **generell kompetanse** angir emnebeskrivelsen at studentene:

- *kan drøfte juridiske spørsmål som i høy grad må avgjøres på bakgrunn av rettspraksis og ulovfestede regler, og ha en metodisk forståelse for særlige argumentasjonsmåter som disse rettskildene forutsetter.*
- *kan drøfte og argumentere på en måte som fremhever og tar stilling til internasjonale rettskilders betydning for rettsområdet.*
- *har en oversikt over og forståelse for varianter av rettslig samspill mellom generelle lovfestede og ulovfestede regler, spesialregler og internasjonale rettskilder.*
- *har oversikt og forståelse for ulike offentligrettslige og privatrettslige kompensasjonssystemers rettslige sammenheng og gjensidige påvirkning.*

Kompetansen beskrevet i det første kulepunktet synes godt dekket av oppgavene. Bortimot alle oppgavene krever god kjennskap til rettspraksis/ulovfestede regler. Oppgavene er også godt

egnet til å avdekke om studentene har metodisk forståelse knyttet til hvordan disse rettskildene skal anvendes for å drøfte og gi svar på rettslige spørsmål.

Også kravet til kompetanse i det tredje kulepunktet er godt dekket når det gjelder forståelse for samspillet mellom «*generelle lovfestede og ulovfestede regler*». Svært mange av oppgavene reiser problemstillinger som krever at studentene både må tolke lovtekst og anvende rettspraksis, og vise at de skjønner hvordan de ulike rettskildene virker sammen.

Når det derimot gjelder kravet i tredje kulepunkt om oversikt og forståelse for samspillet med internasjonale rettskilder, er det i liten grad dekket av oppgavene. Det samme gjelder det andre kulepunktet som gjelder kompetanse til å drøfte og argumentere på en måte som viser internasjonale rettskilders betydning for rettsområdet. Som tidligere nevnt er det få oppgaver som reiser problemstillinger knyttet til internasjonale rettskilder. Oppgavene er følgelig lite egnet til å avdekke om studentene har oversikt og forståelse for samspillet med internasjonal rett eller slike rettskilders betydning for rettsområdet. Så langt vi kan se er den europeiske rettens innvirkning på norsk erstatningsrett som nevnt kun direkte tema i tilknytning til oppgaver som berører norsk rettspraksis knyttet til sjokkskader.

Det siste kulepunktet, som etterspør forståelse for ulike offentligrettslige og privatrettslige kompensasjonssystemers rettslige sammenheng og gjensidige påvirkning, er heller ikke dekket av oppgavene. Slik vi forstår det henger dette kompetansekravet sammen med kravet til kunnskap om forholdet mellom erstatning og trygde- og forsikringsdekning og særskilt yrkesskadeforsikring og motorvognforsikring. Bortsett fra at forholdet til bilansvarsloven inngår i én av teorioppgavene kan vi ikke se at sammenhengen mellom de ulike kompensasjonssystemene har vært særskilt tema i noen av oppgavene som er gitt. Oppgavene er som følge av det heller ikke egnet til å avdekke studentenes forståelse for den rettslige sammenhengen og gjensidige påvirkningen mellom kompensasjonssystemene.

4.5 Oppsummering/avsluttende synspunkter erstatningsrett

Oppsummert kan det se ut som oppgavene er konsentrert om de mest sentrale vilkårene for erstatning etter norsk rett og lagt opp etter sekstrinnskjemaet for løsning av erstatningsrettslige spørsmål som har vært fulgt på kurset. Dette utgjør kjernen i erstatningsretten og er en naturlig prioritering.

Innenfor denne rammen er oppgavene også godt og variert utformet og reiser mange aktuelle og praktiske rettslige problemstillinger som også utfordrer de særskilte ferdighetene som faget krever.

Fordi oppgavene i liten grad berører internasjonale aspekter utfordres studentenes kunnskaper og særskilte ferdigheter knyttet til bruk av slike rettskilder i langt mindre utstrekning. Tatt i

betraktning at internasjonale aspekter samlet sett er sentrale i læringsmålene for faget, er det grunn til å reise spørsmål om slike aspekter bør dekkes bedre.

Oppgavene er heller ikke egnet til å avdekke kunnskaper, oversikt og forståelse for den rettslige sammenhengen mellom de erstatning og trygde- og forsikringsdekning og hvordan de påvirker hverandre. Også dette er et tydelig formulert læringsmål i faget. Det er også sentral kompetanse i det praktiske rettsliv som det er naturlig å forvente at studentene har etter å ha gjennomført kurset i erstatningsrett. Det er følgelig grunn til å vurdere om det oftere bør være tema for prøving i obligatoriske oppgaver og/eller til eksamen.

5. TINGSRETT

5. 1 Kunnskapskravet

Om læringsutbytte i form av **kunnskap** angir emnebeskrivelsen:

«Studenten har kunnskap og forståing av grunnleggande reglar som gjeld råderetten over fysiske ting, det vil seia fast eigedom og lausøyre, i kraft av eigedomsrett og avgrensa rettar til fysiske ting (fast eigedom og lausøyre). Studenten har kunnskap og forståing for korleis eigedomsretten må avgrensast i høve til offentleg rettslege reglar og andre private rettar.

Dette inneber kunnskap om:

1. *Grunnlova § 112 (i 2015/16 § 110b) og Grunnlova § 105, miljørettslege prinsipp, vern av eigedomsretten, offentleg arealplanar og oreigning*
2. *internasjonale konvensjonar og særleg EMK Protokoll nr. 1 (P 1-1)*
3. *reglane om allemannsrett*
4. *reglane som gjeld grenser for eigarrådvelde i høve til granneeigedom, sameige og om serlege råderettar til ting*
5. *reglane som gjeld avgrensing og identifisering av ting og grenser for fast eigedom mot andre eigedommar og mot område som ikkje er underlagt privat eigedomsrett (som sjøområde, eigarlaust midtstykke i innsjøar og undergrunnen)*
6. *hovudpunkta i reglane om registrering av fast eigedom og lausøyre*
7. *reglane som gjeld stifting av rettar til ting ved hevd eller alder tids bruk*

Punktene er nummererte av oss for å gjøre fremstillingen enklere.

Bortsett fra endringen i henvisningen til Grunnloven nevnt i parentes under 1 er det ikke gjort materielle endringer i kunnskapskravene i den aktuelle perioden.

5. 2 Oversikt over oppgavene de enkelte årene

I oversikten refererer tallene satt i (..) til nummereringen av kunnskapskravene over.

2015-16	Praktikum	Teori
Obligatorisk kursoppgave	Form: Oppgaven er formulert som 2 konkrete spørsmål Emner: (7) Hevd /tålt bruk (4) Servitutt - dommen i Rt 2015 120 står sentralt + andre dommer fra Høyesterett (1) Oppgaven omfatter også spørsmålet om en reguleringsplan løser privatrettslige forhold	
Eksamen	Form: Oppgaven er formulert som 3 konkrete spørsmål Emner: (5) Yttergrensen for privat eiendomsrett i sjø (1) Utfyllingsrett i konflikt med offentlige interesser – spørsmål om Vegvesenet må ekspropriere for å få tilgang til areal ifm bygging av tunell (5) Retter som følger med ved avhending - avgrensing mot andre eiendommer og mot sjø	

	(4) Naboloven – vern av utsikt (3) Allemannsrett – retten til ferdsel i friluftsløven opp mot bruken av annenmanns eiendom	
Kont eksamen	Form: Oppgaven er formulert som 2 konkrete spørsmål Emner: (5) Eiendomsretten til luftrommet (vindmøller) (4) Sameiers rett ift andre sameiere	
Kommentarer til oppgavene 2015-16 Alle oppgaver dette året er praktikumoppgaver. Sett under ett reiser oppgavene sentrale og aktuelle problemstillinger innen den tradisjonelle statiske tingsretten og betydningen av offentlige arealplaner. Oppgavene krever gjennomgående god kjennskap til sentral rettspraksis. Hvilke emner oppgavene dekker/ikke dekker Ikke dekket: (1) G § 110b/112 + miljørettslige prinsipp + G § 105 (2) Internasjonale konvensjoner/EMK (6) Registering av fast eiendom og løsøre Alle oppgavene gjelder fast eiendom. Ingen oppgaver gjelder løsøre. Dekket: De øvrige punktene i kunnskapskravet er dekket. Det som gjelder offentlige arealplaner under (1) er også dekket. Forholdet til ekspropriasjon inngår, men er ikke særskilt tema.		

2016-17	Praktikum	Teori
Obligatorisk kursoppgave	Form: Oppgaven er formulert som 2 konkrete spørsmål Emner: (5) Eiendomsrett til luftrommet – ifm med bruk av drone (4) Nabolovens tålegrense i § 2 (uturvande + urimelig) ifm bruk av drone (1) Miljørettslige prinsipp – naturmangfoldloven – spørsmålet om hensynet til naturmangfold er relevant i vurderingen av retten til luftrommet – G § 112 aktuell men ikke eget tema	Oppgavetekst: (5)+(4) Kan ein innehavar av ferdselsrett over framand grunn (servitutt), gje fleire rett til å nytte den same traseen i samband med utparsellering eller bortfeste av tomter på eigen grunn, og kva er i så fall vilkåra for dette ? (4) Gjev reglane i servituttloven § 2 og rettspraksis etter di oppfatning uttrykk for tenleg balanse mellom interessene til eigar og servitutthavar i slike situasjonar? Kommentar: Første del av oppgaven reiser spørsmål om tolking av stiftelsesgrunnlaget samt anvendelse av servituttloven som bakgrunnsrett (servl § 9). Det andre spørsmålet innbyr til rettspolitisk refleksjon.
Eksamen	Form: Oppgaven er formulert som 2 konkrete spørsmål (i en setning) Emner: (5) Eiendomsgrensen mellom eiendommer – herunder mellomgrenser i vassdrag	Oppgavetekst: (7) Gjør rede for god tro som vilkår for hevd Kommentar : Oppgaven gjelder et helt sentralt vilkår ved hevd av fast eiendom.
Kont eksamen	Form: Oppgaven er formulert som 4 konkrete spørsmål Emner (4) +(5) Stiftelsesgrunnlag og tolking av servitutt	

	(7) Stiftelse av fiskerett ved hevd (4) Bruksdeling og oppløsning av sameie	
Kommentarer til oppgavene 2016-17 Til eksamen og til den obligatoriske kursoppgaven er det i tillegg til en praktikumoppgave gitt en teorioppgave. Til kont eksamen er det kun gitt en praktikum. Sett under etter reiser oppgavene sentrale og aktuelle problemstillinger innen den tradisjonelle statiske tingsretten. De krever også kunnskap om miljørettslige prinsipper. Oppgavene krever god kjennskap til sentral rettspraksis. Én av teorioppgavene innbyr særskilt til rettspolitisk refleksjon. Hvilke emner oppgavene dekker Ikke dekket: (1) G 112 + offentlige arealplaner + G 105 + ekspropriasjon (2) EMK+ int konv (3) Reglene om allemannsrett (6) Registering av fast eiendom og løsøre Alle oppgavene gjelder fast eiendom. Ingen oppgaver gjelder løsøre. Dekket: De øvrige punktene er dekket – inklusive miljørettslige prinsipper nevnt i (1).		

2017-2018	Praktikum	Teori
Obligatorisk kursoppgave	Form: Oppgaven er formulert som 2 konkrete spørsmål Emner:	Oppgavetekst: I kor stor grad kan historiske rettar vere relevant ved løysing av nye interessekonfliktar mellom areal og ressursar ?

	(5) Rett til grunnvannsressurs – vannressursloven/vassdragsloven og fordeling av ressursen (5) Rett til uttak av jordvarme – ulovfestet rett. Naboloven skal ikke drøftes.	Sjå Rt. 2011 s. 780, Jæren energi, avsnitt 66: Høgsterett seier her: <i>«Etter min mening bør man være varsom med å legge rettsregler og rettslige prinsipper som gjelder for utnyttelse av vannressurser til grunn for spørsmål knyttet til utnyttelse av vind. Historisk har utnyttelsen av vannressursene hatt langt større betydning enn utnyttelsen av vindressurser. Det er nok å peke på vassdrag som kilde til vannforsyning, og som grunnlag for kvern- og sagdrift og etter hvert produksjon av elektrisk kraft.»</i> Spørsmålet om retten til areal og ressursar har i tillegg til Rt. 2011s. 780, Jæren energi, vore tema i også m.a. Rt. 1985 s. 1128, Rugsunddommen og Rt. 2011 s. 556, Spellsunddommen. I drøftinga av hovudspørsmålet i denne oppgåva, kan du sjå nærare på tre problemstillingar. I kor stor grad meiner Høgsterett at gamle rettstilhøve kan vere med å avklare kven som har retten til høvesvis nye utnyttingsmåtar og «nytt terreng»? Kvifor meiner Høgsterett at dei omtvista utnyttingane i dei nemnde sakene, er underkasta reglar om «først i tid, best i rett»? Meiner du at ein domstol i seinare saker kan kome fram til at nye ressursar eller utnyttingar kan vere underlagt eksklusiv privat eigedomsrett utan at dette følgjer av lovgiving? Kommentar: Oppgaven krever kunnskap om:

		(1) Miljørettslige prinsipper + vern av eiendomsrett (5) Grensene for fast eiendom Oppgaven er vanskelig og stiller høye krav til evnen til selvstendig analyse og rettspolitisk refleksjon. Oppgaven krever også god kjennskap til rettspraksis.
Eksamen	Form: Oppgaven er formulert som 5 konkrete spørsmål. Emner: (4) Sameie: Spørsmål om en notbu er i sameie – etablering/opphør/overføring av sameieandel + sameiers utnyttelse + servituttloven § 2 - bruk i samsvar med «tida og tilhøva» (5) Utplassering av flytebrygge i sjøen – oppgaven gjelder egentlig omfanget av bruksrett – men eiendomsgrensen i sjø er relevant (7) Hevd av eiendomsrett til en notbu	
Kont eksamen	Form: Oppgaven er formulert som 3 konkrete spørsmål Emner: (5) +(1) Spørsmål om et tiltak i form av havbruk er i strid med grunneiers tilflotsrett (4) Spørsmål om et tiltak i form av havbruk er en krenkelse av	

	naboloven § 2 + krav om retting etter naboloven § 10 (5)+(3)+(7) Vern av retten til fiske og høsting av tang og tare i kraft av eiendomsrett i sjø og som allemannsrett + erverv av retter ved hevd. Kommentar: Oppgaven er krevende. Reiser sentrale tradisjonelle tingsrettslige spørsmål, men forutsetter også kunnskap om betydningen av offentlige arealplaner/regulering.	
Kommentarer til oppgavene 2017-18 Til den obligatoriske kursoppgaven er det i tillegg til en praktikumoppgave gitt en teorioppgave. Til eksamen og til kontinuasjonseksamen er det kun gitt praktikumoppgaver. Sett under ett reiser oppgavene sentrale og aktuelle problemstillinger innen den tradisjonelle statiske tingsretten. Oppgavene krever også kunnskap om betydningen av offentlige arealplaner og miljørettslige prinsipper. Oppgavene krever god kjennskap til sentral rettspraksis. Teorioppgaven innbyr særskilt til rettspolitisk refleksjon. Hvilke emner oppgavene dekker Ikke dekket: (1) G 112 + G 105 + ekspropriasjon (2) EMK + int konv (6) Registering av fast eiendom og løsøre Alle oppgavene gjelder fast eiendom. Ingen oppgaver gjelder løsøre. Dekket:		

De øvrige punktene, inklusive forholdet til offentlige arealplaner og miljørettslige prinsipper under (1).

2018-19	Praktikum	Teori
Obligatorisk kursoppgave	Form: Studentene er bedt om å skrive en juridisk vurdering og ta stilling til de rettslige spørsmålene som vil kunne oppstå basert på et faktum. Det er angitt 4 konkrete spørsmål som skal utredes. Emner: Samtlige spørsmål gjelder sameie i fast eiendom. (4) Flertallsvedtak i sameie - § 4 (4) Rettsforholdet til sameiere som ikke vil være med på fellesdrift - § 5 (4) Kjøp av sameiedeler og forkjøpsrett - § 10	
Eksamen	Form: Oppgaven er formulert som 3 konkrete spørsmål Emner: (4)+(1) Spørsmålet om et byggearbeid kommer i strid med en negativ servitutt (strøkservitutt) og forholdet til offentlige vedtak og reguleringsplan i området (5)+(6) Rett til undergrunnen – og spørsmål om tolking av matrikkelloven	

	(7) Hevd av rett til å ha stående drivhus – og grensen mot tålt bruk – rettstap ved passivitet	
Kont eksamen	Form: Studentene er bedt om å skrive en rettslig utredning av hvilke regler som gjelder for konflikten beskrevet i faktum og vurdere om gjeldende rett på området er tilfredsstillende Dette er den eneste oppgaven som <u>ikke</u> gjelder fast eiendom Emner: (4) Oppløsning av sameie i hund etter samlivsbrudd – reiser spørsmål om hunden er i sameie og om det foreligger «serleg rettshøve»	Oppgavetekst: Gjør greie for og vurder reglene om avgrensingen av området for allmenn ferdsel etter frilufsloven § 1a, slik disse er utviklet i rettspraksis Kommentar: (3) Oppgaven gjelder kriteriene for å skille mellom ulike områder som står ulikt ift allemannsretten til fri ferdsel etter frilufsloven. Oppgaven krever god kunnskap om sentral rettspraksis og evne til rettspolitisk refleksjon.

Kommentarer til oppgavene 2018-19

Til kont eksamen er det i tillegg til en praktikumoppgave gitt en teorioppgave. Til den obligatoriske kursoppgaven og til eksamen er det kun gitt praktikumoppgaver.

Den obligatoriske kursoppgaven etterspør en juridisk vurdering av 4 konkrete spørsmål. Til kont eksamen er oppgaven å skrive en rettslig utredning av hvilke regler som gjelder for konflikten beskrevet i faktum og vurdere om gjeldende rett på området er tilfredsstillende.

Sett under ett reiser oppgavene sentrale og aktuelle problemstillinger innen den tradisjonelle statiske tingsretten. Én oppgave gjelder løsøre (en hund). Betydningen av offentlige arealplaner er dekket.

Oppgavene krever god kjennskap til sentral rettspraksis.

Hvilke emner oppgavene dekker

Ikke dekket:

- (1) G 112 + miljørettslige prinsipp + G 105 + ekspropriasjon
- (2) EMK+ int konv
- (6) Registering av løsøre

Én av praktikumoppgavene gjelder løsøre (en hund), de øvrige gjelder fast eiendom.

Dekket:

De øvrige punktene, inklusive forholdet til offentlige arealplaner (1) og (6) registrering av fast eiendom.

2019-20	Praktikum	Teori
Obligatorisk kursoppave	Form: Oppgaven er formulert som 3 konkrete spørsmål Emner: (7)+(1) Spørsmålet om en særlig rett til ferdsel har gått tapt etter regler om frihevd + betydning av offentlige arealplaner (4)+(1) Rett til å bygge bilvei for servitutthaver (tolking av avtale og servituttolven § 2) og begrensninger på omfanget av bruken + forholdet til offentlige arealplaner + betydningen av naturmangfold (vern av ærfugl) + byggeforbud i strandsonen (3) Kommersiell utnyttelse av høstingsretten i friluftsløven	
Eksamen	Form: Oppgaven er formulert slik: «Drøft og ta stilling til de spørsmål som er reist ovenfor». Emner:	Oppgavetekst: Hvor langt kan en servitutthaver overføre hele eller noe av retten sin til andre ? Emner:

	(1) + (4) Plikt til retting etter naboloven § 10 - herunder spørsmål om naboloven gjelder - og grensen i § 2 - gjennomføring av støyreducerende tiltak + betydningen av offentlig arealplanlegging og forurensingsloven.	(4) Servituttloven § 9 + § 1
Kont eksamen	Form: Oppgaven er formulert som 3 konkrete spørsmål. Emner: (5) Retten til undergrunnen og grunnvann – om plassering av et giftdeponi kommer i konflikt med rettigheter i undergrunnen (4)+(1) Omskiping og avskiping av brønnrett (servitutt) + betydningen av offentlige vedtak/regulering (3) Erstatningsrettslig vern av allemannsrett	
Kommentarer til oppgavene 2019-20 Til eksamen er det i tillegg til en praktikumoppgave gitt en teorioppgave. Til den obligatoriske kursoppgaven og til kont eksamen er det kun gitt praktikumoppgaver. Sett under ett reiser oppgavene sentrale og aktuelle problemstillinger innen den tradisjonelle tingsretten, og forutsetter kunnskap om betydningen av offentlige arealplaner og miljørettslige prinsipper. Oppgavene krever god kjennskap til sentral rettspraksis. Hvilke emner oppgavene dekker Ikke dekket:		

- (1) G 112+ G 105 + ekspropriasjon
- (2) EMK+ int konv
- (6) Registering av fast eiendom og løsøre

Alle oppgavene gjelder fast eiendom. Ingen oppgaver gjelder løsøre.

Dekket:

De øvrige punktene, inklusive forholdet til offentlige arealplaner og miljørettslige prinsipper (1).

5. 3 Oppsummering – alle 5 år

Om praktikumoppgavene

13 av 15 praktikumoppgaver er tradisjonelle praktikumoppgaver. Disse oppgavene varierer mye i lengde og detaljnivå når det gjelder faktum og kompleksitet. De fleste angir konkrete problemstillinger som studentene skal ta stilling til. I én av oppgavene er problemstillingene ikke definert (ex 2019-2020). Oppgaven der lyder: «Drøft og ta stilling til de spørsmål som er reist ovenfor».

2 av praktikumoppgavene (obligatorisk kursoppgave og kont eksamen i 2018-19) er en «hybrid» mellom praktikum og teori der studentene er bedt om å skrive en utredning basert på det beskrevne faktum. Den ene av disse oppgavene angir 4 konkrete problemstillinger. I den andre er oppgaven å skrive en rettslig vurdering av hvilke regler som gjelder for konflikten, samt å vurdere om gjeldende rett på dette området er tilfredsstillende. Særlig den sistnevnte oppgaven grenser mot en teorioppgave.

Om teorioppgavene

I løpet av perioden er det gitt totalt fem teorioppgaver. Tre av fem oppgaver innbyr særskilt til rettspolitisk refleksjon. To er mer tradisjonelle oppgaver der det skal redegjøres for rettsregler innen tradisjonelle - og sentrale - tingsrettslige emner (hevd og servitutt).

5. 4 Samsvar mellom oppgavene og læringsmålene for tingsrett

Samsvar mellom oppgavene og læringsmålet for kunnskap

Når det gjelder kunnskapskravene angitt i den nummererte emnebeskrivelsen innledningsvis, er følgende områder **godt dekket i oppgavene** sett under ett:

(3) Reglene om allemannsrett

(4) Reglene som gjelder grenser for eierrådighet i forhold til naboeiendom, sameie og servitutt

(5) Reglene som gjelder avgrensing og identifisering av ting og grenser for fast eiendom mot andre eiendommer og mot områder som ikke er underlagt privat eiendomsrett (som sjøområde, eierløst midtstykke i innsjøer og undergrunnen)

(7) Reglene som gjelder stiftelse av retter til ting ved hevd eller alder tids bruk

Emner som **sjelden er dekket**:

(6) Reglene om registrering av fast eiendom og **løsøre** er kun tema i én oppgave som gjelder tolking av matrikkelloven (her er kravet kunnskap om hovedpunktene).

I tillegg kommer at oppgavene i all hovedsak gjelder **fast eiendom**. Regler om **løsøre** er kun tema i én oppgave i hele perioden. Denne gjelder problemstillinger knyttet til sameie i en hund etter samlivsbrudd.

Følgende emner er **ikke dekket**:

Deler av (1) – og konkret det som gjelder:

Grunnloven § 112 (for 2015 -16 G § 110 b): Det er ingen oppgaver som spesifikt gjelder G § 112. Selv om oppgavene ikke spesifikt omhandler G § 112 er miljørettslige prinsipper og regler knyttet til miljø tema i flere oppgaver.

Grunnloven § 105 og regler om ekspropriasjon.

(2) Internasjonale konvensjoner og særlig EMK Protokoll nr. 1 (P 1-1) – (Vern om eiendom)

Oppsummert dekker oppgavene godt emner innen den tradisjonelle statiske tingsretten knyttet til fast eiendom (3), (4), (5) og (7), samt forholdet til offentlige reguleringer og miljørettslige aspekter (1). Tradisjonelt er dette de mest sentrale emnene i faget. Mange av problemstillingene som oppgavene reiser er også både praktiske og aktuelle og reiser juridiske spørsmål knyttet til ulike former for privat og offentlig utnytting av fast eiendom.

Sett under ett ivaretar utvalget av oppgaver både sentrale problemstillinger i faget og hensynet til aktualitet og praktisk nytte. Holdt strengt opp mot kunnskapskravet er det likevel noen emner som ikke er så godt dekket av oppgavene.

Det mest iøynefallende er kanskje at regler om løsøre kun er dekket i én av oppgavene. Selv om fast eiendom må sies å være det mest sentrale i tingsretten er det muligens litt lite, all den tid faget ikke er begrenset til fast eiendoms rettsforhold.

Det er heller ikke gitt oppgaver som spesifikt gjelder G § 112 og som også er konkret nevnt i kunnskapskravet (1). Det tilføyes likevel at regler om miljø og miljørettslige prinsipper, som G § 112 omhandler, er dekket i flere oppgaver. Konkret kunnskap om G § 112 kan nok flettes inn i besvarelsen av disse oppgavene, men vurdert ut fra sensorveiledningene ser ikke dette ut til å være en forventning.

Ekspropriasjon og G § 105, som også er spesielt nevnt under (1), har heller ikke vært særskilt tema i noen av oppgavene. Det samme gjelder internasjonale konvensjoner og særlig EMK protokoll nr. 1 (P1-1) som er spesifikt nevnt i kunnskapskravet under (2). Hvor sentrale disse emnene har vært i undervisningen eller hvor grundig de har vært behandlet vet vi ikke. All den tid bestemmelsene er spesielt nevnt i kunnskapskravet legger vi likevel til grunn at de har vært dekket. Vi tilføyer at oppgaver knyttet særskilt til G § 105 og regler om ekspropriasjon, muligens lett kan bli i overkant utfordrende for studenter på 2. studieår. På den annen side er dette avveininger som i så fall bør gjenspeiles i kunnskapskravet.

Reglene om registrering av fast eiendom (6) er kun tema i én oppgave. Reglene om registrering av løsøre er ikke dekket i det hele tatt. Tatt i betraktning at kravet her er kunnskap om hovedpunkter er dette kanskje naturlig. På den annen side er dette høyst sentrale og praktiske regler som studentene ikke bør oppfatte som uaktuelle for eksamen og dermed tar lett på å skaffe seg oversikt over.

Samsvar mellom oppgavene og læringsmålet knyttet til ferdigheter

Om læringsutbytte i form av ferdigheter angir emnebeskrivelsen at studenten «*kan bruke juridisk metode og lovfesta og ulovfesta reglar (under dette sedvane) i tingsretten for å lage sjølvstendige drøftingar*».

Det fremgår videre at dette konkret innebærer å innhente og systematisere relevant materiale, identifisere problemstillinger og sammenhenger, gjøre selvstendige analyser av tingsrettslige problemstillinger på grunnlag av et sammensatt rettskildebilde, redegjøre for balanseringen av hensynet til privat eiendomsrett og andre aktuelle interesser, samt resonner seg frem til et faglig forsvarlig standpunkt gjennom avklaringer av underliggende rettslige og samfunnsmessige verdier og spenninger mellom ulike typer gyldige argumenter.

I motsetning til f eks erstatningsretten inneholder ikke læringsmålet for tingsretten krav til ferdigheter som spesifikt er knyttet til bruk av internasjonale rettskilder.

Oppgavene synes gjennomgående godt egnet til å avdekke om studentene har ferdighetene som inngår i læringsutbytte, innenfor de kunnskapsområdene oppgavene dekker. Noen få observasjoner har vi likevel gjort, og vil nevne. Muligens er noen av dem av betydning for sensuren mer enn de er svar på om det er samsvar mellom læringsmålet for studentenes ferdigheter og eksamensoppgavene som blir gitt.

En observasjon er at praktikumoppgavene varierer ganske mye i lengde, kompleksitet og vanskegrad. I noen oppgaver er faktumbeskrivelsen i overkant lang og rik på detaljer uten betydning for oppgaven. Muligens kan det siste utfordre evnen til analyse og identifikasjon av relevante problemstillinger, men er likevel kanskje ikke hverken nødvendig eller optimalt dersom målet er å avdekke om og hvor godt studentene behersker juridisk metode.

En annen observasjon er at formen på praktikumoppgavene varierer og derfor utfordrer studentenes ferdigheter i større/mindre grad. F eks vil kravet til identifikasjon av problemstillinger og selvstendig analyse være mindre i praktikumsoppgaver der det stilles konkrete spørsmål enn når studentene er bedt om å drøfte og avgjøre de spørsmål som er reist. «Hybridformen» utredning/rettslig vurdering fremstår også som mer krevende, og særlig i oppgaven der konkrete problemstillinger ikke er angitt. «Hybridformen» utredning/rettslig vurdering er bare brukt i 2018-19, og da kun i den obligatoriske oppgaven og til kont eksamen. Det kan stilles spørsmål ved om denne variasjonen i form medfører at studentene også får ulik mulighet til å demonstrere hvor godt de behersker juridisk metode.

Også teorioppgavene har ulik vanskegrad. Oppgaver som ber studentene om egne vurderinger og rettspolitiske analyser vil være mer utfordrende for de fleste enn oppgaver som går ut på å redegjøre for gjeldende rett. De mer rettspolitiske oppgavene fanger nok også opp flere av elementene som inngår i definisjonen av ferdigheter studentene ifølge læringsmålet skal ha tilegnet seg. Typisk gjelder det kravet om å kunne gjøre selvstendige analyser og resonnere omkring underliggende rettslige og samfunnsmessige verdier og spenninger.

Tilslutt kan det også spørres om det burde vært en jevnere miks av praktikumoppgaver og teorioppgaver for bedre å fange opp de ulike elementene som inngår i læringsmålet for ferdigheter. Til sammenligning viser vi til at det på erstatningsrettskurset fra og med 2016-17 konsekvent er gitt én praktikumoppgave og én teorioppgave.

[Samsvar mellom oppgavene og kravet til generell kompetanse](#)

Om læringsutbytte i form av generell kompetanse fremgår av emnebeskrivelsen at studenten skal oppnå generell kompetanse til å tilegne seg ny kunnskap på fagfeltet og i tilgrensende fag, systematisere og avveie argumentasjon, formidle juridisk analyse og konklusjon, gi råd og treffe valg. Videre skal studentene ha kompetanse til å identifisere og ta konsekvenser av etiske aspekt ved juridisk argumentasjon/standpunkt. Samt kompetanse til å presentere og argumentere for

egne vurderinger og konklusjoner for større og mindre grupper og arbeide selvstendig og i grupper.

I motsetning til f eks erstatningsretten inngår ikke krav som spesifikt er knyttet til internasjonale rettskilder i læringsutbytte.

Bortsett fra kompetanse når det gjelder arbeid og presentasjon i grupper, synes oppgavene i form og innhold sett under ett godt egnet til å avdekke studentenes generelle kompetanse slik den er definert i læringsutbytte. Oppgavene er gjennomgående komplekse nok til å avdekke om studentene makter å systematisere både faktum og juss, og om argumentasjon og konklusjon er treffende og henger sammen. Mange oppgaver reiser dessuten aktuelle problemstillinger som også innbyr til å identifisere og drøfte etiske aspekter.

Oppgavene er dominert av praktikumoppgaver, og et spørsmål som kan vurderes er om også kravet til generell kompetanse kan prøves enda bedre med en jevnere miks av praktikum og teorioppgaver, jf det som er sagt om dette foran knyttet til læringsmålet hva gjelder ferdigheter.

5.5 Oppsummering tingsrett

Sett under ett ivaretar utvalget av oppgaver de tradisjonelle og sentrale problemstillingene knyttet til fast eiendoms rettsforhold. Oppgavene er også aktuelle og praktiske ved at de inneholder integrerte problemstillinger som utfordrer studentenes forståelse for samspillet mellom private rettigheter og offentlig regulering knyttet til arealplaner og miljørettslige prinsipper. Innenfor dette kunnskapsområdet er oppgavene gjennomgående godt utformet og gir studentene mulighet til å vise om de har tilegnet seg de særskilte ferdighetene knyttet til juridisk metode og bruk av rettskilder som faget krever.

Tatt i betraktning at faget ikke er begrenset til fast eiendoms rettsforhold er det et spørsmål om for få oppgaver knytter seg til regler om løsøre.

Holdt strengt opp mot kunnskapskravet er heller ikke reglene om registrering av løsøre og fast eiendom eller regler om ekspropriasjon dekket av oppgavene i særlig grad.

I motsetning til erstatningsretten inneholder ikke læringsmålet særskilte krav til ferdigheter eller generell kompetanse spesifikt knyttet til bruk av og forståelse for internasjonale rettskilder. Vi legger til grunn at dette er et bevisst valg og at det internasjonale aspektet er ment gitt en mindre sentral plass i dette faget enn i f eks erstatningsretten. En annen forskjell er at det innen erstatningsrett fra 2015-16 konsekvent har vært gitt en praktikum og en teorioppgave til eksamen og som obligatorisk oppgave. Det kan stilles spørsmål ved om det også innen tingsretten bør være en jevnere miks av oppgaver.

6. AVSLUTANDE SYNSPUNKTER ALLA ÄMNER

Sammantaget är vår bedömning, grundad på examinationsuppgifter i de fyra ämnena under en femårsperiod, att det allmänt sett föreligger en god överensstämmelse mellan examinationerna och de kunskaps-, färdighets- och kompetensmål som uppställs i de olika ämnesbeskrivningarna. Med det i åtanke har vi likafullt funnit det motiverat att lyfta fram några punkter, vilka i alla de fyra undersökta ämnena kan ge anledning att överväga förändringar.

Det mest iögonenfallande är att den internationellrättsliga dimensionen ges påfallande litet utrymme i examinationsuppgifterna, trots att den på olika sätt är upptagen i läromålen för de olika ämnena. Detsamma gäller för komparativa och rättshistoriska perspektiv.

Vidare har vi observerat att inom varje ämnesområde tyngdpunkten, när det gäller att ge examinationsuppgifter, ligger på vissa av kunskapsmålen. Det finns därför anledning att överväga om det finns skäl att eftersträva en jämnare prioritering av kunskapsmålen när examinationsuppgifter formuleras. Alternativt kan övervägas att uttrycka en tydligare prioritering i de målbeskrivningar som finns i ämnesbeskrivningarna.

En ytterligare observation är att examinationsuppgifterna i väsentligt övervägande grad ges i form av tillämpningsuppgifter. Mot bakgrund av att komparativa och rättshistoriska perspektiv är svåra att fånga i tillämpningsuppgifter, kan det vara orsak till att de perspektiven får jämförelsevis litet utrymme i examinationsuppgifterna. Men det kan också vara så att perspektiven i praktiken är nedprioriterade.

Kunskaps-, färdighets- och kompetensmålen är alla olika utformade i de skilda ämnesbeskrivningarna vad gäller abstraktionsgrad, detaljnivå och överlappningar. Även om de olika juridiska ämnena givetvis skiljer sig åt vad gäller struktur och innehåll, kan övervägas om en högre grad av enhetlighet kan uppnås och i sådana fall bör eftersträvas.

Avslutningvis vill vi lyfta något som kan framstå som en småsak. Alla examinationsuppgifter handlar, med variationer i samma riktning, om rättssubjekten Peder och Marte. Även om detta är förankrat i traditionen och på olika sätt underlättar formulerandet av uppgifter, ger det ett lätt exkluderande intryck – särskilt när man läst alla examinationsuppgifter i fyra ämnen under en femårsperiod.

Uppsala, 18. mai 2021

Bergen, 18. mai 2021

Torbjörn Andersson

Magni Elsheim

[Tilbake til sakslisten.](#)

Orientering om studieutvalgets rolle og UiBs kvalitetssystem for utdanning

Studieutvalgets rolle generelt

Studieutvalget har ansvaret for fakultetets studietilbud. I reglement for Det juridiske fakultet § 10 er SUs oppgaver beskrevet slik:

- sørge for kvalitetssikring i samsvar med UiBs kvalitetssystem for utdanning
- løpende vurdere fakultetets undervisning og undervisningsformer og foreslå endringer når det er påkrevd
- fastsette endringer av emnebeskrivelse i de enkelte emnene, herunder læringsutbytte, prøvingsformer og litteraturlister. Der vedtatte endringer har budsjettmessige konsekvenser ut over Studieutvalgets budsjettfullmakt, må disse være utredet og vedtatt av fakultetsstyret før endringene iverksettes
- utarbeide forslag til reglement og vesentlige reglementsendringer for fakultetets studietilbud samt forberede behandling av andre generelle studie- og eksamensspørsmål
- behandle forslag om opprettelse/nedleggelse av emner og program, og eventuelt fremme forslag for fakultetsstyret
- oppnevne kursansvarlige
- oppnevne sensorer for fakultetets eksamener på alle nivåer under ph.d.
- påse at undervisningstilbud ved utenlandske universitet som fakultetet har utvekslingsavtale med, er tilfredsstillende tilrettelagt og fulgt opp

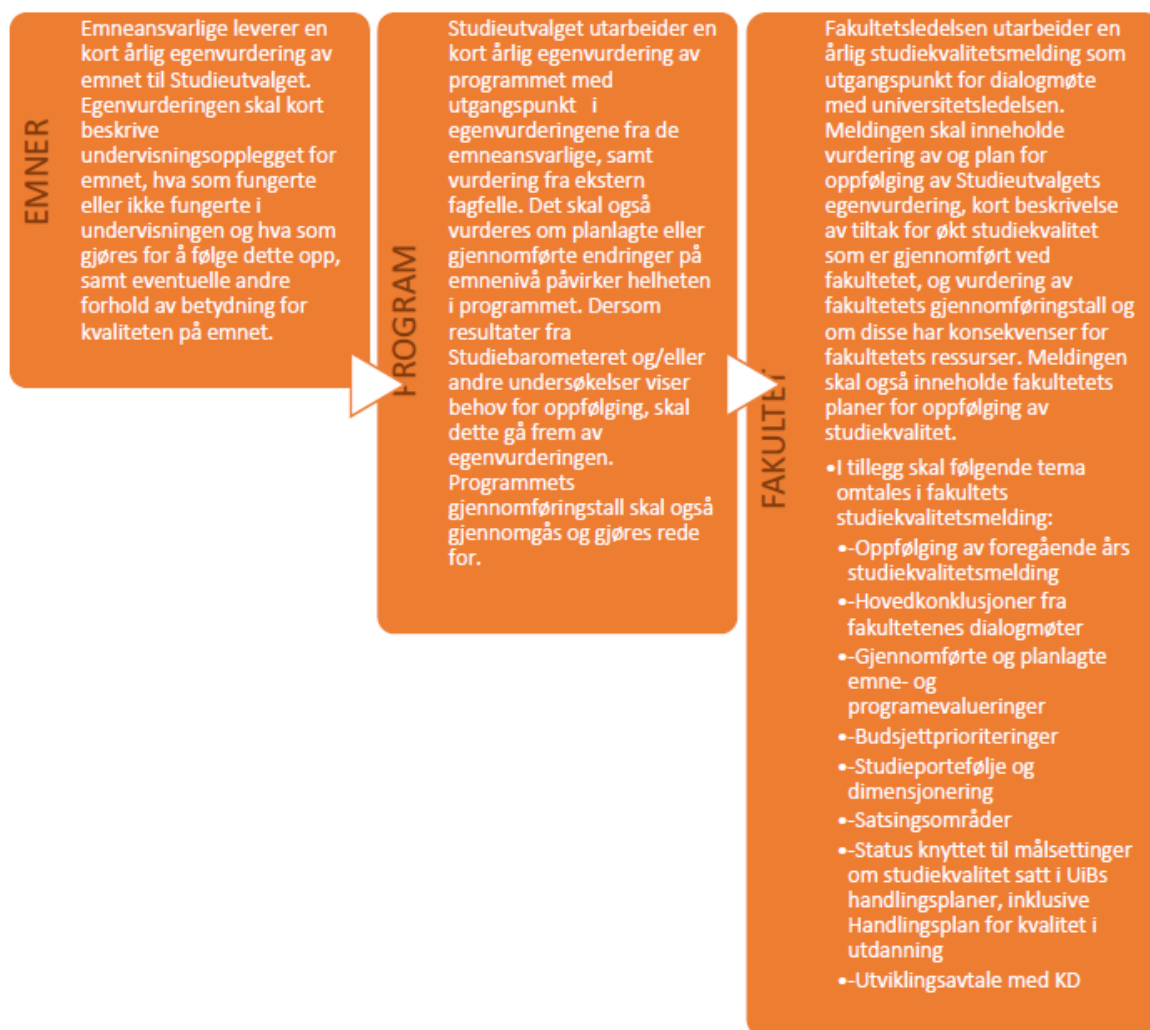
UiBs kvalitetssystem for utdanning

UiBs kvalitetssystem for utdanning har til formål å understøtte en kultur for systematisk utvikling av kvalitet i emner og studieprogram, herunder å videreutvikle kvaliteten i studieprogrammene.

Rollefordelingen kan oppsummeres slik:

Roller	Ansvar
Rektor	Universitetsstyret
Dekan	Fakultetsstyret
Instituttleder	Instituttråd
Programstyreleder	Programstyret
Emneansvarlig	

Siden UiBs system inneholder institutt, har vi laget en egen fakultetsvariant, se styresak 33/20, samt følgende modell:

SU har som programstyre ansvar for å:

- drifte studieprogrammet
- sikre kvaliteten i studieprogrammet, herunder at krav i forskrifter er oppfylgt
- spesifisere oppdrag til eksterne fagfeller
- utarbeide en kort årlig egenvurdering av programmet, blant annet basert på emneevalueringer
- gjennomføre programevaluering hvert 5. år
- sikre studentinvolvering i prosesser og beslutninger med følger for studieprogram og læringsmiljø

Årlige egenvurdering

SU skal utarbeide en årlig egenvurdering som blant annet er basert på følgende:

- Studiebarometer – en nasjonal studentundersøkelse og arbeidet med nettportalen www.studiebarometeret.no utføres av NOKUT på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet
- Rapport fra eksterne fagfeller – se fakultetsstyresak 76/10
  - Professor Torbjörn Andersson og førstelagmann Magni Elsheim i Gulating lagmannsrett oppnevnes som programsensor for fire år fra 01.01.20
Studieutvalget vedtar fortløpende mandat for programsensorene
- Kandidatundersøkelsen - Undersøkelsen retter seg mot kandidater som har avsluttet sin utdanning ved Universitetet i Bergen, herunder statistikkover hvor mange som får jobb etter endt utdanning.
- SHOT-undersøkelse - Studentenes helse- og trivselsundersøkelse (SHoT) er landets største undersøkelse av studenters helse og trivsel. Undersøkelsen gjennomføres av flere studentsamskipnader, sammen med Folkehelseinstituttet.
- Emneevalueringer – alle emner ved Det juridiske fakultet skal hvert 3. år evalueres av emneansvarlig. Rutinen er beskrevet i SU-sak 22/21. Emneevalueringene legges frem for SU fortløpende.
- Statistikk fra DBH: Database for statistikk om høyere utdanning

Rapporter og statistikker som nevnt ovenfor legges fram for SU fortløpende etter hvert som de er klare. SUs rolle er å drøfte rapportene, fange opp hvis noe bør følges opp, og komme med en uttalelse. Egenvurderingen for studieprogrammet utarbeides for et kalenderår. Egenvurderingen for 2021 utarbeides i starten av 2022 og legges fram for SU senest på SU-møte i april. Egenvurderingen inngår i *studiekvalitetsmeldingen* som skal sendes til Studieadministrativ avdeling ved UiB torsdag i uke 20 hvert år (for inneværende års melding er fristen den 19. mai 2022).

Studiekvalitetsmelding

En årlig studiekvalitetsmelding er en del av UiBs kvalitetssystem for utdanning som ble vedtatt i universitetsstyret 2018. Studiekvalitetsmeldingen er basert på samlede vurderinger av studiekvaliteten. Vurderinger og informasjonsflyt har startet på emnenivå av emneansvarlige (emneevalueringer), og deretter er det gjort vurderinger på programnivå (egenvurdering). Den samlede studiekvalitetsmeldingen for UiB bygger på informasjon fra fakultetenes egenvurderinger og fra dialogmøter mellom universitetsledelse og fakultetsledelse. Fakultetsledelsen har ansvaret for å utarbeide studiekvalitetsmeldingen og denne legges etterfølgende fram for SU som en uttalesak og deretter legges den frem for fakultetsstyret.

Studiekvalitetsmeldingen skal blant annet inneholde vurdering av og plan for oppfølging av programstyrets (SUs) egenvurderinger, budsjetter, oppfølging av Kunnskapsdepartementets prioriteringer for høyere utdanning, samt UiBs og fakultetets satsningsområder. Studieavdelingen sender en «bestilling» for studiekvalitetsmeldingen i starten av året.

5-årig programevaluering

Studieutvalget har ansvaret for å gjennomføre en programevaluering hvert 5. år. Rapporten skal inneholde forslag til forbedringer der det er behov for det. Programevalueringen skal inneholde følgende:

- En vurdering av om forutsetningene i studiekvalitetsforskriftens §§ 3-1 og 3-3 og studietilsynsforskriftens kap. 2 er dekket i studieprogrammet, herunder krav til akkreditering av studietilbudet og krav til fagmiljøets kompetanse
- Vurdering av gjennomføring, frafall og kandidatproduksjon
- Vurdering av læringsmiljø
- Begrunnelse for valg av emner, undervisnings-, lærings-, og vurderingsformer
- Etterlevelse av eventuelle nasjonale rammeplaner og retningslinjer for studiet
- Omtale av
  - Arbeidsrelevans
  - Praksis
  - Internasjonalisering
  - Læringsutbytte i tråd med Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk
  - At undervisningen er forskningsbasert
  - Hvordan innspill fra eksterne fagfeller er fulgt opp i perioden
  - Studentinvolvering
  - At krav til pedagogisk kompetanse er på plass
  - Fagmiljøets størrelse
  - Utdanningsfaglig kompetanse

Programevaluering ble senest gjennomført i 2013, hvorfor det skulle gjennomføres ny programevaluering i 2018. Fakultetet har imidlertid argumentert for at arbeidet med å revidere studieprogrammet har oppfylt programevalueringsarbeidet. I studiekvalitetsmeldingen for 2020 er det anført:

«Fakultetets reviderte studieordning iverksettes suksessivt fra og med høsten 2021. Dette betyr at fakultetet i 2021 starter opp det første studieåret av den reviderte studieordningen, og at dette kullet vil være det første som gjennomfører alle studieårene i revidert ordning. Studentene som er tatt opp på dagens studieordning (siste kull ble tatt opp i 2020) fullfører i dagens studieordning. Ettersom det dermed vil ta noen år før alle studieårene på den nye studieordningen har blitt utprøvd, anser vi det som naturlig å foreta en full evaluering av programmet først når alle de fem årene har vært gjennomført i ny ordning.»

Læringsutbyttebeskrivelsen

Læringsutbyttebeskrivelsen for det femårige masterprogram i rettsvitenskap er sentral for arbeidet i SU, herunder SUs rolle i å påse at det tilbys helhetlige undervisnings- og prøvingsformer. I beskrivelsen av et emne eller et program bør det være godt samsvar mellom læringsutbyttebeskrivelsene, undervisningsformene og vurderingsformen. Læringsutbyttebeskrivelsene er det utbyttet alle kandidater

skal ha for å få ståkarakter. Den 5-årige programevaluering skal påse om læringsutbyttebeskrivelsen er i tråd med Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk.

Studieutvalget har ansvar for å påse at emnene til sammen oppfyller programmets læringsutbytte, og at mer generelle kompetanser som programmets læringsutbyttebeskrivelse beskriver blir ivaretatt av de ulike emnene på programmet, f.eks. «identifisere og vurdere etiske aspekt ved juridisk argumentasjon og standpunkt», eller ferdigheter i ulike tekstsjangre, evne til samarbeid etc. SU må også sikre at den enkelte emnebeskrivelse er i tråd med kvalifikasjonsrammeverket og er innenfor den arbeidsbelastning som antall studiepoeng tilsier¹. Læringsutbyttebeskrivelsen ble revidert i 2019, hvor en arbeidsgruppe ble oppnevnt av fakultetsstyret (sak 27/19).

Lenke: læringsutbyttebeskrivelse for masterstudiet i rettsvitenskap

[Tilbake til saklisten.](#)

---

¹ Ifølge retningslinjer fra Universitets- og høyskolerådet (UHR) og den internasjonale ECTS-skalaen tilsvarer 1 studiepoeng en normal arbeidsbyrde på mellom 25 og 30 arbeidstimer. En tommelfingerregel er at halvparten av tiden skal være satt av til egenstudier, fordi studenters læring først og fremst skjer i forkant og etterkant av den enkelte undervisningsøkten.

Sak 51/21-5

Saken er vedlagt som PDF.

*Sak 52/21-1***Emneevalueringer for studieåret 2020/2021**

Alle emner ved Det juridiske fakultet skal hvert 3. år evalueres av emneansvarlig. Plan for gjennomføring av evalueringene samt rutinene er beskrevet i SU-sak 22/21.

Følgende emner skal ifølge planen evalueres i 2020/2021:

- JUS114 Juridisk metode
- JUS124 Tingsrett
- JUS132 Pengekravsrett
- JUS134 Rettshistorie og komparativ rett
- JUS243 Alminnelig formuerett
- JUS258-2-B Competition Law
- JUS259-2-A Internasjonal privatrett
- JUS260-2-A Design- og patentrett
- JUS260-2-B Opphavsrett
- JUS260-2-C Kjenneteiknsrett
- JUS273-2-C Law and Justice
- JUS280-2-B Alternative Dispute Settlements
- JUS281-2-A Comparative Constitutional Law
- JUS285-2-A EU and EEA Public Procurement Law
- JUS286-2-A Constitution and Politics
- JUS287-2-A EU and EEA Commercial Law
- JUS289-2-A International Civil Procedure
- JUS290-2-A Comparing Legal Cultures in Europe

Følgende emner vil ikke bli evaluert:

- JUS259-2-A Internasjonal privatrett (emne nedlagt)
- JUS273-2-C Law and Justice (emne nedlagt)
- JUS286-2-A Constitution and Politics (ikke undervisning i 2020/21)
- JUS280-2-B Alternative Dispute Settlements (emne nedlagt)
- JUS281-2-A Comparative Constitutional Law (emne nedlagt)
- JUS134 Rettshistorie og komparativ rett (emnet evalueres av læringsdesigngruppen, se sak 51/21-5)
- JUS289-2-A International Civil Procedure (emneansvarlig har fått beskjed om å skrive emneevaluering, men da emnet gikk i H-20 har det ikke blitt purret).
- JUS260-2-B Opphavsrett (emneansvarlig har fått beskjed om å skrive emneevaluering, men da emnet gikk i H-20 har det ikke blitt purret).
- JUS260-2-A Design- og patentrett (emneansvarlig har fått beskjed om å skrive emneevaluering, men da emnet gikk i H-20 har det ikke blitt purret).

- JUS258-2-B (emneansvarlig har fått beskjed om å skrive emneevaluering, men da emnet gikk i H-20 har det ikke blitt purret).

Emneevalueringene samt studieutvalgets bemerkninger hertil skal inngå i fakultets årlige egenvurdering (viser til sak 51/21-4) hvorfor studieutvalget bør komme med en uttale til hver enkelt evaluering.

JUS260-2-C Kjenneteiknsrett

Emneansvarlig

Tore Lunde

E-post

Tore.Lunde@uib.no

Dette emnet har mer enn én emneansvarlig

- Nei

Kurset/emnet som evalueres her ble avholdt

Høst 2020

Evalueringen gjelder dette kurset/emnet:

JUS260-2-C Kjenneteiknsrett

Har det blitt gjort endringer i kurset siden forrige gang det ble avholdt? Hvis ja: hvilke?

Vesentlig endret og tilpasset zoom-undervisning, pga covid-19. Mer bruk av studentaktiv læring. Krav til forberedelse og aktiv deltakelse.

Kursets struktur

Kombinert forelesning og seminar-variant, men betydelige innslag av diskusjonsoppgaver basert på oppgitte kilder, som studentene må ha satt seg inn i på forhånd. Er tilpasset læringsutbyttebeskrivelsen. Etter min vurdering fungerte undervisningsopplegget bra. Men sårbart mht liten forberedelse fra studentenes side.

Digitale elementer i kursgjennomføringen

Zoom m/tilhørende elementer. Fungerte fint.

Litteratur

Ja.Nei.

Hvordan vurderer du studentenes arbeidsbelastning i kurset ditt?

Middels.

Forelesninger

- oppdatert rettsutvikling, nye avgjørelser, ny lovgivning etc som ikke er omtalt i litteratur
- nei, men opptak fra tidligere forelesninger er tilgjengelig på mitt.uib.
- opptak er passiviserende, forutsetter tilleggskomponenter med oppgaver som krever deltakelse

Gruppemøter

- ja, fungerer relativt greit
- det hadde vært ønskelig at studentene hadde vært enda mer forberedte

Skriftlige oppgaver

- oppgavene var nye til kurset i 2020

Obligatorisk oppgave

- ikke aktuelt på dette kurset.

Eksamensoppgave og sensorveiledning

- nei
- teorioppgave
- sensoroppgaven antas å være dekkende

Sensorkorpset

- ja
- ja
- kursansvarlig kommuniserer med sensor etter behov

Karakterfordeling, strykprosent og frafall

-dette gidder jeg ikke å prioritere tid på å besvare. Hva er poenget med å stille disse spørsmålene? Hva skal det brukes til??

Lagt til av studieseksjonen:

Kandidater oppmeldt: 19

Kandidater møtt: 15

Bestått 15 (100 %)

Karakterfordeling: 0 A, 14 B, 1 C, 0 D, 0 E

Klagesensur og eventuelle kontrollkommisjoner

- vet ikke/husker ikke

Årets digitale tilbakemelding fra studentene

- har ikke mottatt tilbakemelding

Internasjonalisering

- selvsagt!
- kanskje
- bare i mindre grad

Samlet vurdering av kurset, og ev. forslag til tiltak for neste års kurs

- digitalt, samme opplegg (pga covid-19)

Lokaler og undervisningsutstyr

OK

Studieutvalget uttaler:

JUS290-2-A Comparing Legal Cultures In Europe

Emneansvarlig

Sören Koch

E-post

soren.koch@uib.no

Dette emnet har mer enn én emneansvarlig

- Nei

Kurset/emnet som evalueres her ble avholdt

Vår 2021

Evalueringen gjelder dette kurset/emnet:

JUS290-2-A Comparing Legal Cultures in Europe

Har det blitt gjort endringer i kurset siden forrige gang det ble avholdt? Hvis ja: hvilke?

I år har vi implementert enda flere interaktive elementer i undervisning. Studentene fikk et konkret spørsmål som de skulle diskutere seg imellom på slutten av hver undervisningsenhet. De kunne på frivillig basis levere notater eller løse tanker som faglærerne kommenterte i canvas. Spørsmålet dannet grunnlag for de såkalte masterclassene som har blitt organisert som dialogforelesninger. Monica Naime deltok på de fleste forelesninger og var ansvarlig for en sesjon om akademisk skriving. Hun tok seg også av å kommentere gruppeoppgavene og fungerte som sensor på faget. Monicas viste en strålende innsats og det kan vurderes om Monica på sikt kan ta over kursansvaret for dette faget. Vi har også testet nye interaktive læringsmetoder som bruk av padlet. De fleste endringer er inspirert av studentenes tilbakemeldinger fra tidligere år og mitt ønsket å stadig forbedre undervisningsopplegget med tanke på mer studentaktiv læring. I tillegg måtte vi ta hensyn til at helle kurset ble holdt digitalt på grunn av Covid pandemien. Basert på studentenes og faglærernes tilbakemeldinger samt mitt eget inntrykk fungerte de fleste endringene bra, Gruppen var tydeligvis på en passelig størrelse for å gjennomføre gruppediskusjoner som viste seg som vanskelig å gjennomføre i JUS 134 med opp til 300 studenter.

Kursets struktur

Kurset baserer seg på en kombinasjon av selvstudium, gruppearbeid, gruppediskusjoner, innleveringsoppgaver, selvtests (quiz), student- og faglærertilbakemeldinger og dialogforelesninger i form av interaktive master classes. Dette har vist seg som et godt egnet og balansert undervisningsopplegg som er meget godt egnet til å gi studentene den generelle kompetansen og spesifikke ferdigheter som kommer frem av læreutbytelsesbeskrivelsen. Treamwork fremmes av en gruppeinnlevering samt ulike smågruppediskusjoner. Akademisk skriving har fått en egen sesjon. I tillegg har vi fokusert mye sterkere å vise studentene hvordan en rettslig komparasjon gjennomføres enn i tidligere år. Både den individuelle og gruppe-innleveringsoppgaven og eksamensoppgaven hadde en klar komparativ vinkling. Interkulturell samarbeid og styrking av kommunikasjonsevne samt en økt forståelse for rettskulturelle forskjeller har blitt fremmet både i undervisningen og i gruppearbeidet.

Digitale elementer i kursgjennomføringen

Som sagt har vi brukt en padlet der studentene selv måtte fremme spørsmål som etterpå ble diskutert av faglærerne. På denne måten fikk studentene selv mulighet til å styre innholdet i undervisningen og med dette en viss følelse av eierskap og påvirkning tilpasset til deres individuelle behov og interesser. I tillegg har vi med god suksess brukt spørreundersøkelser og smågruppe diskusjoner i breakout rooms (Zoom).

Litteratur

Med den nye læreboken Comparing Legal Cultures utgitt i 2020 (andre og reviderte versjon) har vi etablert et analytisk og pedagogisk rammeverk som er perfekt tilpasset kursets behov og design.

Hvordan vurderer du studentenes arbeidsbelastning i kurset ditt?

Arbeidsbelastning i dette kurset er tilpasset 10 studiepoeng. Selvstudium er nødvendig, men læreboken legger til

rette for at studentene får tilgang til all nødvendig informasjon innenfor sidetalls begrensning. Studentene får tilstrekkelig gode tilbakemeldinger underveis.

Forelesninger

Studentene får presentert hvordan en bruker kunnskap om ulike rettskulturer til å gjennomføre en komparativ undersøkelse basert på lærebokens Compass-modell. Ved å strukturere forelesninger som dialogforelesninger med en del interaktive elementer fremmer vi forståelse for faget og underliggende metodiske og teoretiske tilnærminger. Vi har ikke publisert Zoomopptakene, men brukt opptak av tidligere års forelesninger. De nye masterclassene var svært populære blant studentene.

Gruppemøter

Studentene skulle jobbe i lag for å løse en rimelig vanskelig oppgave i lag, oppgaven var å skrive en 'paper' sammen. Vi prøvde å sette sammen disse gruppen slik at hver gruppe besto av studenter fra flere ulike rettskulturer. I tillegg diskuterte de i grupper oppgitte spørsmål for den etterfølgende masterklassen.

Skriftlige oppgaver

Hopp over dette feltet hvis det ikke er arbeidsoppgaver i ditt emne.

Obligatorisk oppgave

se ovenfor, besvarelsene av gruppeoppgaven viste at studentene klarte godt å løse oppgaven innenfor ordgrensen.

Eksamensoppgave og sensorveiledning

Som vanlig har jeg diskutert eksamensoppgaven med mine kollega og medundervisere Andrew Simpson og Robert Taylor, Monica Naime ble også inkludert i år. Eksamen er en hjemmeeksamen, med to alternative oppgaver. Sensorveiledningen ble skrevet av Monica som også var medsensor.

Sensorkorpset

Sensorkorpset består av Monica, Robert, Andrew og meg. De siste har vært med i flere år og er svært erfarne. Monica har vært meget grundig og klarte fort å finne en god følelse for karaktersetting.

Karakterfordeling, strykprosent og frafall

spør Marie Anne

Lagt til av studieseksjonen:

Kandidater oppmeldt: 41

Kandidater møtt: 37

Bestått 15 (100 %)

Karakterfordeling: 11 A, 12 B, 10 C, 3 D, 1 E

Klagesensur og eventuelle kontrollkommisjoner

Ingen klager

Årets digitale tilbakemelding fra studentene

Stort sett positive tilbakemeldinger.

Internasjonalisering

Kurset har et rettskulturell og rettskomparativ design og undervises på engelsk...

Samlet vurdering av kurset, og ev. forslag til tiltak for neste års kurs

Kurset har fungert utmerket bra til og med under Corona-betingelser og som rent digitalt opplegg. Jeg vurderer å integrere forberedende smågruppediskusjoner i selve masterklassen for å sikre enda bedre samarbeid mellom studentene. Gruppeoppgaven kan erstattes med gruppepresentasjoner.

Lokaler og undervisningsutstyr

Bra

Andre forhold som bør kommenteres

Nei

Studieutvalget uttaler:

JUS114 Juridisk metode

Emneansvarlig

Camilla Bernt

E-post

camilla.bernt@uib.no

Dette emnet har mer enn én emneansvarlig

- Nei

Kurset/emnet som evalueres her ble avholdt

Vår 2021

Evalueringen gjelder dette emnet:

JUS114 Juridisk metode

Har det blitt gjort endringer i kurset siden forrige gang det ble avholdt? Hvis ja: hvilke?

I 2020 overtok jeg kurset på relativt kort varsel som kursansvarlig i Erik Monsens fravær, og jeg hadde ikke anledning til å lage en hel forelesningsrekke. Vi gjenbrakte derfor opptak fra 2020, kombinert med at jeg holdt fire forelesninger, hvorav 1 innføringsforelesning, 2 forelesninger om domsanalyse og 1 oppsummeringsforelesning. Dette opplegget gav studentene tilbakemelding om at dels var krevende, dels ikke fungerte så godt av andre grunner. I 2020 laget jeg digitale forelesningsvideoer for alle tema. Videre hadde jeg tre Zoomforelesninger, herunder et oppstartmøte på første dag i kurset, og to spørretimeforelesninger (hver 2x45 min) hhv. midtveis og på slutten av kurset. I forkant av disse kunne studentene sende inn spørsmål, som jeg så forberedte svar på i en tematisk inndelt presentasjon. I tillegg kunne de stille spørsmål på direkten i chaten. Jeg fikk mange spørsmål i forkant, og en del direkte under forelesningen. Studentene var meget godt fornøyd med årets opplegg.

Jeg endret fra to storgruppeoppgaver pr. samling til kun én oppgave pr. gang. Dette fordi samtlige storgruppeledere (meg selv inkludert) mente det var for travelt på storgruppene. Dette viste seg hensiktsmessig. Vi hadde ikke problemer med å fylle tiden. Dette til tross for at studentaktiviteten varierte betydelig fra gruppe til gruppe.

Eksamensresultatet var svært bra. Kun én student fikk ikke bestått. Sensorene rapporterte tilbake om høyt nivå på besvarelsene.

Kursets struktur

Sammensetningen av kursopplegget er gjennomprøvd i flere år, og det har i år fungert bra ut fra rammebetingelsene (herunder at kurset er kort, og den pågående pandemien). Imidlertid har vi på ny studieordning et helt annet opplegg, der metode nå skal undervises gjennom hele semesteret, og integreres i langt større grad med de materielle emnene, blant annet ved at studentene gjennom semesteret gjennomgående skal arbeide med en semesteroppgave (også på ulike måter i gruppeundervisningen). Semesteroppgavens tema vil for mange være analyse av rettskildestoff innen et av de materielle emnene på studieåret (en eller flere dommer, litteratur om en nærmere bestemt problemstilling.)

Nåværende opplegg korresponderer godt med læringsutbyttebeskrivelsen, men det har vært sterkt ønskelig å utvikle metodekurset slik at det blir bedre integrert med de materielle emnene som nevnt. En del studenter har nok betraktet metode som et teorkurs de skal igjennom og lære visse termer. Det er uheldig.

Digitale elementer i kursgjennomføringen

Digital forelesningsrekke i Kaltura, laget i powerpoint med foreleser (C.Bernt) på video i hjørnet. Studentene har vært godt fornøyd.

Tre Zoommøter, alle på 2x 45 minutter, hhv. intramøte og to spørretimer.

Storgruppene foregikk digitalt, og det har den fordelen at man kan dele inn studentene i tilfeldige "breakout rooms" for diskusjon av problemstillinger. Hvor godt dette fungerer, vet bare studentene selv. Aktivitet i plenum varierer fra storgruppe til storgruppe, men det er jevnt over tungt å aktivisere studentene.

Jeg er usikker på om arbeidsgruppene gikk digitalt eller fysisk eller begge deler, og har ikke informasjon om hvordan det fungerte, utover at studentene i år som tidligere år jevnt over er positive til arbeidsgruppene som undervisningsform, og da vesentlig mer positive til disse enn storgruppene.

Litteratur

Erik Monsens lærebok er skreddersydd til kurset og vil fortsatt passe på ny studieordning.

Studentenes arbeidsuke er normert til 40 timer i uka iht sentralt regelverk. I lys av dette: hvordan vurderer du arbeidsbelastningen i kurset ditt?

Arbeidsbelastningen må anses passelig. Hvor mye arbeid de har kommet i første rekke an på hvor mye de ønsker å få ut av kurset. Det er selvsagt noen studenter som velger å legge listen lavt siden det er bestått-ikke bestått, men eksamensresultatene var som nevnt gode, noe som tyder på at mange har lagt ned en god arbeidsinnsats.

Kursopplegget blir helt annerledes til neste år, noe som ikke gjør det hensiktsmessig å gå noe dypere inn i vurdering av arbeidsbelastningen i 2021

Forelesninger

Studenter meldte i år tilbake om at jeg forklarer ting på en lettfattelig måte.

Jeg prøver også å legge inn egne eksempler, og da vektlegger jeg at disse skal være enkle å forstå materiellrettslig sett. Noen av eksemplene i boken er nok litt krevende, mens andre er lette å forstå.

Særlig i spørretime var studentene aktivt deltagende. Jeg fikk svært mange spørsmål på forhånd som jeg la opp spørretime ut fra (jeg innarbeidet så og si alle studentspørsmål jeg mottok i løpet av kurset i spørretime, slik at alle kunne ha nytte av svarene). Videre var det mange små og store spørsmål på chatten gjennom Zoom-forelesningene.

Studentene har gitt uttrykk for å være takknemmelig for opplegget med spørretime og at det fungerte godt.

Storgrupper og seminarer

I år la vi opp til at i tillegg til at alle studentene skulle forberede hele oppgaven som var tema for storgruppene (analyse av hhv. en kjennelse og en dom, begge med dissens), delte vi ansvaret for å forberede seg særlig godt på ulike deler av avgjørelsen mellom ulike arbeidsgrupper. Jeg kunne ikke i plenumsgjennomgangen se hvor godt dette hadde fungert på mine grupper, da jeg ikke ville tvinge frem svar fra bestemte grupper og heller lot studentene ta ordet på frivillig basis. Det er imidlertid uansett grunn til å anta at fordelingen hadde en funksjon innad i summegruppene, hvor det presumtivt var studenter fra ulike arbeidsgrupper representert.

Arbeidsgrupper og arbeidsgruppeledere

Jeg har ikke hatt nær kontakt med arbeidsgruppelederne underveis, da det ikke har oppstått nevneverdige spørsmål og problemer, men jeg ser at studentene på kurset var positive til opplegget i arbeidsgruppene og læringseffekten av dem.

Mitt inntrykk fra møte med arbeidsgruppelederne før kursstart og fra den kontakten jeg har hatt med noen av dem underveis i kurset er at de er dyktige, samvittighetsfulle og fleksible. Det er lett å drive kurset sammen med dem.

Arbeids-/seminaroppgaver (1.-3. studieår: til arbeids- og storgrupper, 4. studieår: til seminarer)

Arbeidsgruppeoppgavene har vært brukt i flere år. Jeg har ikke gjort noe med oppgavesettet, da det uansett blir et helt annet opplegg på ny studieordning. Oppgavesettet er så omfattende at arbeidsgruppelederne må dele oppgavene mellom studentene, slik at de ikke besvarer alt. Dette løser gruppelederne på en god måte. Jeg har ikke fått tilbakemeldinger som tilsier at de har få dårlig tid på arbeidsgruppene.

Når det gjelder kommentering, har jeg ikke underkjent noen kommenteringer i år, men det var et par tilfeller som var litt på grensen. At jeg ikke har fått flere tilfeller til kontroll indikerer forhåpentligvis at kommenteringen fungerer relativt bra. Neste år skal dette elementet uansett utgå fra opplegget - hvor det blir muntlig presentasjon og kommentering. Arbeidsgruppeleder skal lese og kommentere studentenes førsteutkast til semesteroppgave. Det er et bevisst valg at studentene for fremtiden skal oppøves til muntlig presentasjon og kommentering i dette kurset.

Arbeidsgruppeoppgavene er i stor grad teorioppgaver. I det nye opplegget skal studentene i stedet jobbe med å utvikle problemstilling for semesteroppgaven og presentere sin semesteroppgave for medstudentene.

Obligatorisk oppgave

-

Eksamensoppgave og sensorveiledning

Oppgaveutvalgsmøte ble avholdt som vanlig. Kursansvarlig skrev oppgaven alene men fikk gode innspill til såvel oppgavetekst som sensorveiledning fra de øvrige medlemmene i oppgaveutvalget.

Det ble gitt domsanalyse i år som flere foregående år.

Jeg fikk ikke tilbakemeldinger eller oppdaget noe som tydet på at det var noe som manglet i sensorveiledningen.

Sensorkorpset

Det er en del sensorer som går igjen. Jeg er usikker på om noen var nye i år. Fristene ble overholdt.

Sensorene følges opp med en relativt omfattende sensorveiledning og med nivåkontroll. Nivåkontrollen fungerte etter det jeg kan bedømme godt.

Karakterfordeling, strykprosent og frafall

Kun én kandidat fikk karakteren ikke bestått. De øvrige fikk bestått. Dette er et vesentlig bedre resultat enn i fjor før klage, men da var det flere kandidater som fikk endret til bestått i klagesensuren.

Ettersom dette kun er andre året med bestått/ikke bestått, og det også er siste året med skoleeksamen (hjemme) i dette emnet, er det ikke grunn til å gå nærmere inn i dette. Når semesteroppgave innføres fra neste år, må det gjøres nye erfaringer.

Klagesensur og eventuelle kontrollkommisjoner

Jeg kjenner ikke til at det er kommet noen klage.

Årets digitale tilbakemelding fra studentene

Studentene var jevnt over positive.

Det studentene var minst positive til var storgruppene, og det er en kjent problematikk at det er krevende å få disse til å fungere. Storgruppene skal uansett fullstendig endres til neste år, med semesteroppgavene som gjennomgående tema.

Internasjonalisering

Det er en enkel innføring i internasjonale rettskilder i emnet, og en fremstilling av dette i Monsens lærebok.

Samlet vurdering av kurset, og ev. forslag til tiltak for neste års kurs

Jeg må si meg meget godt fornøyd med årets kurs ut fra rammebetingelsene.

Grunnet at dette er siste gang kurset går, og ingen av de tilbakemeldingene jeg har fått tilsier endringer av de elementene som videreføres, foreslår jeg ingen tiltak her.

Lokaler og undervisningsutstyr

Grunnet covid19 skjedde all undervisning jeg hadde ansvar for digitalt. Zoom fungerer godt.

Andre forhold som bør kommenteres

Jeg vil nevne at siden det var siste år med kurset, besluttet Kari og jeg at det ikke var nødvendig med referansegruppemøte. Hadde jeg visst at det skulle være stor evaluering i dette kurset til tross for at det er endret svært mye på ny studieordning fra 2022, ville jeg selvsagt avholdt slikt møte. Jeg stiller meg imidlertid litt spørrende til om det ville være hensiktsmessig ressursbruk.

Studieutvalget uttaler:

JUS132 Pengekravsrett

Emneansvarlig

Maria Veia Lund

E-post
Maria.Lund@uib.no
Dette emnet har mer enn én emneansvarlig

- Ja

Emneansvarlig

Rune Sæbø

Kurset/emnet som evalueres her ble avholdt

Høst 2020

Evalueringen gjelder dette emnet:

JUS132 Pengekravsrett

Har det blitt gjort endringer i kurset siden forrige gang det ble avholdt? Hvis ja: hvilke?

I oppgavesettet var éi av totalt fire oppgaver ny av året. Endringa blei gjort som følge av ny Høgsterettspraksis. Det blei elles ikkje gjort nemneverdige endringar i det faglege innhaldet. Det blei gjort visse nødvendige tilpassingar til gjeldande smittevernreglement, jf. nedanfor om digitale element.

Kursets struktur

- * 4 arbeidsoppgåver
- * 2 storgrupper
- * 10 doble førelesingstimar
- * 2 plenumssamlingar med oppgåveløysing
- * Obligatorisk kursoppgåve
- * Plenumsgjennomgang av kursoppgåva

Samansetninga av gruppeundervisning og førelesingstimar er balansert, og opplegget veleigna, gitt emnets faglege særtrekk og kursets varigheit (totalt 7 veker).

Digitale elementer i kursgjennomføringen

Det blei spelt inn ein introduksjonsvideo om emnet i grove trekk og kursopplegget H2020. Fysiske førelesingar blei erstatta med videoopptak frå 2019 og supplert med to plenumssamlingar à ca 60 min på Zoom. Begge storgruppene og plenumsgjennomgang av obligatorisk kursoppgåve gjekk digitalt. Edublogs blei brukt som plattform for studentspørsmål og svar, med tilgang til spørsmål og svar frå tidlegare år

Introduksjonsvideo samt plenumssamlingar, storgrupper og gjennomgang av kursoppgåva på Zoom var nytt og fungerte etter forholda greit.

Litteratur

Tilgjengeleg materiale er adekvat.

Studentenes arbeidsuke er normert til 40 timer i uka iht sentralt regelverk. I lys av dette: hvordan vurderer du arbeidsbelastningen i kurset ditt?

Kursets innhald og omfang er tilpassa ei normalarbeidsveke på 40 timar.

Forelesninger

Gjennom førelesingane får studentane oversyn og hjelp til å sjå samanhengar i emnet. I tillegg blir det gjort visse djupdykk som går utover framstillinga i hovudlitteraturen.

Årets førelesingar var videoopptak frå 2019, suppleert med ein oppdatert disposisjon publisert på Mitt UiB.

Storgrupper og seminarer

Studentane er stort sett godt førebudde til storgruppene, noko som følgjer naturleg av at storgruppene gjennomgår arbeidsoppgåver som fleirtalet av studentane har levert og kommentert. I kor stor grad studentane deltar aktivt i diskusjonen, varierer.

Arbeidsgrupper og arbeidsgruppeledere

N/A

Arbeids-/seminaroppgaver (1.-3. studieår: til arbeids- og storgrupper, 4. studieår: til seminarer)

3 av 4 arbeidsoppgåver er resirkulerte. Den siste oppgåva var ny av året. Alle fungerte greit. Studentane sitt kommenteringsnivå var adekvat. Omfanget er godt tilpassa tida som står til disposisjon i storgruppene og er relativt små samanhalde med gjeldande ordgrense.

Obligatorisk oppgave

Obligatorisk kursoppgåve fungerte som tenkt og var mogleg å løyse innanfor den aktuelle ordgrensa.

Eksamensoppgave og sensorveiledning

Det blei gjennomført digitalt oppgåveutvalsmøte og dette fungerte greit. Oppgåva blei skriven av den eine kursansvarlege (Sæbø) og gjennomgått av den andre (Lund) før oppgåveutvalsmøtet. Det blei gitt praktikum, som varsla til studentane allereie i introduksjonsvideoen. Sensorretteleinga gav sensorkorpset eit godt grunnlag for vurderinga (B/IB).

Sensorkorpset

Emnet har eit meir eller mindre fast sensorkorps, med innslag av nye namn. Dei oppsette fristane blei haldne. Det blei gjennomført nivåkontroll på grensa B/IB, i tillegg til at kandidatar som av sensor vart vurdert til IB blei vurdert i 2. hand av kursansvarleg.

Karakterfordeling, strykprosent og frafall

Vurderingsuttrykket var B/IB. Før klagesensur hadde totalt @ studentar bestått og totalt @ studentar hadde ikkje bestått.

Klagesensur og eventuelle kontrollkommisjoner

Det kom inn 16 klager. Av desse førte eitt til vedtak om endring (frå IB til B).

Årets digitale tilbakemelding fra studentene

Tilbakemeldingen er omtrent som venta i lys av undervisningssituasjonen både for lærarar og studentar. Vi kan ikkje sjå at det er noko i tilbakemeldinga som i særleg grad verkar inn på utforminga av det nye kurset i obligasjonsrett i ein normal undervisningssituasjon.

Internasjonalisering

Det blir i noko grad vist til EU-regulering, særleg om forbrukarrettar. Engelskspråkleg rettskildemateriale eller litteratur inngår ikkje i kurset.

Samlet vurdering av kurset, og ev. forslag til tiltak for neste års kurs

Bortsett frå endringar som følgje av pandemien har kurset vore halde i omfang og innhald omtrent som kvart år siden førre studiereform. Vi meiner kurset alt i alt fungerer godt.

Studieutvalget uttaler:

JUS124 Tingsrett

Emneansvarlig

Ingunn Myklebust

E-post

Ingunn.Myklebust@uib.no

Dette emnet har mer enn én emneansvarlig

- Ja

Emneansvarlig

Ernst Nordtveit

Kurset/emnet som evalueres her ble avholdt

Høst 2020

Evalueringen gjelder dette emnet:

JUS124 Tingsrett

Har det blitt gjort endringer i kurset siden forrige gang det ble avholdt? Hvis ja: hvilke?

Som følge av korona har all undervising H 2021, med unntak av ei storgruppesamling, vore digital. Eksamensavvikling også som heimeeksamen med alle kjelder tilgjengeleg.

Kursets struktur

Tingsretten gjeld i hovudsak retten til, eller i, fast eigedom, og kan delast inn i ulike tema som offentlig styring av fast eigedom, eigedomsgrenser, grannerett, sameige, hevd osv. Opplegget er søkt gjennomført slik at tema for kursoppgåver (arbeidsgruppeoppgåver og storgruppeoppgåver), vert drøfta og løyst etter at det aktuelle tema er gjennomgått på førelesingar. Ved obligatorisk prøve blir det gitt både nokre spørsmål som vi har arbeida med frå før, og nokre «nye» som ikkje har blitt gjennomgått i undervisinga enno. Det som er gjort til tema for førelesing, gruppeoppgåver og eksamen, er dei emna som er skissert i læringsutbytteskildringa.

Digitale elementer i kursgjennomføringen

Både førelesingar og gruppeundervising har siste året vore gjennomført via nettet, både ved innspel i studio på fakultetet, direkte eller ei opptak frå førelesarar, eller via zoom eller andre plattformer for dialog med studentar. Stort sett fungerer dette fint, og vi trur at den normale kvardagen etter korona kan bli ei blanding av digital undervising og direkte møte med studentane.

Litteratur

Kurset vil endrast i samband med ny studiereform, slik at den mest interessante diskusjonen om oppdateringar og endringar må gjerast i høve til nye emneskildringar og mål for kurset.

Studentenes arbeidsuke er normert til 40 timer i uka iht sentralt regelverk. I lys av dette: hvordan vurderer du arbeidsbelastningen i kurset ditt?

Vi får tilbakemeldingar om at tingsrett oppfattast som eit stort og vanskeleg kurs, som krev mykje av studentane. Det er vanskeleg å måle arbeidsmengda i tal på timar, men erfaring viser at det er behov for å ha fullt fokus på kurset i den perioden som er sett av til dette.

Førelesninger

Målet med førelesingar er å supplere lærebøkene, og i førelesingane er særleg metode, grunnprinsipp i reglane, fellestrekk og rettsutvikling osv. framheva som viktig.

Alle førelesingar er publisert som opptak. Dette opplevast som nyttig. Førebels er det i liten grad lagt opp til dialog under førelesingar, fordi gruppa av studentar er så stor.

Storgrupper og seminarer

Oppgåvene for storgruppene er lagt opp slik at det er venta aktivitet frå studentane, med t.d. prosedyreøvingar og

praktiske og teoretiske spørsmål særleg retta mot utpeika arbeidsgrupper, som skal presentere. Stort sett fungerer dette godt, men gjennomgåande er opplevinga av nokre storgrupper fungerer betre (er meir aktive) enn andre. Det kan det nok vere fleire årsaker til, og skuldast nok i stor grad dynamikken intert i arbeidsgrupper og storgrupper.

Arbeidsgrupper og arbeidsgruppeledere

Arbeidsgruppeleiarane styrer diskusjonar og gjennomgang av arbeidsgruppeoppgåver. Vi opplever at samarbeidet med gruppeleiarane fungerer godt, og at dei tek kontakt med kursansvarlege ved behov. Det er på førehand lagt opp til breie diskusjonar om mål for kurset, opplegg og gjennomgang av skrifteleg utdelt materiale, slik at oppfølginga av arbeidsgruppa i stor grad følgjer eit planlagt løp.

Arbeids-/seminaroppgaver (1.-3. studieår: til arbeids- og storgrupper, 4. studieår: til seminarer)

Arbeidsgruppeoppgåvene er i stor grad "resirkulerte" og det opplevast slik at arbeidsgruppeleiarar som er med i fleire år set pris på at fleire av oppgåvene er like frå eit år til det neste. Samstundes blir stadig ei eller fleire oppgåver bytt ut, slik at oppgåver blir skifta ut og dagsaktuelle tema kan bli drøfta.

Eit mål er å arbeide med både teoretiske og praktiske oppgåver, men også at svar på oppgåver skal kunne skje med ulik grad av detaljfokus. Dette er forklart arbeidsgruppeleiarar på førehand, og fungerer fint.

Obligatorisk oppgave

På same måte som eksamen, kan obligatorisk oppgave innhalde både praktiske og teoretiske element. Ein skilnad er at obligatoiske prøve kan vere vanskelegare på den måten at ein må kunne vente at ein arbeider med med rettskjeldene for å finne svar på oppgåva. På den andre sida kjem obligatisk prøve relativt tidleg i kurset, slik at sjølve problemformuleringane i oppgåva bør halde seg til dei grunnleggjande problemstillingane i kurset. Gjennomgåande har vi god røynsle med tilnærminga til denne oppgåva, som først og fremst er ei øvingsoppgåve.

Eksamensoppgave og sensorveiledning

Kursansvarlege byter på å lage utkast til oppgåve, som blir diskutert saman og med eit oppgåveutval, til ein kjem fram til eit faktum og problemstillingar som er passeleg tilpassa kurset, vanskegrad og i høve til mengde. Tilbakemeldingar tyder på at sensorgruppa, er godt nøgde både med oppgåver og rettleiingar.

Sensorkorpset

Vi har eit nokonlunde stabilt sensorkorps, men slik at det naturlegvis er ei viss utskifting frå år til år. Fristar blir normalt halde, men med lengingar pga sjukdom og slike ting. Kursansvarleg følgjer opp ved nivåkontroll og individuelle tilbakemeldingar ved behov.

Karakterfordeling, strykprosent og frafall

Alt er normalt.

Klagesensur og eventuelle kontrollkommisjoner

Ingen klager på sjølve sensuren. Ein klager jo på karakter, osb.

Andre elementer knyttet til eksamen som bør påpekes

nei

Årets digitale tilbakemelding fra studentene

Kurset er under endring, så eg ser ikkje grunn til å gå nærare inn på dette. Tilbakemeldingar som vi har fått er mest positive, sjølv om det alltid er småting som kan bli kommentert. Det som gjeld korona, har jo liten overføringsverdi og uansett lite vi som kursansvarlege kan gjere noko med.

Internasjonalisering

I kurset er det med noko internasjonale kjelder ved gjennomgang av EMK P1-1, rammer for berekraft mm. I kva grad dette skal styrkast, er slik som vi tek med vidare i diskusjon om det nye tingsrett- og immaterialrettskurset.

Samlet vurdering av kurset, og ev. forslag til tiltak for neste års kurs

her arbeider vi saman med alle kurs i same semester, og tilpassar oss nye krav til "fellesundervising", nye obligatoriske element osb. Som alt nemnt vi vil i framtida i større grad kombinere digital undervising med undervising som krev oppmøte og direkte dialog.

Lokaler og undervisningsutstyr

pass

Andre forhold som bør kommenteres

Vi meiner tingsretten har fungert bra til no, men er også klare for omstilling ;-)

Studieutvalget uttaler:

JUS287-2-A EU and EEA Commercial Law

Kursansvarligs navn

Halvard Fredriksen

E-post

halvard.fredriksen@uib.no

Kurset/emnet som evalueres her ble avholdt

Høst 2020

Evalueringen gjelder dette kurset/emnet:

JUS287-2-A EU and EEA Commercial Law

Har det blitt gjort endringer i kurset siden forrige gang det ble avholdt? Hvis ja: hvilke?

Koronapandemien førte til betydelige endringer både i undervisningsopplegg og prøving (endring fra planlagt muntlig eksamen til én dags skoleeksamen). Pandemiet førte også til færre innreisende studenter, og derfor færre studenter på kurset enn normalt.

Kursets struktur

Kurset har etter hvert fått en vel innarbeidet struktur som fungerer greit, gitt de alt for få undervisningsressursene som er avsatt til kurset. De 10 doble forelesningstimene ble også i år supplert med en del pro bono-undervisning fra de kursansvarlige, men fjorårets suksess med "master classes" lot seg ikke gjennomføre under pandemien.

Digitale elementer i kursgjennomføringen

En del forelesninger måtte gjennomføres heldigitalt, men de fleste kunne gjennomføres på ordinært vis fordi de engelskspråklige valgemnene ble prioritert av fakultetet.

Litteratur

Litteraturen er oppdatert og fungerer bra.

Hvordan vurderer du studentenes arbeidsbelastning i kurset ditt?

Arbeidsbelastningen er moderat, som på alle valgemnene på 5. studieår. Det er vanskelig å få gjort noe med dette uten større undervisningsressurser.

Forelesninger

- Forelesningene gir dels oversikt over faget og dels et visst rom for noen dypdykk. Med flere undervisningsressurser ville det vært mulig å få til flere dypdykk, og sette av mer tid til studentaktiv undervisning.
- Opptak av forelesningene publiseres fortløpende på Mitt UiB
- Forelesningene er normalt studentaktive, med en karakter som tidvis minner mer om seminarundervisning. Men smittevernreglene under pandemien gjorde at det ble mindre av dette i år enn tidligere

Gruppemøter

Normalt integrert i forelesningene, men lot seg ikke gjennomføre i år

Skriftlige oppgaver

Ingen skriftlige oppgaver ut over obligatorisk kursoppgave

Obligatorisk oppgave

Den obligatorisk kursoppgaven fungerte greit. To studenter måtte levere på nytt for å få gå opp til eksamen. Det er sterkt beklagelig at kursoppgaven ikke kan telle med i en mappeevaluering, sammen med avsluttende eksamen. Erfaringene da oppgaven talte med 20-25% var svært gode og er en mulighet som vi gjerne vil ha tilbake.

Eksamensoppgave og sensorveiledning

Eksamensoppgaven og sensorveiledningen fungerte fint. Begge ble laget av de emneansvarlige i fellesskap. All sensur ble gjort av en av de andre lærerne som er involvert på kurset.

Sensorkorpset

Se forrige merknad

Karakterfordeling, strykprosent og frafall

Antall kandidater oppmeldt: 42

Antall møtt til eksamen: 32

Antall bestått: 32 (100 %)

Karakterfordeling: 12 A, 13 B, 4 C, 0 D, 3 E

Klagesensur og eventuelle kontrollkommisjoner

Ingen klager

Andre elementer knyttet til eksamen som bør påpekes

Første år med skriftlig skoleeksamen. Sterkt ønskelig med retur til muntlig eksamen neste år.

Årets digitale tilbakemelding fra studentene

Ikke gjennomført studentevaluering i år.

Generelt inntrykk av at studentene viser forståelse for den svært spesielle situasjonen under pandemien, men tilhørende endringer i undervisningsopplegget og eksamen. Men i år som tidligere forundring fra de internasjonale studentene over hvor få forelesningstimer det er på kurset og hvor mye de er overlatt til seg selv.

Internasjonalisering

Tvers gjennom internasjonalsert kurs, både mht undervisning, rettskilder og litteratur, og mht studentene

Samlet vurdering av kurset, og ev. forslag til tiltak for neste års kurs

Ut fra de svært spesielle omstendighetene er vurderingen at kurset gikk greit også i år, men neste år er planen å kunne retunere til tidligere opplegg.

Tiltak som ville forbedret kurset er flere undervisningstimer, tellende hjemmeeksamen og avsluttende muntlig eksamen.

Lokaler og undervisningsutstyr

OK

Andre forhold som bør kommenteres

-

Studieutvalget uttaler:

JUS285-2-A EU and EEA Public Procurement Law

Kursansvarligs navn

Ignacio Herrera Anchustegui

E-post

ignacio.herrera-anchustegui@uib.no

Kurset/emnet som evalueres her ble avholdt

Høst 2019

Evalueringen gjelder dette emnet:

JUS285-2-A EU and EEA Public Procurement Law

Har det blitt gjort endringer i kurset siden forrige gang det ble avholdt? Hvis ja: hvilke?

Kurset hadde ikke noen store endringen. Jeg har oppdatert kurset og prøv å ha mer interaskjon med studentene.

Kursets struktur

Kurset har 10 forelesninger og 2 ekstra workshops. Forelesningene er 'klassisk' undervisning. De workshops er brukt for å løse praktiske saker.

Kurset er formulert og passert bra når det er sammenlinget med læringsutbyttebeskrivelsen.

En viktig del av kurset er at vi kombinerer teori med praksis i de workshopene. De har vært veldig populært med studentene og jeg prøve å implementere dem i andre av mine kurser.

Digitale elementer i kursgjennomføringen

Ingen i 2019

Litteratur

Det er behov for nye materieler for kurset. Det finnes ikke et EU Law Public Procurement 'manual' for studentene. Derfor bruker jeg artikkel, blog post og noen kapiteler fra bøker.

Hvordan vurderer du studentenes arbeidsbelastning i kurset ditt?

Forelesninger + eksamensforberedelser

Forelesninger

Forelesninger gir til studentene forklaringene, diskusjoner og praktiske eksempler som finnes ikke alltid i litteratur. Også en litt element av komparativrett er også inkludert.

Jeg prøver å motivere studentene til å delta og å være aktiv i kurset. Og det fungerer.

Vi takker opp forelesninger også i MittUiB. Det kan være nyttig for studentene men det kan redusere oppmøtet

Gruppemøter

N/A

Obligatorisk oppgave

Ja. Det er 50% av karakteren.

Å ha det har fungerte bra over årene. Spørsmålene er ikke resirkulert og jeg brukke dette fr å trenne studentene å skrive og for å dekke mer et spesifisk tema.

Ordgrensen passer bra - det er 2,000 ord uten fotnoter.

Eksamensoppgave og sensorveiledning

Det er bare meg som skrive og vanligvis sensurere eksamene. Jeg har hatt veldig få eller null klager når det gjelder karakterene i 2019 og over kurset historie.

Opgavene er typisk sak basert. De krever teoretisk kunnskap og diskutere hvorfor og hvordan man bruke/ikke bruke anskaffelse reglene i situasjonene.

Sensorkorpset

Emnet har ikke et sensorkorps. Det er meg som sensurere eksamene

Karakterfordeling, strykprosent og frafall

Våre studentene er gode. De fleste for en B eller C. Hver år har vi flere A og noen D. Det er uvanlig å ha en eller flere E men det skjer. Det er veldig veldig uvanlig å ha noen som stryke.

Lagt til av studieseksjonen:

Kandidater oppmeldt: 40

Kandidater møtt: 29

Bestått 29 (100 %)

Karakterfordeling: 4 A, 15 B, 8 C, 2 D, 0 E

Klagesensur og eventuelle kontrollkomisjoner

N/A

Årets digitale tilbakemelding fra studentene

Hvert år har jeg en evaluering av kurset med en undersøkelse. Dette hjelper meg for å endre litt emnet hvert år.

Det fleste av studentene er veldig fornøyd eller fornøyd. Litteraturen er et problem og jeg har prøv å finne noen løsninger her.

De ser som positiv å ha workshopene og at kurset er hands-on og interaktiv

Internasjonalisering

Våre rettskilder er 90% internasjonale. Kurset går på engelsk og 50%+ av studentene er utenlandske.

Samlet vurdering av kurset, og ev. forslag til tiltak for neste års kurs

Jeg ønsker å bruke mer MittUiB og å implemente litt felles samarbeid mellom studentene - ikke bare i workshopene men også for dem å holde noen presentasjoner om spesifikke problemstillinger.

Studieutvalget uttaler:

JUS243 Allmenn formuerett

Emneansvarlig

Hans Fredrik Marthinussen

E-post

hans.marthinussen@uib.no

Dette emnet har mer enn én emneansvarlig

- Ja

Emneansvarlig

Roger Magnussen

Kurset/emnet som evalueres her ble avholdt

Vår 2021

Evalueringen gjelder dette emnet:

JUS243 Allmenn formuerett

Har det blitt gjort endringer i kurset siden forrige gang det ble avholdt? Hvis ja: hvilke?

Det har blitt gjort store endringer som følge av pandemien og de begrensningene dette har medført. Det har vært mye innspilling av video, utarbeidelse av nye digitale tilbud (som f.eks. oppgaver) og endring av eksamensform. I det hele er det lite representativt å hente ut av kursopplegget for 2020/2021, som har blitt preget av å gjøre det best mulig ut fra ganske håpløse forutsetninger

Kursets struktur

Kurset er satt sammen av forelesninger, seminarer, obligatorisk oppgave og pensum. Det er bygget opp i bolker med dynamisk tingsrett, pant og konkurs, for å gi studentene en gradvis stigning underveis. Det er også delt opp slik at seminarundervisningen kommer tidlig, fordi faget er vanskelig å få oversikt over uten å jobbe konkret med reelle problemstillinger. Bare slik får studentene tidlig et overblikk over partskonstellasjoner og sentrale hensyn.

Digitale elementer i kursgjennomføringen

I 2021 har alle elementer vært digitale: Digitale forelesninger og seminarer. I tillegg har det vært utarbeidet digitale oppgaver, og en haug med videoinnspillinger, bl.a. gjennomgang av alle seminaroppgavene på video.

Litteratur

Litteratursituasjonen på kurset er tilfredsstillende.

Studentenes arbeidsuke er normert til 40 timer i uka iht sentralt regelverk. I lys av dette: hvordan vurderer du arbeidsbelastningen i kurset ditt?

Det er svært vanskelig å si noe sikkert om arbeidsbelastning. Utgangspunktet er at undervisningen er skalert på en slik måte at det skal være riktig arbeidsmengde, gjennom regulering av antall sider pensum, forelesninger, seminarer osv. Faget har alltid vært ansett krevende og dessuten har det høy status hos arbeidsgivere, noe som fort kan lede til at mange legger ned en ekstra innsats i faget. Om det betyr at studenter flest jobber mer enn det er lagt opp til fra vår side, er det igjen vanskelig å si noe sikkert om.

Forelesninger

Det har lenge vært et siktemål at forelesningene skal være noe mer enn en oppsummering av fagets materielle sider - altså en kortform av litteraturen. Da Arild Raaheim var inne og vurderte kurset, konkluderte han også med at forelesningene fungerte slik - ikke overlappende med pensum, men et dypdykk i sentrale sider ved fagene som er egnet til å gi mer innsikt. Jevnt over har studentene vært godt fornøyde med forelesninger, men det er en del utfordringer ved digitale videovarianter.

Storgrupper og seminarer

Digitale seminarer har gitt store utfordringer med gjennomføring av seminarer på en god måte. Det er stor

variasjon gruppene imellom og en del variasjon i hvordan gruppesamlingene legges opp. Fordi dette kun ble gjennomført for årets kurs, er det begrenset hvor mye nytte det har å gå grundig gjennom erfaringer fra årets opplegg. Min vurdering er at det er sterkt ønskelig å komme tilbake til fysisk undervisning, og neste års kurs er planlagt med det for øye.

Arbeidsgrupper og arbeidsgruppeledere

Ikke aktuelt.

Arbeids-/seminaroppgaver (1.-3. studieår: til arbeids- og storgrupper, 4. studieår: til seminarer)

Oppgavene er grundig bearbeidet og brukt over lang tid. Min vurdering er at oppgavesettet fungerer svært godt til sitt formål.

Obligatorisk oppgave

Obligatorisk kursoppgave ble spesiell ettersom det var en ny eksamensform i år. Det ble lagt vekt på at studentene skulle få testet seg på det som var opplegget for hjemmeeksamenen. Det var, naturlig nok, en god del frustrasjon knyttet til en ukjent eksamensform, men selve den obligatoriske oppgaven fungerte god som et ledd i forberedelsen.

Eksamensoppgave og sensorveiledning

Eksamensoppgaven var i år en nyvinning: Tre dagers hjemmeeksamen og teorioppgave. Bakgrunnen var en vurdering av at "skoleeksamen hjemme" var en svært dårlig løsning, som både var urettferdig overfor studentmassen, risikabel med tanke på god gjennomføring og gode forutsetninger for den enkelte, og (derfor) også urimelig stressende for studentene.

Vi brukte mye tid på oppgaven, og den har vært på sirkulasjon mellom flere involverte på kurset. Tanken var å lage en helt klassisk hjemmeeksamen i tråd med hvordan dette gjøres på andre fakulteter. Bl.a. tok vi utgangspunkt i Raaheims bok "Eksamensrevolusjonen". Tanken var særlig å sikre at studentene skulle måtte gjøre selvstendige valg og at vi dermed fikk ulike besvarelser og sånn sett kunne tillate samarbeid uten at alle oppgavene ble for like. Det ble også lagt vekt på kritiske rettspolitiske vurderinger og evne til selvevaluering som er viktige nivåer for å teste studentenes læring. Utfordringen var selvsagt at dette er elementer studentene på kurset ikke er vant til å testes i, noe som nok ses godt i mange av de siste tilbakemeldingene på evalueringsskjemaet.

Årets eksamen er nok av de grundigst gjennomarbeidede og diskuterte eksamener vi har hatt på kurset. Som studentene ble forberedt på, skulle eksamen teste dem i formuerettslig argumentasjon og metode, og derfor fikk de oppgaver som ikke enkelt kunne besvares ut fra hovedlitteraturen - men som de skulle kunne håndtere dersom de hadde når læringsmålene. Det ledet nok til en del frustrasjon, men resultatene var forholdsvis ok. Det er neppe grunnlag for å mene at denne eksamenen var særlig mye vanskeligere eller enklere enn vanlig.

Sensorkorpset

Sensorkorpset består av en blanding av unge og ferske sensorer, og noen mer rutinerte. Det er en utfordring av vi har stort gjennomtrekk i sensorkorpset, og at det ikke eksisterer noe opplærings- eller videreutdanningsopplegg for sensorene. Vi avholdt i år digitalt sensormøte via Zoom, noe jeg kommer til å fortsette med i fremtiden. Utover sensormøte og nivåkontroll blir det ikke foretatt særegen oppfølging av enkeltsensorer, utover at jeg har en prat med de som er helt nye.

Karakterfordeling, strykprosent og frafall

De mest tydelige endringene fra "vanlige" semestre er lavere strykprosent og noe høyere antall B-er, og en veldig samling i midten på C. Prosenten for A, D og E er uvanlig lav. Det er grunn til å tro at samarbeidsmuligheter kan være en viktig forklaring på dette punktet. På en slik oppgave blir det muligens også vanskeligere å utmerke seg, fordi mange greier å få med det grunnleggende når det gis god tid og rom for å snakke med andre studenter. I det hele skiller nok en tre dagers hjemmeeksamen vesentlig dårligere enn skoleeksamen.

Karakterfordeling: A: 8,7; B: 24,3 ; C: 41,2; D: 16,4; E: 5,5; F: 3,8

Klagesensur og eventuelle kontrollkommisjoner

Klagesensur er, som vanlig, noe snill. Det har over tid vært krevende å sikre at ikke det store antall relativt svake besvarelser som det klages på, ikke leder til en viss utglidning i positiv retning. Vi har også hatt hele 7 besvarelser

til kontrollkommisjon, noe som er urovekkende mye. Av disse 7 er nesten alle satt opp to karakterer, og i de fleste tilfellene er de nok bedømt noe strengt opprinnelig, og noe snilt i klagesensur. (2 var klare feilbedømmelser i første runde.)

Årets digitale tilbakemelding fra studentene

Tilbakemeldingen fra studentene i år er svært negativ. Det er høyst forståelig i lys av den dramatiske forverringen i undervisningstilbud vi har hatt i år. Tanken i år var at ved å lage en hjemmeeksamen over flere dager og tydelig kommunisere at det skulle fokuseres på å forstå faget, ikke pugges detaljer, så skulle det likevel være overkommelig å håndtere årets kurs. Studentevalueringene tyder ikke på det, men de ble skrevet før sensur falt, og med den sedvanlige frykten for at undertegnede er ute etter å "ta dem". Karakterstatistikken tyder på at vi har lykket tålelig greit med målene ved årets kurs - et opplegg der vi kunne få lært studentene opp i formuerettslig argumentasjon og metode så godt som forutsetningene tillot.

Internasjonalisering

Tingsrett, pant og konkurs er av natur relativt nasjonale emner, men vi har hatt et klart fokus på å fremheve de internasjonale elementene som er, både gjennom forelesninger, skriving av lærebøker og gjennom enkelte seminaroppgaver.

Samlet vurdering av kurset, og ev. forslag til tiltak for neste års kurs

Kursene for 2020 og 2021 har vært langt fra optimale. Digitale kurs har etter min mening hatt store negative konsekvenser for studentene, både gjennom klart svekket undervisningstilbud og (viktigst) gjennom at svært mange har mistet sitt daglige faglige fellesskap med andre. Når vi snakker om tiltak, må det åpenbare tiltaket være å komme raskest mulig tilbake til vanlig undervisning. Til våren er håpet at kombinasjonen av "vanlig kurs" og de tilleggselementene som vi tross alt har laget gjennom disse to unntaksårene, kan gjøre kurset enda bedre enn tidligere. Det er også min klare oppfatning, basert på støyen rundt eksamen både i 2020 og 2021, at kurset må gå tilbake til ordinær skoleeksamen i kjente former. Det er mye stress i studentmassen knyttet til kurset, og det å ha en kjent eksamenssituasjon, der de også kan forberede seg gjennom tidligere oppgaver, vil være viktig av hensyn til studentenes psykososiale arbeidsmiljø.

Studieutvalget uttaler:

[Tilbake til saklisten.](#)

*Sak 53/21***JUS134-KINA Rettshistorie og komparativ rett med særskild fokus på kinesisk rettskultur våren 2022**

I vårsemesteret frå 2016-2019 har studentar frå Det juridiske fakultet kunna delteke på det fire veker lange Chinese Law Summer Program ved Renmin University som del av emnet JUS134-KINA Rettshistorie og komparativ rett med særskild fokus på kinesisk rettskultur.

I 2020 og 2021 har dette emnet ikkje kunna gjennomførast grunna covid-19 pandemien. Saka her gjeld vårsemesteret 2022 og framlegg om at Studieutvalet fattar vedtak om at emnet heller ikkje vert tilbydd våren 2022.

UiB legg i prinsippet til rette for at studentar kan utveksla til Kina våren 2022. Det vil seie at det har vore mogleg for studentar å søka om ordinær² utveksling til Kina for våren 2022, og vi har studentar med slik utveksling som intensjon for vårsemesteret. Dei er òg tilbydd ein «plan B» som er utveksling innanfor Europa, då det er svært uvisst om utvekslingsopphald til Kina vil lata seg gjennomføra våren 2022. Den kinesiske ambassaden har enno ikkje byrja å utferda studentvisum att, og sjølv om det skulle bli opna for å søka studentvisum er det venta at det i lang tid framover vil vera strenge krav til karantene ved innreise til Kina. Det kan vera aktuelt å gjennomføra karantene ved innreise dersom ein skal opphalda seg i Kina i eit heilt semester, men det er ikkje aktuelt å gjennomføra karantene i 2-3 veker for å delta på eit studieopplegg som varer i fire veker. Slik karantene før oppstart av Chinese Law Summer Program vil òg komma i konflikt med studia her heime før avreise.

I tillegg til utfordringar med visum og karantene, har det heller ikkje kome melding frå Robert H. McKinney School of Law ved Indiana University eller Renmin University of China Law School, som er dei vi samarbeider med om sommarprogrammet, om at sommarprogrammet vil kunna starta opp att sommaren 2022.

Under normale forhold ville vi no i oktober halde informasjonsmøte og starta rekrutteringa av studentar til JUS134-KINA. Sjølv om forholda *kan* endra seg før sommarprogrammet normalt ville bli halde frå midten av mai 2022, er det ikkje føremålstenleg å setja i gang informasjons- og rekrutteringsapparatet når det er knytt så stor uvisse til om det vil kunna bli Chinese Law Summer Program til våren, og mest sannsynleg *ikkje*. Truleg vil emnet kunna gå som normalt att våren 2023.

Det synast etter dette klart at Studieutvalet bør slå fast at emnet ikkje blir tilbydd våren 2022, og Studieutvalet vert difor med dette invitert til å gjera følgjande vedtak:

Vedtak

Emnet JUS134-Kina Rettshistorie og komparativ rett med særskild fokus på kinesisk rettskultur vert ikkje tilbydd våren 2022.

INTØ 090921

Forslag til vedtak:

---

² Det vil seie utveksling av minst eitt semesters varigheit.

Emnet JUS134-Kina Rettshistorie og komparativ rett med særskild fokus på kinesisk rettskultur vert ikkje tilbydd våren 2022.

[Tilbake til sakslisten.](#)

Fagansvarlig for masteroppgaver innen erstatningsrett

Professor Anne Marie Frøseth overtok fagansvaret for masteroppgaver innen erstatningsrett den 01.06.2021. Det er fremsatt ønske om at fagansvaret deles med stipendiat Ingrid Marie Myklebust fra og med høstsemester 2021.

Forslag til vedtak:

Fra og med høstsemester 2021 deles fagansvaret for masteroppgaver innen erstatningsrett mellom Professor Anne Marie Frøseth og stipendiat Ingrid Marie Myklebust.

[Tilbake til saklisten.](#)

Sak 55/21

Studieutvalget
Det juridiske fakultet

23.08.2021

Søknad om endring av vurderingsformer – JUS329

Saken ble behandlet på møte i Studieutvalget den 01.09.2021 (sak 49/21) hvor det ble besluttet å innhente supplerende informasjon fra emneansvarlig før det ble truffet vedtak.

Opprinnelig saksfremlegg:

Det søkes med dette om endring i vurderingsformene for JUS329 Skriveveiledning og gruppeledelse fra og med vårsemesteret 2022. Det vil si fra neste eksamenstidspunkt.

I dag er vurderingsformen på emnesiden beskrevet slik:

Etter kurset blir det avlagt en hjemmeeksamen.

- Oppgavesvar skal leveres elektronisk via Inspera.
- Ordgrensen er satt til 3000 ord.
- Oppgaveformen er et refleksjonsnotat som tar opp eget faglig utbytte, egen rolle og studentene sin læring.
- Konkret tema blir gitt i begynnelsen av hvert vårsemester.
- Frist for å levere notat er fredag i uke 25.
- Notatet skal svare på det aktuelle året sitt tema selv om praksisperioden ligger inntil ett år tilbake i tid. Tidligere praksis enn det kan ikke gi grunnlag for notat.

Det søkes om at denne kan endres slik

Etter kurset blir det avlagt en hjemmeeksamen.

- Oppgavesvar skal leveres elektronisk via Inspera.
- Oppgaveformen ber om refleksjon over eget faglig utbytte, egen rolle og studentene sin læring.
- Oppgaven kan fastsettes for individuell vurdering eller gruppevurdering
- Konkret tema blir gitt i begynnelsen av hvert vårsemester.
- Ved publisering av oppgave fastsettes innleveringsfrist i slutten av samme semester.
- Notatet skal svare på det aktuelle året sitt tema selv om praksisperioden ligger inntil ett år tilbake i tid. Tidligere praksis enn det kan ikke gi grunnlag for notat.

Bakgrunnen for søknaden er hovedsakelig å eksplisitt åpne for innlevering i andre format enn notat, samt å åpne for gruppelevering. I tillegg fremstår beskrivelsen som unødig rigid i sin beskrivelse av størrelse og innleveringstidspunkt.

Studentene vil fortsatt få mulighet til å bli vurdert i emnet gjennom levering av et refleksjonsnotat i sin tradisjonelle form. Men i tillegg til denne formen er det ønskelig å åpne for at studentene kan velge alternative former. Mest nærliggende er at det i tillegg åpnes for at studentene leverer video der de reflekterer over oppgitte emner.

Levering gjennom videonotat fremfor skriftlig notat ble forsøkt våren 2021. Studentene fikk da velge om de ville levere et tradisjonelt refleksjonsnotat over et oppgitt emne, eller om de ville levere et videonotat over oppgitte emner.

Videonotat viste seg å være en velfungerende form for refleksjon. Forutsatt at lengden begrenses er også arbeidsomfanget med dette og utformingen av et skriftlig notat omtrent tilsvarende.

Med studentenes samtykke er også en del av videonotatene benyttet i opplæringen av nye arbeidsgruppeledere. Overgangen til digitalisert medium har på denne måten medført en mer effektiv kompetanseoverføring mellom arbeidsgruppelederne.

I forbindelse med forsøket med videonotat kom det frem et ønske fra studentene om å lever dette som gruppeoppgave. Dessverre tillot ikke utformingen av emnebeskrivelsen dette. En slik gruppelevering ville i enda større grad åpne for fellesrefleksjon og kompetanseoverføring. Ettersom dette også forutsetter samarbeid og fellesrefleksjon er det klart at en slik eksamensform i enda sterkere grad vil sikre at læringsutbyttebeskrivelsen er tilfredsstillt hos alle deltakere.

Når det gjelder fjerning av omfangsreferansen har dette først og fremst sammenheng med når en åpner for videoformat gir ikke ordrereferansen mening i sammen grad.

Fjerning av det eksakte innleveringstidspunktet gir oss noe større fleksibilitet for planlegging opp mot andre aktiviteter. Oppgaven vil fortsatt legges ut tidlig i vårsemesteret, og ha innlevering sent i samme semester.

Jeg er kjent med at fakultetet normalt ikke gjør endringer i læringsbeskrivelse for igangværende emner. En slik praksis verner studentene mot endringer som kan anses ufordelaktige etter at emnet har startet opp. Det er i denne sammenheng viktig å presisere at det er tale om endring til gunst

- Kandidatene vil fortsatt kunne velge å skrive individuelle refleksjonsnotat av samme omfang og vanskegrad som tidligere.
- Kandidater som ønsker kan isteden velge å levere i form av video med refleksjon over oppgitt emne.
- Kandidater som ønsker å samarbeide om video refleksjoner kan få mulighet til å gjøre dette etter nærmere godkjenning.

Utover endring av vurderingsform må vi for gruppeinnlevering løse det teknisk mot eksamensregistrering av studentene mv. Det er likevel en annen utfordring som vi kan se på hvordan løses etter at SU har tatt stilling til endringssøknaden.

Knut Einar Skodvin

Forslag til vedtak:

Vurderingsformen i JUS329 endres i overensstemmelse med forslag fra emneansvarlig fra og med vårsemesteret 2022:

Etter kurset blir det avlagt en hjemmeeksamen.

- Oppgavesvar skal leveres elektronisk via Inspera.
- Oppgaveformen ber om refleksjon over eget faglig utbytte, egen rolle og studentene sin læring.
- Oppgaven kan fastsettes for individuell vurdering eller gruppevurdering
- Konkret tema blir gitt i begynnelsen av hvert vårsemester.

- Ved publisering av oppgave fastsettes innleveringsfrist i slutten av samme semester.
- Notatet skal svare på det aktuelle året sitt tema selv om praksisperioden ligger inntil ett år tilbake i tid. Tidligere praksis enn det kan ikke gi grunnlag for notat.

Emneansvarlig ble etter møtet bedt om å ta stilling til følgende:

1. Ordgrense på skriftlig refleksjonsnotat og omfanget av videonotat

I saksframlegget er det lagt opp til at ordgrensen for skriftlige refleksjonsnotat fjernes. SU ønsker å beholde en ordgrense som signaliserer hvilket omfang det forventes at slike refleksjonsnotat bør ha, for dem som fremdeles foretrekker denne varianten. Dagens grense på 3000 ord for individuelle oppgaver virker rimelig, og bør beholdes. Samtidig kan det, om du ønsker det, åpnes for at to eller flere studenter skriver sammen, men det bør da forventes et lengre arbeid. En veiledende ordgrense på 5000 ord kan kanskje være passe, evt. 4000 om du mener 5000 er i overkant? Det bør også settes en øvre grense for hvor mange som kan skrive sammen, og da tenker jeg tre studenter kan være passe?

Omfanget av et videonotat bør tilsvare omfanget av et prosjektnotat. Det bør tas stilling til hvordan dette defineres slik at studentene får samme arbeidsmengde uavhengig av hvilken oppgaveform de velger. Også her må det sondres mellom individuelle videonotat og videonotat som flere studenter har samarbeidet om. Og også her må det sies noe om hvor mange studenter som kan samarbeide i en gruppe.

2. Tekniske løsninger ved innlevering

SU oppfattet forslaget ditt slik at det potensielt skal administreres 4 forskjellige innleveringsmetoder:

- Individuelt refleksjonsnotat
- Individuelt videonotat
- Refleksjonsnotat som gruppearbeid
- Videonotat som gruppearbeid

Det må avklares med studieadministrasjonen hvordan innleveringsmetodene organiseres, herunder hvordan refleksjonsnotat/videonotat innleveres. Vi tar dette videre, men vil bare ha bekreftet at vi har forstått deg rett.

3. Antall personer i en gruppe

I saksframlegget framgår:

«Kandidater som ønsker å samarbeide om video refleksjoner kan få mulighet til å gjøre dette etter nærmere godkjenning.»

SU er positive til å gi deg som emneansvarlig mandat til å godkjenne gruppesammensetninger. Det bør imidlertid inn i emnebeskrivelsen at det er du som emneansvarlig som avgjør dette

(studentene har ikke krav på å levere et gruppesvar). Det må også fastsettes en grense for hvor stor gruppen kan være, jf. ovenfor.

4. Innleveringsfrist

I saksfremlegget framgår at innleveringsfristen skal fastsettes ved publisering av oppgaven.

Studieutvalget vedtar hvert år i våren en eksamensplan for det kommende studieår. Eksamensplanen for studieåret 2021/22 ble vedtatt i SU-sak 26/21. Her framgår at innleveringsfristen for JUS329 er den 30.05.2022. Da dette allerede er vedtatt bør det tas stilling til om denne dato skal fastholdes eller om der evt. skal treffes nytt vedtak om innleveringsfristen. En enkel løsning er å ta ut dette punktet – innleveringsfristen fastsettes av SU i eksamensplanen for hvert år.

22 30.5. – 3.6.	EKSAMENSUKE SPESIALEMNER			
	Innleveringsfrist besvarelse JUS329			EKSAMEN JUS214 Tings- og immaterialrett

Emneansvarlig har følgende bemerkninger til punktene:

Om prøving i JUS329

Gitt SU sine bemerkninger kan det kanskje være fordelaktig å først si noe om prøvingen i JUS329.

Helt innledningsvis kan det kanskje være grunn til å merke at mens JUS329 er del av en pakke som en har ment at i betydelig grad har løftet kandidatenes fagjuridiske kunnskaper, er emnet i seg selv i betydelig grad av ikke-juridisk karakter.

Prøving kan videre ha flere perspektiver. Evalueringsperspektivet har alltid spilt en svært underordnet rolle ved prøvingen i JUS329. Det er flere grunner til dette. Emnet er bestått/ikke bestått. Og vi rekrutterer svært skjevt ved at emnet forutsetter tilsetning som arbeidsgruppeleder. Til disse stillingene tilsettes bare av våre faglig sterke studenter, og grunnet høy søkning også studenter som allerede i søknad og intervju kan fremvise et refleksjonsnivå knyttet til gruppeledelse.

Kandidatene har også før eksamen gjennomført nærmere ett studieår med gruppeundervisning. I stor grad har kandidatene gjennom denne praksisen, og eventuell veiledning underveis, vist at de har tilegnet seg den kompetansen kurset etterspør.

I realiteten har dermed prøvingen i et evalueringsperspektiv fungert mest som en sikkerhetsventil.

Prøvingen har isteden hatt et læringsformål. Eksamen har bedt studentene innenfor det gitte tema gå enda en runde med refleksjon over et tema, og slikt medført ytterligere aktivitet og forståelse for dette tema. Eksamensoppgavene har videre tradisjonelt vært utformet med tanke på evaluering, det høyeste nivået i Bloom sin taksonomi.

I tillegg til dette har prøvingen hatt et vesentlig tilbakemeldingsformål. Vi har typisk brukt eksamensoppgavene som en strukturert måte å innhente informasjon fra arbeidsgrupelederne på, knyttet til tema emneansvarlig har ønsket å jobbe videre med. Eksamensoppgaver har slik fokusert bl.a. på vurdere hvordan en arbeidsgruppeoppgave bør utformes for å optimaliseres studentaktiv læring, eller å vurdere innførte tiltak samt eventuelt å foreslå nye i forbindelse med overgang til digital undervisning.

Innføringen av video som format har lagt til et annet formål; formidling/erfaringsoverføring. I videooppgave har kandidatene vært bedt om å adressere det som er typiske tema for opplæringen av nye gruppeledere, og som de nye gruppelederne er mest usikre på. Med samtykke kan noen av disse videoene så legges ut på emnesiden for JUS329, og de nye gruppelederne kan benytte disse i sin forberedelse til grupper. Erfaringsmessig er erfaringsoverføring gruppeleder – gruppeleder noe av de studentene i størst grad ønsker, og dette fasiliteter det på en hensiktsmessig måte.

Det skal legges til at formidlingsformålet ikke ligger fjernt fra læringsmålene. Gruppeledelsen kandidatene skal utføre handler jo nettopp om å tilrettelegge for opptak av og forståelse for juridiske emner. I det ligger det også en betydelig formidlingskomponent for gruppelederne.

Styring av grupper

SU har tatt opp om SU skal fastsette en eksplisitt hjemme for emneansvarlig sin styring av gruppene, bl.a. tillatelse og gruppestørrelse. SU vil i tillegg fastsette maksimal gruppestørrelse.

Jeg la ikke inn noe om dette i mitt forslag fordi emneansvarlig sin styringsrett etter mitt syn fulgte av den kompetanse emneansvarlig i tilfelle ble gitt til å fastsette eksamensform og oppgave. Slik jeg så det kunne det på denne bakgrunn fastsettes oppgave for kurset, men en åpning for at ett eller flere av oppgavealternativene kunne besvares i form av gruppeoppgave, etter godkjenning fra emneansvarlig. En slik godkjenning ville da dekke både spørsmål om å få besvare som gruppe i det hele, gruppesammensetning og gruppeantall. Jeg har tenkt på dette som en vanlig tillatelse, med adgang til å stille saklige vilkår.

Dersom SU har en annen oppfatning, eller ikke mener dette kan overlates til emneansvarlig å styre, ber jeg om at største gruppestørrelse fastsettes til inntil 4 etter godkjenning fra emneansvarlig. I en videonotatsammenheng tillater det en samtale som styres av en student, og der tre andre responderer. Det er et høyere tall, men kan for noen oppgavetyper være ønskelig.

Ordgrense på skriftlig refleksjonsnotat og omfanget av videonotat

Ordgrense generelt

Det står selvsagt SU fritt å fastsette ordgrense på emne, og dette har også økonomiske implikasjoner knyttet til omfanget av sensur. For min egen del lever jeg godt med en ordgrense på 3.000 ord slik SU har signalisert.

Men om SU opphever ordgrensen betyr det selvsagt ikke at den enkelte oppgave ikke vil ha en ordgrense. Det vil fastsettes i oppgaven som gis.

Hva som er et rimelig omfang av en eksamensoppgave må etter mitt syn fastsettes under hensyn til det antall studiepoeng som faget er dimensjonert til, og de fastsatte læringsmålene.

En fast ordgrense begrenser hvilke eksamensoppgaver som kan gis. I tillegg til fagets omfang og læringsmål, må oppgaven da tilpasses en fast ordgrense.

En frikobling fra en generell ordgrense innebærer bl.a at det gis temaer som i vanskegrad er like med de som har vært gitt, men der en del av prøven også er besvarelsens omfang. At ordgrensen for visse tema settes lavere, f.eks. til 2.000 ord, vil tillate denne formen for prøving. Det vil bl.a. medføre at kandidatene

må jobbe mer med språk og skriving enn samme tema på 3.000 ord. Å aktivt kunne jobbe med ordgrense opp mot eksamensoppgave i evaluering av et fag i skriveveiledning fremstår nærliggende.

Ordgrense gruppeoppgaver

Igjen er dette opp til SU å fastsette, og jeg lever godt med en ordgrense på 4 – 5.000 ord. For egen del ville jeg i tilfelle foreslå 4.000 ord.

Igjen har jeg ment at dette lå under emneansvarlig sin kompetanse dersom emneansvarlig (i) kunne styre tillatelse til å skrive gruppeoppgave og (ii) emnet ikke hadde en fast ordgrense. Det ville da kunne fastsettes ordgrense basert på hensyn til fagets størrelse og læringsmål, samt hvor utfordrende det er å besvare oppgaven i det omfang som fastsettes for gruppen i den gruppesammensetningen som tillates.

En økning i innholdet ved en gruppeoppgave vil slik jeg forstår det si at gruppen må, når de er flere om å skrive en besvarelse, også besvare bredere. Altså en kvantitativ økning i besvarelsen, enten ved at flere tema omhandles eller at temaene omhandles i større bredde. Dette kan, men trenger ikke, medføre en kvalitativ heving.

Emnet studentene skal prøves i er skriveveiledning og gruppeledelse. Når de da skal besvare som gruppe ønsker jeg å kunne prøve dem ikke bare kvantitativ økning når de jobber med tekst i en gruppe, men i å gjennom å være flere kunne levere en kvalitativt bedre tekst innenfor sammen tekstramme.

En standardisert økning i omfang for gruppebesvarelser vil etter mitt syn normalt gjøre det lettere å besvare eksamen som gruppe enn det ville være å besvare individuelt. I noen grad prøver jeg å imøtekomme dette ved å holde ordgrensen for gruppeoppgaver nede. Men en slik grense vil bety at det for en del temaer ikke kan åpnes for gruppeoppgaver.

Omfang av videonotat

Om SU ønsker å lenke dette til omfanget av refleksjonsnotatet står SU fritt til å gjøre dette.

Dette er likevel det punktet der vel i størst grad har et avvikende syn fra det jeg oppfatter fra SU.

For det første ser jeg ikke hva en oppnår. Min intensjon er ikke at samme oppgave skal besvares enten skriftlig eller med videonotat. De to formatene har svært forskjellig arbeidsmetodikk og gjennomføringsmåte. Det må derfor gis ulike tema for de to oppgaveformene.

Derfor kan en heller ikke se på hvor mange ord en ville bruke for å besvare samme oppgave. Skal SU lage kommensurable størrelser må SU fastsette en tid som skal benyttes for å besvare oppgaven. Men da kan SU like godt fastsette tilsvarende skoleeksamen hjemme for JUS329.

Jeg vil sterkt få foreslå at SU har tillit til at emneansvarlig fastsetter tema og tidsramme for videonotatet som tar hensyn til fagets omfang, læringsutbyttebeskrivelse, og relasjon til andre oppgaver fastsatt i samme oppgavesett. Da med sikte på en ikke urimelig merbelastning.

Et godt videonotat, under hensyn til formidlingslæringsmålene i JUS329, vil avhengig av tema ha lengder mellom 6 og 12 minutter. For å oppnå god kvalitet vil det normalt ligge mer arbeid bak disse 6 – 12 minuttene enn det gjør bak en 3.000 ord oppgave.

Jeg skal da straks legge til at så lenge det fastsettes refleksjonsnotat som form vil dette være den tenkte primærformen. Om arbeidsmengden med videonotat skulle være noe større har jeg vanskelig for å se for meg som et problem all den tid kandidatene kan velge å besvare refleksjonsnotatet.

Skulle det på et distansert tidspunkt i fremtiden bli aktuelt å fastsette bare videonotat må det først skje en dialog med undervisningsdekan knyttet til et såpass markant skifte i prøvingsform ved fakultetet. Vi må i tilfelle også se på om vi i tilstrekkelig grad gir opplæring i formen.

Om SU vil sikre ytterligere kontroll på dette må SU gjerne fastsette at videonotat kun kan tilbys som et valgfritt alternativ i tillegg til et skriftlig refleksjonsnotat.

Teknisk løsning ved innlevering

Det er riktig som SU oppfatter at det teoretisk kan tenkes fire former

- Individuelt refleksjonsnotat
- Individuelt videonotat
- Refleksjonsnotat som gruppearbeid
- Videonotat som gruppearbeid

Av disse er det individuelt refleksjonsnotat og videonotat som er aktuelle å benytte, samt etter søknad videonotat som gruppearbeid.

Den tekniske innleveringen er ikke noe problem. Ved oppretting av innlevering i Inspira kan det krysses av for tillatte filformat, også video.

Jeg tror det som kan være komplisert – men dette har jeg ikke undersøkt – er å få til grupperegistrering i eksamenssystemet. Her må vi gå en runde på hvordan vi løser det. Men studentene vil i hvert fall måtte fremme søknad om gruppeoppgave innen en fastsatt frist som er slik at dette lar seg løse mot registrering.

Innleveringsfrist

Det er sikkert min feil, men dette er den typen informasjon som slett ikke er så lett tilgjengelig når en startet som emneansvarlig. Jeg har vært uvitende om dette i noen år, og her har jeg sikkert syndet. Gitt at dette fastsettes årlig av SU må formuleringen i emnebeskrivelsen endres slik SU har foreslått.

Jeg vet ikke hvorfor SU har fastsatt fristen til mandag 30. mai 2021. Jeg legger til grunn at SU har koordinert dette slik at levering er avpasset med gruppeledernes andre eksamener.

I avslutning

JUS329 skiller seg fra de fleste andre emner vi tilbyr som en del av mastergraden i rettsvitenskap både med tanke på vilkår for opptak, faglige innhold, gjennomføringsmodell og grunnlag for prøving.

I tillegg er det bestått/ikke bestått vurdering, og kandidatene er rekruttert svært skjevt målt mot resten av studiet.

Mine forslag har slik primært innretning mot å maksimere læringsutbytte av prøvingen. Evalueringsdelen av den er mindre viktig, den nødvendige sikkerhetsventilfunksjon klarer vi uansett å sikre.

Etter mitt syn åpner emnets særtrekk også for at vi kan behandle prøving annerledes, uten at det er fare for manglende likhet om ikke samme løsninger legges til grunn for andre emner. Hensynene som gjør seg gjeldende vil i liten grad være de samme.

Jeg har i min søknad forsøkt å finne en regelverksform som gir en kortest mulig regulering, samt at jeg har søkt maksimal frihet i prøvingsfastsetting som emneansvarlig. Og særlig har jeg ønsket frihet med tanke på frihet til å fastsette tema uten å begrenses av ordgrense, samt frihet til å fastsette prøving som tar utgangspunkt i kvalitet fremfor kvantitet.

Når det er sagt så handler dette om mine ønsker for hvordan JUS329 skal drives og prøves. Dersom SU ønsker at emnet skal drives på andre premisser skal jeg selvsagt både innrette meg og levere på de premisser SU ønsker.

Forslag til vedtak:

Vurderingsformen i JUS329 endres fra og med vårsemesteret 2022. Formuleringen i emnebeskrivelsen endres til følgende:

Etter kurset blir det avlagt en hjemmeeksamen.

- Oppgavesvar skal leveres elektronisk via Inspira.
- Oppgaveformen ber om refleksjon over eget faglig utbytte, egen rolle og studentene sin læring.
- Oppgaven kan be om refleksjonsnotat eller videonotat.
- Oppgaven kan fastsettes for individuell vurdering eller gruppevurdering. Største gruppestørrelse fastsettes til inntil 4 studenter etter godkjenning fra emneansvarlig.
- Konkret tema blir gitt i begynnelsen av hvert vårsemester.
- Omfanget av refleksjonsnotat/videonotat fastsettes i oppgaven.
- Notatet skal svare på det aktuelle året sitt tema selv om praksisperioden ligger inntil ett år tilbake i tid. Tidligere praksis enn det kan ikke gi grunnlag for notat.

Forslaget skjer ut fra den oppfatning at den emneansvarlige bør ha betydelig handlingsrom på dette spesielle emnet

[Tilbake til sakslisten.](#)

Sak 56/21

**Studieutvalget
Det juridiske fakultet
Universitetet i Bergen**

Bergen, 26.09.2021

Søknad om en endring angående krav til studierett - JUS294-2-A Privacy and data protection – GDPR

Det søkes herved om en endring i krav til studierett som gjelder valgemne JUS294-2-A Privacy and data protection – GDPR.

JUS294-2-A «Privacy and data protection – GDPR» er et nylig opprettet emne som tilbys på Det juridiske fakultet siden vårsemesteret 2021. Nåværende regler som gjelder krav til studierett innebærer at emnet er tilgjengelig kun for studenter som deltar i et masterprogram i rettsvitenskap, enten femårig eller toårig (etter å ha oppnådd bachelorgrad).

En annen begrensning gjelder antall studenter som tilbys emnet. Per i dag er det 20 studenter som deltar i masterprogrammet i rettsvitenskap i Norge og 10 utvekslingsstudenter.

I vårsemesteret 2020 var det 18 studenter som var påmeldt og 16 som tok eksamen.

For å sørge for at alle plasser er fylt, er det hensiktsmessig å tillate at også de som deltar i et bachelorprogram får søke om å ta opp emnet. Det søkes herved om at krav om å delta i et masterprogram i rettsvitenskap fjernes.

Samme begrunnelse gjelder ønsket om at antall plasser forbeholdt studenter som studerer rettsvitenskap i Norge og utvekslingsstudenter blir likt. Den totale begrensninger skal ikke endres, dvs. at emnet skal tilbys 15 studenter som studerer juss i Norge og 15 utvekslingsstudenter.

Vennlig hilsen,

Malgorzata Agnieszka Cyndecka

(emneansvarlig)

Etter dialog mellom studiedekan Halvard H. Fredriksen og emneansvarlig er det enighet om at siste punktet i krav til studierett i emnebeskrivelsen endres til «Exchange students at the Faculty of Law».

Forslag til vedtak:

Krav til studierett i emnebeskrivelsen endres til følgende:

- The course is available for the following students:
  - Admitted to the integrated master programme in law
  - Admitted to the two-year master programme in law
  - Exchange students at the Faculty of Law

The pre-requirements may still limit certain students' access to the course:

The number of students admitted to the course is limited to 30, of which 15 from the Norwegian Master Programme and 15 international exchange students (master level only). If the number of applicants exceeds this, admission will be decided by way of lottery.

[Tilbake til sakslisten.](#)

Sak 57/21

**Studieutvalget
Det juridiske fakultet
Universitetet i Bergen**

Bergen, 26.09.2021

Søknad om en endring i vurdering av studenter som deltar i valgemne JUS294-2-A Privacy and data protection – GDPR

Det søkes herved om en endring i vektlegging av to karakterer studenter får på eksamen og som utgjør den endelige karakteren.

JUS294-2-A «Privacy and data protection – GDPR» er et nylig opprettet emne som tilbys på Det juridiske fakultet siden vårsemesteret 2021. Den nåværende eksamensordningen innebærer at studenter får to karakterer som utgjør den endelige karakteren. Den første karakteren gjenspeiler kvaliteten på en rapport studenter leverer (rapporter utarbeides i grupper) og studenters presentasjon av rapporten for sensorer og eventuelle observatører studenter godkjenner på forhånd. Denne karakteren utgjør nå for tiden 70% av den endelige karakteren. Den andre karakteren gjenspeiler den enkelte studentens prestasjon og kunnskap som testes på en individuell muntlig eksamen hvor kun to sensorer er til stedet. Denne karakteren utgjør nå for tiden 30% av den endelige karakteren.

Under eksamen i vårsemesteret 2021 viste det seg at vekting 49% og 51% ville være mye mer hensiktsmessig med tanke på en eventuell endring av karakteren som et resultat av studentens prestasjon under den muntlige eksamen. Denne vurderingen er basert på emneansvarliges observasjoner som hovedsensor og diskusjon med medsensorer i etterkant av eksamen.

Det søkes herved om at karakteren for rapporten skal veie 49% mens muntlig eksamen skal veie 51%.

Vennlig hilsen,

Malgorzata Agnieszka Cydecka

(emneansvarlig)

Forslag til vedtak:

Vurderingsformen i emnebeskrivelsen endres i overensstemmelse med forslag fra emneansvarlig:

Submitted and approved group assignment (report) and a final individual oral exam. The two parts will count 49 and 51 % (respectively) toward the final grade.

[Tilbake til saklisten.](#)

Vurdering av om emnet SDG200: Hav, klima, samfunn kan godkjennes som tilsvarende spesialemne i mastergraden i rettsvitenskap

Fra mai til august 2022 tar Universitetet i Bergen med seg opptil 90 studenter på seilas over Stillehavet fra Valparaíso i Chile til Palau. Seilasen er en del av jordomseilingen One Ocean Expedition med seilskipet Statsraad Lehmkuhl. I løpet av de fire månedene på skipet, skal studentene gjennomføre emnet SDG200: hav, klima, samfunn. Dette er et tverrfaglig emne som er utviklet og opprettet spesielt for seilasen og som gir 30 studiepoeng.

Emnet tar utgangspunkt i FNs 17. bærekraftsmål som skal fungere som felles arbeidsplan for alle verdens nasjoner i arbeidet mot de globale utfordringene knyttet til fattigdom, ulikhet, klimaendring, miljøforringelse, velstand, fred og rettferdighet. Emnet har spesielt fokus på hav, klima og samfunn.

Emnebeskrivelsen for emnet kan leses i sin helhet her: <https://www.uib.no/emne/SDG200>

Som vedlegg følger også en samling lenker til mer informasjon om emnet.

Emnet er åpent for alle studenter ved UiB som har fullført minst 60 studiepoeng. Emnet er på 200-nivå, altså bachelornivå.³ 200-emner angir en fordypning eller spesialisering.

Fra UiB-ledelsen er det et sterkt ønske og en forventning om at studenter fra alle fagretninger og fra alle fakultet skal kunne ta dette emnet. Det er samtidig en forutsetning for opptak til emnet at emnet skal inngå i studentenes gradsstudium.

I mastergraden i rettsvitenskap er det kun de 30 studiepoengene med spesialemner på 5. studieår studentene selv kan velge hva skal bestå av (innenfor gitte rammer). Ellers består studieprogrammet vårt som kjent av 240 studiepoeng obligatoriske juridiske emner, i tillegg til masteroppgaven. Dersom emnet SDG 200 Hav, klima, samfunn skal inngå i mastergraden i rettsvitenskap, og jusstudenter skal gis mulighet til å delta på lik linje med andre studenter ved UiB, må det dermed bli som del av de 30 valgbare studiepoengene på 5. studieår.

Selv om det juridiske innholdet i emnet er mindre enn det ville være i et av våre egne spesialemner, eller i emner som studenter får godskrevet fra utveksling, viser emnebeskrivelsen at det er noe juridisk innhold i emnet. Et av kunnskapsmålene i læringsutbyttebeskrivelsen lyder «Explain the international frameworks, including legal, for climate assessment, adaption and mitigation.». Postdoktor ved det juridiske fakultet, Joanna Siekiera, er blant fagpersonene som skal undervise i emnet, slik at undervisningen i denne delen av emnet blir ivaretatt av en underviser med juridisk fagbakgrunn.

Emnet tar videre opp en rekke temaer som det er av verdi at også jurister får innsikt i. Særlig dersom man skal arbeide innenfor energi og klimarett vil emnet gi nyttig faglig innsikt også for fremtidige jurister. For å løse de globale utfordringene som tas opp i emnet spiller jussen utvilsomt en rolle. Lovregulering kan bidra til å løse flere av de globale utfordringene, og det er derfor av stor verdi for emnets gjennomføring og det tverrfaglige utbyttet at også jusstudenter deltar i emnet.

---

³ Etter UiBs emnecodesystem skal alle emner i hovedsak ha et tresifret nummer, der første siffer er enten 1 (100-emner), 2 (200-emner), 3 (300-emner), 6 (600-emner) eller 9 (900-emner). 100- og 200-emner inngår i studier i første syklus, jf. Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk. [«Første syklus» er bachelornivå i Nasjonalt kvalifikasjonsrammeverk.] Dette er *hovedregel*, men det er hjemmel for at *profesjonsstudiene kan fravike den*, og det har vi gjort for våre spesialemner som alle er kodet på 200-nivå.

Emnebeskrivelsen for SDG200 har vært lagt frem for professor Ernst Nordtveit og førsteamanuensis Ignacio Herrera Anchustegui som begge mener at emnet vil gi verdifull kunnskap for jurister som planlegger å arbeide med for eksempel klimalovgivning eller havrett i fremtiden. Og som emneansvarlige vurderer de at SDG200-emnet vil være særlig godt egnet sammen med JUS271-2-E International Climate Law, JUS271-2-D Energy Law: Hydrocarbons, Renewables and Energy Markets eller JUS293-2-A Law of the Sea and its Uses.

Emnet er på totalt 30 studiepoeng. Med sitt begrensede juridisk innhold, og i og med at spesialemnene i mastergraden i rettsvitenskap normalt skal ha juridisk innhold, synes det ikke forsvarlig å la emnet oppfylle *hele* kravet til spesialemnener i graden. Fordi emnet tross sitt begrensede juridiske innhold har faglig verdi også for jusstudenter, kan en rimelig løsning være å godkjenne det som *en del av* de 30 studiepoengene med spesialemnener. Fakultetets egne spesialemnener er som hovedregel på enten 10 eller 20 studiepoeng. Hvis emnet godkjennes som tilsvarende 10 studiepoeng juridisk spesialemnener i mastergraden i rettsvitenskap vil studentene fortsatt ta 20 studiepoeng med «rent juridiske» spesialemnener. Og det bør dermed fortsatt være forsvarlig av fakultetet å sertifisere studentene med en mastergrad i rettsvitenskap etter endt studium.

Undervisningsspråket på emnet er engelsk, og studentgruppen vil bestå av studenter både fra UiB, andre norske universitet og fra utvalgte utenlandske samarbeidsuniversitet. Studentene som tar emnet vil dermed både knytte internasjonale kontakter, måtte samarbeide i en internasjonal og flerkulturell gruppe, og de vil måtte bruke engelsk fagspråk. SDG200 kan dermed også vurderes som egnet til å oppfylle kravet om at et av emnene i mastergraden i rettsvitenskap skal ha engelsk som undervisnings- og eksamensspråk.

Generelt om tverrfaglige emner eller emner fra andre fagområder

Herværende sak gjelder kun spørsmålet om hva vi gjør med dette konkrete emnet, et emne der fakultetet møter sterke forventninger fra universitetsledelsen om at også jusstudenter skal kunne delta.

Oppretting av tverrfaglige emner som det er meningen at alle studenter ved universitetet skal kunne ta, er likevel ikke unikt for dette emnet. UiB tilbyr allerede de såkalte dannelsesemnene⁴, og flere emner innenfor innovasjon og entreprenørskap⁵ er opprettet med studenter fra ulike fagbakgrunner som målgruppe. I tillegg pågår det et arbeid med å utvikle en «smørbrøddliste» av en rekke mindre emner som skal utvikle studentenes digitale forståelse, kunnskap og kompetanse, og som er svar på behovet for å utvikle studentenes digitale grunnkompetanse. Til nå har ikke denne typen emner hatt noen plass i studieplanen for integrert master i rettsvitenskap, men utviklingen i det universitetssamfunnet og den sektoren vi er en del av, går mer og mer i retning av at også vi bør se på om, eller hvordan, denne typen emner kan inngå i vårt studium.

Drøftingsspørsmål: Hva tenker SU om denne typen emner generelt? Det vil komme flere emner av denne sorten. Bør vi, eller skal vi, legge til rette for at studentene våre skal kunne ta slike emner? Hvis ja, hvordan kan vi best gjøre dette?

Forslag til vedtak:

⁴ <https://www.uib.no/fag/dannelsesemner>

⁵ <https://www.uib.no/innovasjon/143526/studentinnovasjon#studietilbud>

1. Emnet SDG200: hav, klima, samfunn godkjennes som et spesialemne på 10 studiepoeng i mastergraden i rettsvitenskap.
2. Emnet SDG200: hav, klima, samfunn oppfyller kravet om at et av emnene i mastergraden i rettsvitenskap skal ha engelsk som undervisnings- og eksamensspråk.
3. Godkjenningen av SDG200: hav, klima, samfunn som spesialemne gjelder kun for den versjonen av emnet som tilbys sommeren 2022. Dersom emnet i etterkant av seilasen blir omarbeidet og videreført med Bergen som undervisningssted må SU gjøre en ny vurdering av hvorvidt emnet kan godkjennes som spesialemne.

Vedlegg:

Lenker til mer informasjon om emnet SDG200: Hav, klima, samfunn

UiB-nettside om One Ocean: <https://www.uib.no/oneocean/>

Info om SDG200-kurset: <https://www.uib.no/oneocean/140019/studer-b%C3%A6rekraft-i-stillehavet>

Emnebeskrivelse: <https://www.uib.no/emne/SDG200>

FAQ om SDG200: <https://www.uib.no/oneocean/143913/sp%C3%B8rsm%C3%A5l-og-svar-om-seilasen>

Info om One Ocean Expedition: <https://youtu.be/4d-w5Y1NFD0>

Om livet på båten: <https://youtu.be/KxJmWfptydc>

Om å være medseiler: <https://www.youtube.com/watch?v=meast8OyZ1g>

UiB-bærekraftspilot tar en tur om bord: <https://fb.watch/7B07fu14MY/>

[Tilbake til sakslisten.](#)

Sak 59/21

Endring av «Opptaksreglement for opptak til toårig mastergrad i rettsvitenskap» på bakgrunn av forhåndsgodkjenningen av den nye studieplanen til UiS

Fakultetet har mottatt følgende forespørsel fra studieprogramleder Lana Bubalo fra Universitetet i Stavanger:

I vår bachelor rettsvitenskap ved Handelshøgskolen v/ UiS, tilbys det utveksling i 5.semester. Og vi har allerede studenter som ønsker å dra på utveksling høsten 2022. I anledning utveksling og valg av emner for videre søking og opptak til deres master i rettsvitenskap ved UiB har vi gjennomgått Opptaksreglementet for opptak til toårig mastergrad i rettsvitenskap, ved UiB. Og det ble stilt spørsmål til om §4 Opptaksgrunnlag er oppdatert i tråd med den godkjente studieplanen for bachelor rettsvitenskap ved UiS (godkjent av UiB sitt Studieutvalg i juni 2020).

I §4 Opptaksgrunnlag, avsnitt 3 står det følgende: «...For studenter fra Universitetet i Stavanger som har utveksling i sin BA-grad, kreves at følgende emner inngår i utvekslingsporteføljen:

Fra Kozminski University, Polen: Law and Language (4 sp) og Legal Analysis and Reasoning (6 sp)

Fra Münster University, Tyskland: Common Law Metodology (4 sp) og enten Introduction to German Public Law for International Students (6 sp) eller Introduction to German Private Law for International Students (6 sp).”

Spørsmålet som dukker opp er om det skal fortsettes å stille krav til at studentene må velge metodeemner som nevnt ovenfor, nå når UiS og UiB ikke tilbyr juridisk metode II i sine studieplaner?

Kull 2020 ved UiS er det siste kullet som har BRV320 Juridisk metode II (10 studiepoeng) i sin studieplan som et obligatorisk emne og må av den grunn velge ett av de nevnte emnene (ved Kozminski eller Münster), mens kull 2021 har valgfag ved UiS eller utveksling og står dermed noe friere i forhold til valg av emner på utveksling. Avsnittet om emnevalg (ref. §4 Opptaksgrunnlag) i utvekslingsporteføljen bør derfor kun gjelde for kull frem t.o.m 2020 og ikke for nye studenter fra kull 2021 som da ikke har juridisk metode II i sin studieplan.

I sak 48/20 ble forhåndsgodkjenning av ny studiemodell fra Universitetet i Stavanger behandlet. Studiemodellen som ble lagt fram var slik:

1.studieår

Høst * Ex Phil, 10 sp * Juridisk forprøve, 10 sp * Forvaltningsrett I, 10 stp (Undervises parallelt)	Vår * Juridisk metode, 10 sp * Familie-og arverett 10 sp * Avtalerett, 10 sp (Undervises sekvensielt)

2.studieår

Høst * Erstatningsrett, 10 sp * Tings-og immaterialrett, 15 sp (undervises parallelt, eksamener 1 mnd før jul) * Forvaltningsrett II, 5 sp (tils. 10 sp) * (begynner på høsten, fullføres på våren)	Vår * Forvaltningsrett II, 5 sp (tils. 10 sp) * (begynner på høsten etter at erstatningsrett og tings-og immaterialrett er gjennomført, og fortsetter på våren, med eksamen i slutten av januar/ begynnelsen av februar) * Norske og internasjonale rettslige institusjoner, 15 sp (gjennomføres i hovedsak på engelsk) * Rettsstat og menneskerettigheter, 10 sp (gjennomføres i hovedsak på engelsk) (NIRI og R & M undervises sekvensielt, med oppstart etter eksamen i forvaltningsrett II.)

3.studieår

Høst * Utveksling, 30 sp <i>Eller</i> * Arbeidsrett, 10 sp * Selskapsrett, 10 sp * Skatterett I, 10 sp (undervises parallelt)	Vår * Rettskultur, 5 sp * Obligasjonsrett, 25 sp (undervises sekvensielt)

Det ble truffet følgende vedtak:

1. Den skisserte studiemodellen fra Universitetet i Stavanger vil gi grunnlag for
  - a. opptak til toårig master i rettsvitenskap ved UiB
  - b. godskriving av 1. – 3. år i femårig master i rettsvitenskap ved UiB

Godskriving av mindre enheter enn en hel bachelorgrad avgjøres av de enkelte emneansvarlige ved Det juridiske fakultet i Bergen på grunnlag av emnebeskrivelse fra Universitetet i Stavanger.

Ny studiemodell ved UiS trådte i kraft fra studieåret 2021/22.

I opptaksreglement for opptak til toårig mastergrad i rettsvitenskap fremgår i § 4 om opptaksgrunnlag:

[...]

For studenter fra Universitetet i Stavanger som har utveksling i sin BA-grad, kreves at følgende emner inngår i utvekslingsporteføljen:

- *Fra Kozminski University, Polen: Law and Language (4 sp) og Legal Analysis and Reasoning (6 sp)*
- *Fra Münster University, Tyskland: Common Law Metodology (4 sp) og enten Introduction to German Public Law for International Students (6 sp) eller Introduction to German Private Law for International Students (6 sp).*

Som følge av endring av studiemodellen ved både UiB og UiS tilsvarer den nye studiemodell ved UiS de tre første årene ved UiB på den nye studiemodellen som er i ferd med å implementeres ved fra og med studieåret 2021/2022. På UiS kan studentene reise på utveksling på 5. semester og på UiB har studentene denne muligheten på 6. semester. Under utvekslingsopphold fra UiB på 6. semester vil studentene stå fritt til å velge hvilke emner de skal ta, kun begrenset av at de må ta juridiske emner og at disse ikke kan ha samme faginnhold som emner de har tatt, eller vil ta, ved UiB. Den samme valgfrihet bør gjelde studenter som utveksler fra UiS. Formuleringen i opptaksreglementet § 4 er derfor ikke relevant for de studenter som er startet på bachelor i rettsvitenskap ved UiS i studieåret 2021/22 eller senere.

Forslag til vedtak:

I opptaksreglement for opptak til toårig mastergrad i rettsvitenskap endres formuleringen i § 4 til:

For studenter fra Universitetet i Stavanger som er startet i studieåret 2021/22 eller tidligere og som har utveksling i sin BA-grad, kreves at følgende emner inngår i utvekslingsporteføljen:

- Fra Kozminski University, Polen: Law and Language (4 sp) og Legal Analysis and Reasoning (6 sp)
- Fra Münster University, Tyskland: Common Law Metodology (4 sp) og enten Introduction to German Public Law for International Students (6 sp) eller Introduction to German Private Law for International Students (6 sp).
- Andre universitet: Minst 10 sp metodefag.

For studenter fra Universitetet i Stavanger som er startet i studieåret 2021/22 eller senere gjelder det ikke krav om at spesifikke emner inngår i utvekslingsporteføljen. Emner tatt under utveksling må likevel være juridiske emner som ikke har tilsvarende faginnhold som andre emner studenten har tatt som del av sin bachelorgrad.

[Tilbake til sakslisten.](#)

Sak 60/21

Oppnevning av emneansvarlige i JUS222 Forvaltningsrett

JUS222 Forvaltningsrett inngår i ny studieordning og undervises første gang i høstsemester 2022.

Professor Bjørn Henning Østenstad og professor Anneken Sperr er oppnevnt som emneansvarlige. Førsteamanuensis Roald Hopsnes legges til som emneansvarlig i emnet.

Forslag til vedtak:

Førsteamanuensis Roald Hopsnes legges til som emneansvarlig i JUS222 Forvaltningsrett.

[Tilbake til saklisten.](#)

Sak 61/21

Emneansvarlig i JUS221 Rettsstaten

Professor Christian Franklin, Professor Halvard Haukeland Fredriksen, Professor Jørgen Aall, Professor Eirik Holmøyvik er oppnevnt som emneansvarlige i JUS221. Emnet går første gang i høstsemester 2022.

Professor Knut Einar Skodvin erstatter professor Halvard Haukeland Fredriksen som emneansvarlig.

Forslag til vedtak:

Professor Knut Einar Skodvin erstatter professor Halvard Haukeland Fredriksen som emneansvarlig i JUS221 Rettsstaten.

[Tilbake til saklisten.](#)

Forslag til litteraturliste for emnet JUS212 Avtalerett

Som emneansvarlige for emnet JUS212 Avtalerett fremmer vi forslag om følgende litteraturliste for dette emnet:

Innføringslitteratur:

Jan-Ove Færstad og Aleksander F. Taule, «En introduksjon til avtaleretten», *Jussens Venner* 2018;53(05) s. 269–305.

Hovedlitteratur:

Johan Giertsen, *Avtaler*, 4. utgave, Universitetsforlaget 2021

Hilde Hauge, *Ugyldighet ved formuerettslige disposisjoner: analyser av begrepsbruk, strukturer og argumentasjonslinjer i den avtalerettslige ugyldighetslære*, Universitetsforlaget, 2009, kapittel 2: «Utviklingstrekk i ugyldighetslæren» s. 21 – 56 (Blir gjort tilgjengelig digitalt)

Tillegglitteratur:

Kåre Lilleholt, «Revitalisering av generalklausulen?», *Tidsskrift for Rettsvitenskap* 2013;126(4-5):550–66

Tore Bråthen, «Tilbakekall av løfter etter re integra-regelen : særlig med henblikk på kommersielle kontrakter», Woxholth G, Normann K, Knudsen G, Andenæs MH, redaktører, *Selskap, kontrakt, konkurs og rettskilder : festskrift til Mads Henry Andenæs 70 år*, Gyldendal akademisk 2010, s. 21–34

Geir Woxholth, «Utviklingen i rettspraksis vedrørende anvendelsen av avtaleloven § 36 – Fra generell formuerettslig lempningsregel til en avtalerettslig spesialregulering av tilblivelsesmangler og en obligasjonsrettslig «rettskildeparentes»?», *Jussens Venner* 2013;(04), s. 259–86

Hilde Hauge, «Avtaleloven § 36 som bidrag til forbrukervernet - belyst ved Røeggen-dommen», *Jussens Venner* 2015;50(4), s. 185–226

Amund Bjøranger Tørum, «Tolking av kommersielle kontrakter – et analyseverktøy», *Jussens Venner* 2019;54(01), s. 1-38

Mathilde Lund Meltvedt, *Oppgavesamling i avtalerett*, Universitetsforlaget 2014

Kåre Lilleholt, “Application of General Principles in Private Law in the Nordic Countries”, *Juridica International* 2013, Volume XX s. 12–19

Grunnen til at litteraturliste for dette emnet ikke har blitt vedtatt tidligere, er at utgivelsesdatoen for den boken som foreslås som hovedlitteratur på emnet, Giertsens: *Avtaler 4. utg.*, ikke har vært bekreftet. Boken er nå i trykken, og det er klart at boken vil være tilgjengelig i handel i midten av oktober, det vil si rundt to uker før emnet starter. Boken er på 385 sider (register unntatt). Som det fremgår av forordet til stensilutgaven fra 2005, som 4. utgave bygger på, har boken til formål å være «et læremiddel skreddersydd til studiet av avtalerett». Av denne grunn inneholder boken også noe flere eksempler og utdypende forklaringer enn det som strengt tatt ville vært nødvendig for å dekke de emnene boken tar opp. Dette øker sidetallet noe, men bidrar samtidig i betydelig grad til å lette studentenes leseopplevelse og mulighet til å forstå grunnlaget for drøftelsene i boken. Boken dekker emnene avtaleinngåelse, tolking, ugyldighet, lemping og representasjon, og omfatter dermed samtlige av de emnene som JUS212 Avtalerett omhandler. I tillegg til denne boken foreslår vi kapittel 2 «Utviklingstrekk i ugyldighetslæren» i Hilde Hauge, *Ugyldighet ved formuerettslige disposisjoner: analyser av begrepsbruk, strukturer og argumentasjonslinjer i den avtalerettslige ugyldighetslære*» som hovedlitteratur. Kapittelet utfyller Giertsens bok på en god måte, og gir en beskrivelse av grunnleggende hensyn og utviklingstrekk i avtaleretten. I tillegg synliggjør kapittelet forholdet mellom den nasjonale, den nordiske og den europeiske kontraktsretten. Kapittelet er på 35 sider.

Totalt utgjør den foreslåtte hovedlitteraturen 420 sider. Det fremgår av Studieplan for MAJUR Rettsvitenskap (jus), master, 5 år, haust 2021 at hovedlitteraturen på et emne «skal ha eit omfang på mellom 30 og 60 tekstsider per studiepoeng». For emnet Avtalerett vil dette si mellom 270 og 540 sider. Den foreslåtte hovedlitteraturen for emnet ligger midt i dette intervallet. Gitt det som foran er sagt om forholdet mellom sidetall og leseopplevelse i Giertsens sin bok, anser vi hovedlitteraturens omfang som uproblematisk.

Bergen den 05.10 2021

Johan Giertsens og Jan-Ove Færstad

Emneansvarlige JUS 212 Avtalerett

Forslag til vedtak:

Litteraturlisten vedtas som foreslått i saksfremlegget.

[Tilbake til saklisten.](#)

Endring av emnebeskrivelse og litteraturliste i JUS242 Rettergang

Studiedekanen har bedt de emneansvarlige i JUS242 Rettergang å vurdere om de internasjonale elementene av sivilprosessen bør komme bedre frem i emnet. De eksterne fagfellene til Masterprogrammet i rettsvitenskap poengterte også i sin rapport levert våren 2021 at de internasjonale elementene gjerne kunne komme klarere frem i dette emnet. De emneansvarlige har langt på vei sagt seg enige i dette. Spesielt i sivilprosessen spiller internasjonale elementer en stadig viktigere rolle, noe som blant annet henger sammen med at tvistene stadig oftere får en flerstatlig dimensjon ved at tvistegjenstanden og/eller partene har tilknytning til flere stater. Samtidig vil det føre for langt å ta inn store elementer av det som vel helst hører til et separat emne om internasjonal sivilprosess, men enkelte av de viktigste elementene kan det være god grunn til å få klarere frem.

Det fremmes på denne bakgrunn forslag om at det i emnebeskrivelsen kommer klarere frem at studentene skal skaffe seg kunnskap om de internasjonale føringer som følger fra EU/EØS-retten. Videre er det grunn til under sivilprosessdelen å nevne at studentene skal ha kjennskap til Luganokonvensjonen og hva den innebærer for løsning av tvister som behandles for norske domstoler.

Etter de emneansvarliges vurdering er det ikke grunn til å gjøre noen tillegg for straffeprosessens del. For sivilprosessen er det imidlertid slik at både innflytelsen fra EU/EØS-retten og betydningen av Luganokonvensjonen i for liten grad er dekket i den boken som per nå er pensum (Inge Lorange Backer, Sivilprosess, 2. utgave). Det foreslås derfor at en helt fersk, og dermed også oppdatert, artikkel fra Halvard Haukeland Fredriksen og Magne Strandberg – «Utviklingslinjer i sivilprosessen. Europeisering, konstitusjonalisering og prinsipporientering» – tas inn som pensum i en emnet. Artikkelen er på 29 sider. Selv om hele artikkelen settes opp, er man godt innenfor kravene til antall pensumsider per studiepoeng.

Forslag til vedtak

3. Emnebeskrivelsen vedtas som foreslått i saksfremlegget.
4. Følgende artikkel tas inn som pensum: Halvard Haukeland Fredriksen og Magne Strandberg – «Utviklingslinjer i sivilprosessen. Europeisering, konstitusjonalisering og prinsipporientering», i: Strandbakken m.fl. (red.), *Med ære og samvittighet – festskrift til Magnus Matningsdal*, Gyldendal 2021 s. 572-601

Merknad fra SUs leder

De foreslåtte endringene av læringsutbyttebeskrivelsen er godt i samsvar med fakultetets overordnede målsetting om at internasjonale føringer for norsk rett bør komme bedre frem i alle fag hvor det er relevant. Den nærmere oppfølgingen av dette, gjennom litteratur, undervisning og prøving, må i utgangspunktet være opp til de emneansvarlige – SUs rolle er her begrenset til etterfølgende kontroll i forbindelse med evaluering av emnet. SU bemerker likevel at de eksterne fagfellene til Masterprogrammet i rettsvitenskap poengterte i sin rapport at det er viktig at de internasjonale føringene også reflekteres i prøvingen av emnet. Det er også ønskelig at det på sikt legges til noe engelskspråklig litteratur, slik at studentene får erfare at kunnskap om internasjonale føringer for norsk sivil- og straffeprosess ofte må søkes i engelskspråklige kilder.

[Tilbake til saklisten.](#)

Sak 63/21

Vedlegg: Emnebeskrivelse

Studiepoeng, omfang

20 studiepoeng

Studienivå (studiesyklus)

MA-nivå.

Fulltid/deltid

Fulltid

Undervisningssemester

Undervisningen starter i høstsemesteret og fullføres i løpet av vårsemesteret.

Undervisningsstad

Det juridiske fakultet, Bergen

Læringsutbyte

KUNNSKAP

Etter at kurset er gjennomført skal studenten kunne redegjøre for sentrale og aktuelle prosessuelle problemstillinger, prosessrettens plass i rettssystemet, prosessrettens kilder og innholdet i og rekkevidden av de prosessuelle hovedprinsippene for så vel sivile saker som straffesaker.

På et overordnet plan skal studenten ha kunnskap om og forståelse av

- retten til domstolsbehandling, herunder ved uavhengige og upartiske domstoler og dommere
- kravet om en forsvarlig saksbehandling, herunder om kontradiksjon
- prinsippene for rettens styring av sakens behandling
- regelverket om rettens forhold til partenes prosesshandlinger, herunder disposisjons-, forhandlings- og anklageprinsippet
- regelverket om bevisførsel, beviskrav og bevisbedømmelse, og om muntlig, umiddelbar og offentlig behandling.
- hvordan de norske rettergangsreglene påvirkes og suppleres av internasjonale rettssystemer og Grunnloven, særlig av menneskerettighetene samt EU- og EØS-retten

Med utgangspunkt i tvisteloven av 2005, skal studenten kunne anvende reglene om allmennprosess og småkravprosess i tingretten, med særlig vekt på

- vilkår for å reise sak, slik som kravene til søksmålgjenstand, søksmålsituasjon og tilknytning, partsevne og prosessdyktighet, forutgående forliksrådsbehandling
- reglene om saksforberedelse og hovedforhandling/avsluttende rettsmøte
- partenes rådighet over saken og de prosessuelle virkninger av at partenes rådighet eventuelt er begrenset
- reglene for valg av rettsspor (allmennprosess eller småkravsprosess)
- reglene om bevisføring og de enkelte bevismidler, i første rekke knyttet til vitne- og dokumentbevis
- innhold, form og virkning av rettslige avgjørelser
- reglene om rettskraft

Studenten skal dessuten kunne redegjøre for hovedtrekkene i reglene for verneting, objektiv og subjektiv kumulasjon, reglene om prosessuell preklusjon og bevisavskjæring, fraværdom, rettsmekling, saksomkostninger og anke. Studenten skal også kunne redegjøre for hvilken betydning Luganokonvensjonen har i norsk sivilprosess.

I straffeprosessen skal studenten kunne redegjøre for:

- hvilke saker som behandles etter straffeprosessloven
- reglene om partene i straffesaken og deres rettigheter og plikter, herunder oppbygging og kompetansespørsmål innen påtalemyndigheten
- reglene om pågripelse og varetektsfengsling
- allmenne regler om tingrettens avgjørelsesgrunnlag, bevisførselen i tingretten og bevisavskjæring
- reglene om tiltalebeslutninger og om forholdet mellom tiltalebeslutning og dom
- reglene om bevisføring under hovedforhandlinger, i første rekke knyttet til vitne- og dokumentbevis
- behandlingen av tilståelsessaker, herunder sontringen mellom skyld- og straffespørsmålet

Studenten skal dessuten kunne redegjøre for hovedtrekkene i regelverket om etterforskning og bevissikring, bruk av tvangsmidler, påtaleavgjørelsen, forberedelse og gjennomføring av hovedforhandlinger, anke, rettslige avgjørelser, gjenåpning og skranker for gjentatt straffeforfølgning, samt om rettsstillingen til fornærmede og etterlatte.

FERDIGHETER

Etter at kurset er gjennomført skal studenten kunne anvende juridisk metode til selvstendig å analysere, drøfte og ta standpunkt til prosessrettslige spørsmål. Dette innebærer at studenten skal kunne

- identifisere, systematisere og formulere prosessrettslige problemstillinger ut fra et omfattende og komplekst faktum
- finne frem til og systematisere relevante rettskilder og foreta en selvstendig rettslig analyse av prosessuelle problemstillinger på en grundig, helhetlig, kritisk og balansert måte
- resonnerer seg frem til et faglig forsvarlig standpunkt gjennom avklaring av spenninger mellom ulike typer gyldige prosessrettslige argumenter

- drøfte prosessrettslige problemstillinger rettspolitisk på en grundig og balansert måte
- se faget [JUS242](#) Rettergang i sammenheng med fag vedkommende har hatt tidligere på studiet, blant annet fagene [JUS134](#) Rettshistorie og komparativ rett og [JUS135](#) Rettsstat og menneskerettar

Studenten skal også kunne formidle og evaluere prosessrettslige analyser og standpunkter gjennom

- systematisk å utarbeide selvstendige skriftlige analyser
- muntlig å fremføre prosessrettslig argumentasjon
- å kommentere og vurdere andre studenters analyser og selv motta og gjøre bruk av slike kommentarer
- å arbeide med andre i grupper for å analysere prosessrettslige problemstillinger

GENERELL KOMPETANSE

Etter at kurset er gjennomført skal studenten

- ha innsikt i skillet mellom materielle og prosessuelle regler
- ha innsikt i samspillet mellom materielle og prosessuelle regler, herunder i hvordan prosessuelle regler kan bidra til å realisere formålet med de materielle regler eller hindre at formålet til de materielle regler realiseres
- metodisk kunne beherske omfattende og komplekse lover og lovbestemmelser
- metodisk kunne beherske et samspill mellom flere relevante normsystemer når et rettslig spørsmål skal løses, særlig samspillet mellom internasjonale menneskerettigheter og nasjonal lovgivning
- kunne presentere og argumentere for egne vurderinger og konklusjoner for større og mindre grupper av tilhørere

Studenten skal etter å ha gjennomført kurset ha evne til å ta ansvar for egen læring, faglig utvikling og faglig refleksjon.

Krav til forkunnskaper

Emner på tidligere studieår, se likevel Utfyllende regler for studier ved det juridiske fakultet § 2-5 nr. 1 andre punktum

Tilrådde forkunnskaper

Alle tidligere emner i studiet

Studiepoengsreduksjon

Ingen overlapp med emner ved Det juridiske fakultet

Krav til studierett

[MAJUR](#), [MAJUR-2](#) eller POSTMAJUR (poststudierett)

Arbeids- og undervisningsformer

Forelesninger, seminarer og selvstudium.

Obligatorisk undervisningsaktivitet

Det er ikke noe obligatorisk oppmøte på 4.studieår.

I løpet av kurset skal en obligatorisk oppgave besvares og leveres inn. Tidsramme og ordgrense angis i kurset. For alle skriftlige arbeid som skal reknes med i obligatoriske arbeidskrav, gjelder at hele oppgaven skal svares på, og må fylle de kvalitative og kvantitative minstekrav som er fastsett i "Krav til skriftlige arbeider på masterstudiet i rettsvitenskap."

- Besvarelsen må være godkjent før studenten kan avlegge avsluttende eksamen i emnet.
- Underkjente elementer i de obligatoriske arbeidskravene kan ikke gjentas før ved neste kurs.
- Kursgodkjenning foreldes ikke.

Vurderingsformer

Obligatoriske undervisningsaktiviteter er vilkår for å gå opp til eksamen, og inngår følgelig i sertifiseringsgrunnlaget.

Etter kurset avlegges 6 timers digital skoleeksamen. Informasjon om digital eksamen finner du her: <http://www.uib.no/utdanning/86719/digital-eksamen#>.

Eksamensspråk

Oppgaven: Norsk

Besvarelsen: Norsk/skandinavisk/engelsk

Hjelpemiddel til eksamen

Digitale hjelpemidler

Se [fakultetets utfyllende regler](#) § 3-5 a. Digitale utgaver av Bokmålsordboka og Nynorskordboka vil være tilgjengelige i Inspira under eksamen.

I dette emnet er det ingen ekstra hjelpemidler.

Analoge hjelpemidler

Analoge hjelpemidler er utfaset fra og med studieåret 2020/21, se [SU-sak 61/20](#).

Karakterskala

A til E for bestått og F for ikke bestått.

Vurderingssemester

Vår.

Litteraturliste

Litteraturlisten vil være klar innen 1. juni for høstsemesteret og 1. desember for vårsemesteret.

Emneevaluering

I henhold til retningslinjer for evaluering av emner ved Det juridiske fakultet.

Programansvarleg

Studieutvalget har programansvaret for fakultetets studietilbud.

Emneansvarleg

Professor Magne Strandberg

Professor Ørnulf Øyen

Administrativt ansvarleg

Studieseksjonen ved det juridiske fakultet

Sak 64/21**Oppgaveutvalg for emnene på første semester i ny studieordning**

I «[Instruks om oppgåvegjeving og sensur](#)» er det i punkt 1.1 om oppgåveutval bestemt:

a) Oppgåver til prøver som er karakterteljande skal fastsetjast av den emneansvarlege etter samråding med oppgåveutvalet.

...

e) I særlege høve kan studiedekanen godkjenne unntak frå kravet om oppgåveutval.

Oppgaveutvalget skal kontrollere at eksamensoppgavene er formulerte klart og tydelig med tanke på faglig innhold og form for oppgavesvar. På møtet deltar kursansvarlig, én storgruppeleder i kurset og to studentrepresentanter (tidligere arbeidsgruppeledere oppnevnt av fakultetet).

På første semester i ny studieordning avholdes eksamen i:

- JUS100 Exfac (deleksamen med tre timer hjemmeeksamen samt innleveringsoppgave der begge deler må være bestått)
- JUS211 Familie- og arverett (deleksamen med to timer kunnskapstest og en arbeidsgruppeoppgave der begge deler må være bestått)
- JUS212 Avtalerett (mappevurdering med tre skriftlige arbeider)

Felles for disse emnene er vurderingsuttrykk bestått/ikke bestått.

Emneansvarlig på JUS211, Professor Thomas Eeg, samt emneansvarlig på JUS212, Professor Jan-Ove Færstad, har fremsatt ønske om at det ikke avholdes oppgaveutvalget på emnene på første semester i ny studieordning, da disse nye emnene adskiller seg fra emnene i gammel studieordning. I JUS211 Familie- og arverett er det i ny studieordning tale om ny vurderingsform, hvorfor det er tvilsomt hva viderekommende studenter kan bidra med i oppgaveutvalg.

I vårsemester 2021 ble løsningen på JUS113 Kontraktsrett 1 at en av lektorene fikk til oppgave å lese gjennom oppgavesettet og komme med innspill (som erstatning for oppgaveutvalgsmøte). Det kom ingen protester fra studentene på dette og de emneansvarlige opplevde det som en enklere og mer passende ordning. De emneansvarlige ønsker å videreføre denne ordningen for alle emner på første semester i ny studieordning.

Studiedekanen støtter dette forslaget.

Forslag til vedtak:

For emnene på første semester i studieordning av 2021 gjøres det unntak fra kravet om å avholde oppgaveutvalgsmøter.